

Misli ob vahtih

Ambrož Kodelja

Na tisto tiho domovanje

Ko človek umre, stopi v nezastrito stvarnost in resnico. Zavzame prostor, ki mu resnično pripada. Vse maske sedanjega življenja padejo. Ni več možno nobeno zatekanje k raznemu izmišljanju in opravičevanju. Človek je tokrat to, kar v resnici je, in ne to, kar ga je delalo lastno ali tuje slepilo. Božja sodba je preprosta resnica, kajti Bog je resnica, dokončna resnica, ki sodi. Tako razmišlja papež Benedikt XVI.

Hans Urs von Baltazar papeževo trditev dopolnjuje tako: "Kako bo Gospod soril? Tega nihče vnaprej ne ve. Gospod nam sporoča edino to, glede česa nas bo sodil: bil sem lačen in ste mi dali (ali mi niste dali) jesti. Si izkazoval usmiljenje, si ljubil soljudi ali samo samega sebe? "Po tvojih lastnih besedah te bom sodil, zanikrni hlapec". (Lk 19,22). "Ali nisi bil ti dolžan usmiliti se svojega sohlapca, kakor sem se jaz tebe usmilil"? (Mt 18,33) Brez usmiljenja bo namreč sojen tisti, ki ni izkazoval usmiljenja. Usmiljenje slavi zmago nad sodbo. (Jak 2,13)

Od Sodnikove milosti pa pričakujemo, da bo upošteval, da ni bilo v nas vse podlo in da nismo vse svoje življenje od otroških nog naprej samo zavračali Božjo ljubezen. Saj ni On zamen umrl na križu za nas? Čim večja je Božja ljubezen, ki nam jo podarja in izkazuje Bog, tem zahtevnejši je odgovor, ki ga Bog terja od človeka. Človek živi v neki čutni lupini, saj znova in znova opravičuje samega sebe. Ko pa se osvobodi te lupine, se njegova samoprevara konča in človek spozna samega sebe. Tako bo ob sodbi razkrito, kakšni smo dejansko bili v življenju. Slika bo lepša, če se v življenju ravnamo po ogledalu, ki nam ga nastavlja Bog, ne ljudje. Če si v tem ogledalu izpopolnjujemo svojo podobo, so vsa človeška "ogledala" popolnoma nepomembna in pomirjeni lahko verjamemo Jezusovim pozivom: Ne bojte se, samo verujte!

Sv. Bazilij je takole razmišljal: "Ob sodbi Odrašenikovo obličje izžareva Božjo svetlobo, ki prežarja srca v njihovi globini".

Sv. Avguštin pa to dopolnjuje: "Sodba je neka Božja moč, ki priključuje v spomin vsakomur vsa njegova dejanja, dobra ali slaba, ki jih je v življenju storil, in to v nepojmljivi naglici. To spoznanje pa obtežuje ali opravičuje človeka. Ta Božja moč je podobna knjigi, v kateri se bere, kar smo živeli. Po tem zapisu je Božja sodba neke vrste SAMOOBSODBA, ko spoznamo svojo nezastrito resnico v luči Božje resnice. Srečanje z Jezusom, kot ga spoznamo iz evangelija, je srečanje posameznika, ki Jezusa sprejme ali odkloni. Torej gre pri sodbi za osebno srečanje z Gospodom, ki sodi. Posameznik STOPI pred Boga in Kristusa. "Vsi bomo stopili pred Božji sodni stol, vsak izmed nas bo zase dajal odgovor Bogu". (Rim 14, 10-12) "Vsi se moramo prikazati pred Kristusovim sodnim stolom, da sleherni sprejme to, kar je v zemeljskem življenju delal, dobro ali slabo" (2Kor 5.10) Iz tega vidimo - spoznamo, da bo poslednja sodba za vsakega od nas posebna in osebna.

Pravljica o Tini

foto dd

Foto MC

Predsednik vlade Republike Slovenije Marjan Šarec je v četrtek, 24. oktobra, prišel v Trst ob žalnih slovesnostih, ki so se v

minulem tednu pričele ob bližanju dneva spomina na mrtve.

/ str. 11

Foto TDD RAI

Minuli četrtek, 24. oktobra, je bilo v Rimu vladno omizje za slovensko narodno manjšino, ki sta se ga ude-

ležila predsednika krovnih organizacij Ksenija Dobrila (SKGZ) in Walter Bandelj (SSO).

/ str. 2

Konec sinode o Panamazoni Papež o sinodi in 4 razsežnostih

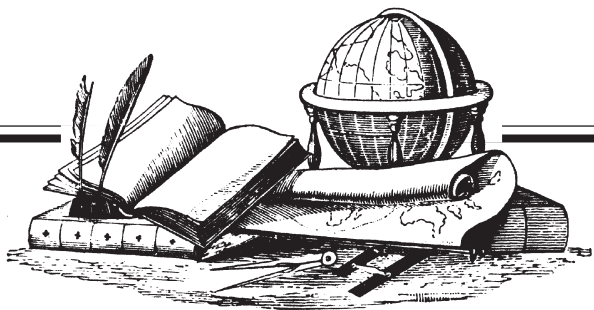
Papež Frančišek je v nedeljo dopoldan v baziliki sv. Petra vodil slovesno somaševanje ob koncu škofovske sinode za Panamazoni-jo. V homiliji je razmišljal o molitvi cestinarja, farizeja in ubožca ter povabil, k molitvi za milost, da se ne bi imeli za vzvišene, da bi prepoznali, da potrebujemo Božje usmiljenje ter bi znali prisluhniti krikom ubogih. Že takoj v začetku je sveti oče dejal: "In poleg tega, da pozabi na Boga, pozabi tudi na bližnjega, pravzaprav ga zaničuje: zanj nima cene, nima vrednosti. Ima se za boljšega od drugih, ki jih imenuje, dobesedno, "ostanek, preostanek" ("loipoi", Lk 18,11). So "ostanki", izmečki, od katerih se je treba distancirati. Kolikokrat vidimo, da se ta dinamika uresničuje v življenju in zgodovini! Kolikokrat tisti, ki je pred nami, kakor farizej pred cestinarjem, postavlja zidove, da bi povečal razdalje, da bi tako drugi postali še bolj zavrženi. Ali pa jih ima za zaostale in malovredne, zaničuje njihova izročila, izbriše njihove zgodbe, zasede področje, si prilasti dobrine.

/ str. 16

Gorica / Študijsko srečanje

V Trgovskem domu je bilo študijsko srečanje o malo poznanem domoljubu Ernestu Jazbecu

S 1. STRANI Vladno omizje za slovensko narodno manjšino v Rimu

Tokrat samo o Narodnem domu

Za omizje, ki je dejansko najbolj pomembno za našo narodno skupnost, je vladalo veliko zanimanje, saj sestanek omenjenega omizja ni bilo že tri leta. Na dnevnem redu je bila samo ena točka, in sicer vprašanje vrnitve Narodnega doma slovenski narodni manjšini v Italiji. Druga Contejeva vlada ima ves namen rešiti zadevo, kot je povedal tajnik na notranjem ministrstvu Achile Variati, član deželne vlade, odbornik Pierpaolo Roberti pa je dejal, da zaščitni zakon ne določa, kdo bo dal denar za selitev visoke šole za prevajalce iz Narodnega doma v drugo stavbo v Trstu. Tako Ksenija Dobrila kot Walter Bandelj sta kolegu Fabiu Gergoletu takoj po srečanju za slovensko televizijo RAI povedala, da je bilo vzdušje zelo dobro, da se zavedata težav, ki jih vrnitev Narodnega doma po dvajsetih letih prinaša s seboj. Oba pa sta pokazala tudi zmerni

optimizem, saj je sedanja vlada stalno omizje za slovensko manjšino le sklicala in tudi pokazala namen rešiti vprašanje Narodnega doma, v katerem se bosta ob stoletnici njegovega požiga s strani fašistov srečala italijanski predsednik Sergio Mattarella in slovenski Borut Pahor. Predsednika krovnih organizacij Slovencev v Italiji sta tudi izpostavila potrebo po čimprejšnjem sestanku, na katerem bi spregovorili o zajemnem političnem zastopstvu, konvenciji RAI in drugih perečih problemih slovenske narodne skupnosti v Italiji. Kot sta nam predsednika krovnih povedala na obisku v našem uredništvu, bosta krovnji organizaciji Slovencev v Italiji skupaj naredili načrt za Narodni dom, da bi spet postal najbolj pomembno središče kulturnega, družbenega, političnega, gospodarskega pomena in tudi ponovno kraja srečevanj, kot je bil nekoč za naše prednike.

Zadeva ni enostavna, saj naj bi selitev visoke šole iz Narodnega doma stala od deset do petnajst milijonov evrov, vprašanje pa je, kako in kdo bo rešil zadevo pristojnosti, deželni odbornik Roberti je namreč poudaril, da mora država dati potrebni denar. Vsekakor je državni tajnik Achile Variati zelo jasno poudaril, da je državni zaščitni zakon za našo manjšino, v katerem je zapisano, da se mora Narodni dom vrniti slovenski narodni manjšini, pač zakon, ki ga je treba spoštovati, in zato ima sedanja vlada ves namen, da zadevo reši, zato bo prihodnje omizje za slovensko narodno manjšino sklicano prihodnjega marca, ko naj bi že imeli v rokah možne rešitve. Variati je tudi poudaril, da je še vrsta drugih pomembnih vprašanj, o katerih bi morali na omizju spregovoriti, a so se tokrat osredotočili samo na Narodni dom.

JUP

Tudi o slovenski manjšini

Srečanje med ministrom Cerarjem in senatorko Rojc

Minister za zunanje zadeve dr. Miroslav Cerar se je 24. oktobra srečal s slovensko senatorko v italijanskem parlamentu Tatjano Rojc. Senatorka Rojc je predstavila aktualno politično situacijo v Italiji po oblikovanju nove vlade v začetku septembra. Izrazila je zadovoljstvo s pozornostjo, ki jo nova italijanska vlada namenja slovenski narodni skupnosti, izkazano tudi s sklicem institucionalnega omizja za slovensko manjšino pri italijanskem notranjem ministrstvu. Informirala je o prizadevanjih, da bi v novo volilno zakonodajo, ki bo predvidoma oblikovana v prihodnjih mesecih, vključili določbe za učinkovito in sistemsko zastopstvo slovenske narodne skupnosti v italijanskem parlamentu. Minister dr. Cerar je zagotovil, da bo Slovenija tudi v prihodnje podpirala predstavnike slovenske narodne skupnosti pri njihovih upravičenih prizadevanjih za sistemsko ureditev zastopstva manjšine v italijanskem parlamentu. Poudaril je, da bo ta vprašanja naslovil v političnem dialogu s predstavniki Italije.

Smrt člana četverice afere JBTZ

Poslovil se je David Tasić

Minuli teden je odjeknila žalostna novica, da je v 58. letu starosti umrl nekdanji časnikar in založnik David Tasić, član četverice, ki je bila aretirana leta 1988 zaradi razkritja vojaške skrivnosti oz. t. i. afere JBTZ. Z njim so bili na pripor obsojeni še Janez Janša, Ivan Borštner in Franci Zavrl. Četverico so potem pogojno izpustili na začetku avgusta 1989. Afera je takrat v Sloveniji sprožila velik odmev ter okrepila prizadevan-

David Tasić leta 1989 (foto Tone Stojko)

ja za demokratizacijo, spoštovanje človekovih pravic in od-

pravo nekdanjega režima. Ob 25. obletnici tega dogodka je Tasić povedal, da je žal zgodovinski spomin prekretek in da danes že pozabljamo, v kakšnem režimu smo takrat živeli in kako nevaren je bil boj za spremembe in demokratizacijo v takratni Jugoslaviji. Leta 1989 je Tasić zapustil uredništvo Mladine in se poslovil od novinarstva. Ustanovil

je eno prvih neodvisnih zasebnih založb v Sloveniji, Založbo Karantanija. Od slovenskega junaka so se poslovile številne javne osebnosti med katerimi omenimo Janeza Janšo, ki je na Twitterju tako pozdravil dolgoletnega prijatelja: "Poslovil se je David Tasić, junak Slovenske pomladi 1988 in 2014, dober in pokončen človek, bojevnik svobode in luči. Počivaj v miru, dragi David".

LJUBLJANA Predstavniki naše manjšine so se srečali z ministrom Pikalom

Govor je bil o okrepitvi ponudbe za predšolske otroke

Na ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport Republike Slovenije v Ljubljani je pred kratkim potekal delovni sestanek, na katerem je minister Jernej Pikalo sprejel predstavnike slovenske narodne skupnosti v Italiji. Na srečanju se je minister neposredno soočil s splošnim položajem slovenskega šolstva v Italiji. Srečanje je bilo šele prvo, ki se je zvrstilo v takšni zasedbi manjšinskih in ministrskih predstavnikov. Minister Pikalo je po sestanku poudaril, da je splošna podoba slovenskega šolstva v Italiji dobra, ni pa idealna. Po njegovem mnenju je potrebno ohraniti kapilarno prisotnost slovenskih podružničnih šol na območju, kjer živi naša narodna skupnost. Predsednika krovnih organizacij SKGZ in SSO, Ksenija Dobrila in Walter Bandelj, ter načelnik Urada za slovenske šole pri deželnem šolskem uradu Igor Giacomini so s sogovorniku predstavili tri osrednje probleme. Izrečena je bila potreba po

ureditvi ustreznega popoldanskega podpornega pouka slovensščine za otroke, ki jim slovensčina ni materni jezik, in po okrepitvi financiranja dodatnih

skemu šolstvu udejanja na krajevni ravni, ne da bi segala v pristojnosti italijanskega šolskega ministrstva. V tem vidiku je rešitev problema pomanjkanja

Foto TDD RAI

šolskih projektov. Posebno poudarja, da zadeva odprtje novih slovenskih jasi v Trstu in Gorici, kot je na srečanju poudarila višja svetovalka za slovenske šole v Italiji Andreja Duhovnik Antonij. V tem vidiku bi se ojačila "jezikovna vertikala" na vseh ravneh našega šolskega sistema. Minister Pikalo je zagotovil, da so stiki med področnima resorjema v Sloveniji in Italiji stalni, kar je najboljši porok za reševanje omenjenih težav. Ključni problem je, kako naj Slovenija svojo podporo sloven-

jasli lažje dostopna. Privatni režim, v katerega lahko vstopajo te ustanove, naj bi omogočal tesnejše sodelovanje struktur na obeh straneh meje. A za to možnost bo potrebno predhodno proučiti obstoječe birokratsko fiskalne pregrade. Srečanje na ministrstvu je bilo spoznavnega značaja. Pričakovati gre, da bodo prihodnja soočenja še bolj okrepila navezo med slovensko narodno skupnostjo in institucionalnimi predstavniki matične domovine pri reševanju odprtih vprašanj naše šolske problematike.

Vsakoletni poklon v Škrbini

Spomin na primorske padalce

Bliža se 11. november, ko se v Škrbini pri Komnu že 22 let obnavlja spomin na junaško in tragično zgodbo primorskih padalcev. Tudi letos bo tam ob 10. uri v cerkvi sv. Antona maša zadušnica, ob 11. uri pa bo pred ploščo, ki je bila postavljena v spomin na pri-

morske padalce na Fakinovi domačiji, žalna slovesnost. Že v torek, 5. novembra, pa bo ob 18.30 v Kosovelovi knjižnici v Komnu večer, povezan s slovesnostjo, ki ima tokrat naslov Nove raziskave o "očetih" gardnega bataljona, Ivanu Rudolfu in Ivanu Mariji Čoku. Nastopi-

la bosta urednika dveh zbornikov številnih avtorjev. Višja kustosinja v Muzeju novejšje zgodovine Slovenije Irena Uršič bo predstavila knjigo Ivan Rudolf, Ob 120-letnici rojstva, časnikar Ivo Jevnikar iz Trsta pa najnovejšo knjigo Krožka Virgil Šček o Ivanu Mariji Čoku in drugih vidnih članih družine Čok Županovi iz Lonjerja.

Povejmo na glas

Praznik hvaležnosti in spoštovanja

Ena od najbolj doživetih slovesnosti v letu je prav gotovo dan vseh svetih in z njim dan spomina na mrtve. In ni nenavadno, da je tako, saj je vsaj verujočim svečana misel na množico oseb, ki so se dvignile do svetosti s pretresljivimi dokazovanji Božjega in z dobrimi deli za druge, v nepopisno spodbudo. Še več, v veliko navdušenje in v veliko veselje, ker gre za prečudovita pričevanja o pogumu in enkratni opredeljenosti za Božje sporočilo, kar vpliva tolažbo in predvsem upanje v rast vse lepšega in plemenitejšega tukajšnjega življenja. In vse to skupaj utrjuje in širi prepričanje, da poleg našega obstaja še drug svet, svet najsvetlejših svetlobe, ene same ljubeče dobrote, svet najlepših sanj, ki nadvladuje našo minljivost in uničuje njen zlovesčji namen. In to prepričanje, če vanj zares, a prav zares verjamemo, ukinja naš strah pred lastno končnostjo, strah, ki je med vsemi strahovi najhujši in ga zgolj s človeškimi močmi ni mogoče premagati. Res nadvse smo zato vsem svetim lahko hvaležni, saj nam s samim seboj in s svojo vero v odrešilno nebeško željo pomagati človeku na njegovi nemalokrat trnovi poti podarjajo luč, ki iztrga iz duše še tako obupan obup. Tudi smo ob tem prazniku hvaležni, in to vsekakor v nič manjši meri, vsem tistim, ki so od nas odšli iz naše bližnje bližine, hvaležni smo za vse naše bližnje in najbolj bližnje, ki so nam dali družino, varnost, skrbili in sploh vse storili za nas. Hvaležni tistim, s katerimi smo potem skupaj odrasčali in ka-

sneje prijateljevali, hvaležni ob dneva spomina na mrtve, čeprav jih med nami več ni, a bodo vedno del našega življenja. Hvaležni, čeprav je izguba svojca in vsake ljube osebe preveč bridka, preveč neusmiljena, preveč polna bolečine, ki se le počasi poleže. Tako počasi, da se nam prikrade v srce mračna misel, da je odhod naših najdražjih poraz vsakršnega smisla, ker pač ob neznanski izgubi ne moremo biti mirni, čeprav nas tolaži zavest, kako bogato smo bili z našimi bližnjimi obdarjeni, ko so bili še med nami. Potem pa se v svojo dobro nemara spomnimo, da tako prav vsi in ne samo mi, ne samo jaz, doživljajo isto bolečino, ko so oropani enega od staršev ali obeh, oropani brata, sestre, moža, žene, sorodnih duš. Sočutje je tisto, ki nam odpre ta pogled in nas spomni tudi na trpljenje drugih in nas tako poveže z njimi, da v svoji žalosti nismo več sami, da jo s temi drugimi delimo in jo drugi delijo z nami in smo obojestransko potolaženi. In v luči tega sočutja naši mrtvi in vsi drugi mrtvi zadobijo enkraten smisel, moč, ki stori, da postanemo mi tukaj eno z vsemi in prepoznamo nesmisel siceršnjih nesoglasij, zamer in medsebojnega nezaupanja. In zato lahko vse mrtve globoko spoštujemo, vse in ne samo naših, spoštujemo jih, ker nam razpirajo srce za vse žive, nam podarjajo srečnejši stik z njimi in nam na ta način s svojo ljubečo tišino približujejo tista posvečena obzorja, po katerih tako zelo hrepenimo od nekdaj.

Janez Povše

GORICA Študijsko srečanje o Ernestu Jazbecu

Domoljub zunaj kalupov in graditelj slovenstva

Ernest Jazbec je malo poznana osebnost naše polpretekle zgodovine. Rodil se je v Svetem pri Komnu 16. aprila 1913, umrl je po drugi svetovni vojni v doslej še nepojasnjenih okoliščinah. V Gorici je obiskoval malo semenišče, iz katerega je bil "zaradi vihravega izražanja svojega narodnega čutenja" dvakrat izključen, nato je na vseučilišču v Padovi diplomiral iz prava in političnih ved. Med študijem se je začel politično udejstvovati v vrstah krščansko-socialne organizacije, bil je pristaš Besednjakove in Ščekove struje, ki se je zavzemala za narodno edinost, za vseslovensko narodno-osvobodilno gibanje. Ta t. i. goriška sredina je zavračala sodelovanje bodisi z okupatorjem bodisi s komunistično revolucijo in iskala tretjo pot. Kot odvetnik je deloval v Gorici in Trstu. Fašistične oblasti so ga kot antifašista nadzirale in oktobra 1942 tudi aretirale. Pri partizanih na Krasu je bil le kratek čas. Veliko je naredil za obnovo slovenskega šolskega življenja, jeseni 1943 je začel ustanavljati slovenske šole na Tržaškem. Sodeloval je tudi s četniškimi in probritanskimi usmerjenimi obveščevalnimi mrežami. Leta 1944 so ga Nemci aretirali in deportirali v koncentracijsko taborišče. Maja 1945 je doživel osvoboditev. Domov je pisal, da se vrača, a domači ga niso nikdar dočakali. Na spomin tega idealista je padla temna senca zaradi obtožbe iz krogov OF, češ da je bil vpleten v zloglasni umor Stanka Vuka, Danice Tomažič in Draga Zajca, do katerega je prišlo 10. marca 1944 v Rossetjevi ulici v Trstu.

Da bi omogočili boljše poznavanje Ernesta Jazbca, "domoljuba zunaj kalupov" in "graditelja slovenstva", so Goriška Mohorjeva družba, študijski center za narodno spravo iz Ljubljane ter krožka za družbena vprašanja Anton Gregorčič iz Gorice in Virgil Šček iz Trsta v petek, 25. oktobra, v goriškem Trgovskem domu posvetili študijsko srečanje, ki ga je vodila in povezovala časnikarka Erika Jazbar, sooblikovalo pa sedem sogovornikov. V uvodni misli v imenu pripravljalnega odbora je Martin Breclj orisal njegovo življenjsko pot. Na podlagi različnih virov je dejal, da je bil Jazbec "človek iz enega kosa", "človek trdega in ostrega značaja", ki je deloval "pridno in odločno, a premalo previdno in preveč ukazovalno". Kar se tiče suma vpletenosti v umor, je Breclj poudaril, da se je Jazbecu zgodila huda krivica. Izmed t. i. sredincev je bil "nekoliko manj izstopajoča figura, a kljub temu vredna spomina, kar se da poštenega".

Prvi poseg oz. osebno in doživeto pričevanje je imela **Majda Jazbec Maček**, ki je svoje otroštvo preživel v rojstni hiši strica Ernesta Jazbca. Na podlagi osebnih spominov, spominov sorodnikov in vaščanov, njegovih dnevninskih zapisov in različnih literarnih del je marsikaj povedala o njem in njegovi družini, pa tudi o svojem dolgem raziskovanju stričevega življenja. Ernest je od mladih let "rastel v zrelega domoljuba, ki mu ni bilo težko delati za dobro svojega naroda", je med drugim povedala. "Ostal je zvest krščanstvu in slovenstvu". Nečakinja je na koncu izrazila željo sorodnikov, da

bi tudi drugače misleči prepoznali, kje je resnica, in se spopadli z besedami laži, ki so padle na Ernestovo družino. **Renato Podbersi**, ki je temeljito preučil dnevniške zapiske Ernesta Jazbca iz razdobja 1928-1938, je jasno povedal, da niso za objavo, ker gre za intimno izpoved mladeniča, ki se

Majda Jazbec Maček

Renato Podbersi

Peter Černic

Jože Možina

je tudi preko stisk iskal v prostoru in času odraščanja. "Pisal jih je zase in je tudi želel, da tako ostane". Ohranili so se v družinskem arhivu. Iz njih izhaja, da je bil veren in se svoje vere ni sramoval. Bil je velik narodnjak, ki je ljubil slovenstvo, jugoslovanstvo, sploh slovanstvo in širni svet. "Znanja mu nikoli ni bilo dovolj". Hrepenel je po učenju tujih jezikov, ki bi mu odpirali pogled v svet. Hrepenel je tudi po prijateljstvu in "ljubezni v najbolj intimnem pogledu". Da bi bilo pripovedovanje bolj nazorno in živo, je Podbersi tudi prebral nekaj odlomkov. **Peter Černic** je v predavanju o Jazbecu in tajni krščansko-socialni organizaciji na Primorskem najprej orisal njen miselni okvir, Ščekovo misel, da je narod zapisan pogubi, če ni gospodarsko trden in samostojen; kjer je revščina, tam ni samozvesti, odločnosti, kulture. Zato je nadvse pomembna gospodarska okrepitev ljudstva, zlasti najrevnejših. To je bil srž programa krščansko-socialne skupine, ki je postavila na noge strukturo delovanja in oblasti, preko katere so skušali vplivati na ljudi, hkrati pa ohranjati v rokah vse, kar je bilo potrebno, da je slovenski jezik ostal živ in novem upravnem okolju, Italiji. Posebno razvejeno je bilo društveno življenje; imeli so samostojen tisk; zavestno so se zavzemali za pravice Slovencev znotraj institucij, za gospodarsko neodvisnost in za samostojnost znotraj cerkvene strukture. Z letom 1928 se je ta organizacija morala spremeniti, da bi lahko preživela. V letih 1930-39 jo je vodil Janko Kralj s sodelavci. Med slovenskimi katoličani je prišlo do močnih razhajanj, do spora med Kraljem in Besednjakom. V vojno so stopili razbiti, z zelo različnimi vizijami. Del sredincev je po nekaj letih sprejel varianto četništva, decembra 1944 pa je Besednjak dal navodilo, naj se sredinci vključijo v

Miroslava Cencič

Martin Breclj

Ivo Jevnikar

sko in s seboj primesel uničujoč razkol na narodno enotnem ozemlju, metode nasilja in terorja za vse tiste, ki so delovali zunaj osvobodilne fronte. Možina je povedal, da se je "Ernest Jazbec, podobno kot mi, boril za slovenski jezik, narod, kulturo, za slovenski obstanek in edinost, v bistveno težjih pogojih". Jazbec je že v poznanih oblikah Komunistične partije spoznal, da bo ta uveljavila svoje prevratne namene. KP ni bila navadna stranka, imela je namen z revolucijo in diktatorjo proletariata uveljaviti svojo oblast po vzoru boljševiške Rusije: revolucijo je ustvarila s terorjem in pobijanjem drugače mislečih, njena politika se je spreminjala v skladu z navodili Kominterne s sedežem v Moskvi. Do ustanovitve KPS je prišlo leta 1937, vodil jo je Edvard Kardelj. Z besedo "protifašizem" je takrat pridobila na svojo stran veliko prebivalstva, po podpisu pakta med Nemčijo in Sovjetsko zvezo pa je prišlo iz Moskve povelje, da mora na prvem mestu biti "antimperializem", nasprotovanje zahodnim demokracijam - "v propagandi ni bil komunistom nihče kos, ... njihov cilj ni bil braniti svoj državo, ampak izvesti komunistično revolucijo". KP se je napadu na Jugoslavijo odzvala medlo, po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo pa se je pridružila boju proti okupatorju, seveda s svojo nacionalno tematiko - "to je bila sveta nacionalna vojna slovenskega naroda". Že septembra istega leta se je začelo ekstremno delovanje in nasilje KPS, uboji "izdajalcev" oz. vseh rojakov, ki niso bili istega prepričanja. Slovenski komunisti so vzpostavili Varnostno-obveščevalno službo za izvajanje atentatov. Prve tarče so bili primorski emi-

granti v Ljubljani, nato pripadniki konkurenčnega tabora, potem še cele družine in naselja: v prvem letu vojne je bilo žrtev zelo malo, potem pa je maloštevilno partizansko gibanje s svojimi eksekucijskimi skupinami povzročilo veliko več žrtev med domačim, civilnim prebivalstvom kot okupa-

Peter Černic

sestanke v Trstu in Gorici. Ustanovil je šole v Trebčah, na Katinari, v Devinu, Križu, Nabrežini, pri Sv. Ivanu in na Opčinah. Delal je zavzeto, odločno in uspešno v neizprosni konkurenci s tremi političnimi in ideološkimi silami, ki so si prizadevale dobiti šolstvo v svoje roke. Te so bile Primorski na-

Jože Možina

rodnoosvobodilni odbor, Slovenski narodnostni varstveni zbor in italijanska oblast - "rivalstvo in borba med temi silami sta bila strahotna, na šolah so se razmere zaostrovali". Delovanje Jazbečevih šol je prenehalo 14. oktobra 1944, ko so ga Nemci aretirali. "Sredinske šole so uničili z očitki, da so domobranske, belogardistične, okupatorske, izdajalske, in z zastraževanjem učiteljev. Tako so prenehale delovati in se spremenile v tajne krožke". Jazbec je delal samostojno, pripadal je tajni krščansko-socialni skupini in bil je član Narodnega sveta, ki je povezoval krščansko in liberalno skupino, zato je imela KPS do njega povsem sovražne odnos.

Martin Breclj je spregovoril o negativni luči, v katero je zapisan Ernest Jazbec zaradi obtožbe, da je bil vpleten v zločin v Rossetjevi ulici. Breclj je v svoji knjigi Anatomija političnega zločina in med predavanjem v Trgovskem domu naštel številne dokaze, da je bila obtožba zoper Jazbca neosnovana. Obtožba se je prvič pojavila v javnosti kmalu po zločinu, in sicer v nekrologu z naslovom Dr. Stanko Vuk, ki ga je v Kmečkem glasu priobčil tedanji podpredsednik Pokrajinskega odbora osvobodilne fronte za Primorsko dr. Jože Vilfan - napisal je, da, ko se je Stanko Vuk z ženo pripravljala, da se pridruži partizanom, jima je Jazbec zagrozil s smrtjo in nazadnje svojo grožnjo tudi izpolnil. Enaka obtožba na Jazbečev račun se je pojavila na letaku Pokrajinskega odbora osvobodilne fronte za Primorsko, po Brecljevem mnenju očitno izpod Vilfanovega peresa. 31. let pozneje je o Jazbečevi grožnji Vuku pisal pisatelj in kronist NOB Jože Vidic v svoji knjigi Po sledovih črne roke. Vidic potrjuje prepričanje med primorskimi krščanskimi socialcema, obenem tudi trdi, da je Jazbec sodeloval s četniško usmerjeno državno

pričevalno službo in da je pri njej predlagal usmrtnice, za materialno izvedbo zločina pa naj bi poskrbel glavna likvidatorja DOS. Tudi pisatelj Fulvio Tomizza je v celoti sprejel Vidičevo rekonstrukcijo: navedel je še dodaten vir, ki potrjuje prepričanje med Jazbecem in Vukom, ter izrazil možnost, da je Jazbec likvidatorja pospremil do Vukovega stanovanja. Breclj je govoril tudi o ljubljanskem zgodovinarju Emilu Cesarju, ki je Vidičevo tezo dopolnil še s trditvijo, da je bil Jazbec tretji morilec v zločinu. Po Brecljevem mnenju in po podatkih policijske preiskave je verjetnost, da je Jazbec pospremil morilca, nična. Tudi obtožba, da je bil član morilske trojke, je popolnoma neutemeljena, saj se ni nikdar ukvarjal z orožjem, poleg tega je iz poročila VOS razvidno, da je bil Jazbec tisti dan v Gorici. Časnikar je navedel še številne

druge argumente, ki dokazujejo, da Jazbec ni bil vpleten v zločin, da ni mogel biti med materialnimi izvršitelji umora - "danes umor pripisujemo komunistom znotraj OF". V svoji knjigi navaja še več kot dvajset natančnih dokazov, po katerih so zločin izvedli trije pripadniki VOS, piše, kdo je zločin ukazal in zakaj. Sklepni predavatelj na posvetu je bil časnikar **Ivo Jevnikar**, ki se je osredotočil na zadnje, zagonetno poglavje Jazbečevega življenja. Ernest Jazbec je imel hude težave z različnimi oblastmi: iz goriškega bogoslovja je bil izključen, fašistična policija ga je nadzorovala kot antifašista, slovanofila ter sodelavca Virgila Ščeka. Bil je aretiran v Komnu in zaprt v goriškem zaporu od novembra 1942 do prvih dni po kapitulaciji Italije, pri partizanih se je leta 1943 zadržal le nekaj dni, goriški vosovci so ga skušali večkrat umoriti. Njegovo ime se pojavi v zaporniški knjigi tržaških koronejskih zaporov 14. oktobra 1944 - "bil je na razpolago esesovcem", 28. novembra 1944 pa je zabeležena njegova napotitev v internacijo v taborišče Mauthausen, kjer so ga navedli za italijanskega državljana katoliške vere, pravnika, bivajočega v Trstu, 5. decembra pa so ga poslali v zunanje taborišče Melk, nato v Ebensee, kjer je ostal do ameriške osvoboditve taborišča 6. maja 1945. Jevnikar je poročal o krutih razmerah v taboriščih, kjer je "internirancem bila namenjena smrt zaradi neznanosti trdega dela, nezadostne prehrane, obleke in zdravstvene oskrbe. V zunanjih taboriščih pa delo naj ne bi bilo samo sredstvo za uničevanje internirancev, temveč naj bi v njih zgolj zdravi interniranci delali za oboroževalno industrijo". V Ebenseju sta bili glavni opravili kopanje vojaških rovov in delo v tovarnah. Po osvoboditvi se je Jazbec pisno oglasil svojcem, 18. maja pa je zabeležen v seznamu preživelih jugoslovanskih internirancev. To je zadnji dokument v nemških arhivih, ki ga omenja, na več mestih pa obstajajo trditve, da je v Ebenseju umrl. Jevnikar je dodal, da "se je med svojci razširilo prepričanje, da se je Jazbec skušal vrniti domov, a ga je na Krasu doletela nasilna smrt s strani revolucionarnega nasilja". Jazbečeva usoda vsekakor še ni razčiščena, ostajajo le namigi.

Katja Ferletič in Danijel Devetak

Hieronimov shod na Starodu

Spoznati Kristusa po Svetem pismu

Na Starodu, vasi ob meji s Hrvaško, smo tudi letos obhajali tradicionalni Hieronimov shod, ki pa je bil letos še prav poseben, saj obhajamo Hieronimovo leto ob 1600-letnici njegove smrti, Starod pa je ena od možnih lokacij Stridona, rojstnega kraja tega velikega cerkvenega učitelja zahodne Cerkve in prevajalca Svetega pisma v latinski jezik. Na istem kraju so sicer pred dvaindvajsetimi leti (leta 1997) obhajali tudi 1650-letnico Hieronimovega rojstva, predaval pa je takrat prof. Otmar Črnilogar, ki je zase nekoč v bolnišnici dejal, da so mu, poleg vseh drugih znanih snovi, našli še eno, za katero še niso vedeli – latinščino! V glavnem, najprej smo obhajali sveto mašo, ki sva jo darovala z g. dekanom Lojzetom Milharčičem (župnikom v Knežaku; sam sem župnik v župniji Podgrad, kamor Starod spada). G. Milharčič je de-

jal, kako lepo zaokrožamo to praznovanje sv. Hieronima v letu 2019 v ilirskobistriški dekaniji na Starodu, kjer že ime govori, da je bil najbrž doma nekje tu okrog. Dva shoda sta bila sicer v dekaniji tudi v Čeljah in nad vasjo Koritnice, kjer stojita cerkvi sv. Hieronima. Vsekakor nam je lahko za zgled v radodarnosti, če ga povežemo z evangelijem tiste nedelje, saj je svoje bogato imetje razdal za druge, ko se je odločil za meniško življenje v samoti, je opozoril g. dekan. Res je sicer najprej poskrbel za svoje domače, a je to v skladu z naukom Cerkve, kjer pač velja hierarhija ljubezni, pa so najprej na vrsti tisti, ki so nam najbolj blizu, potem pa ostali – to je danes tuje mnogim sodobnim kristjanom. G. Lojze je tudi opozoril, da bogastvo samo po sebi še ni zlo, kakor tudi revščina sama posebej ni nekaj dobrega. Lahko namreč v revščini

živimo v nekem sovraštvu, nevoščljivosti in ljubosumnju do tistih z imetjem, kar je seveda grešno. Pri sveti maši so sodelovali moški pevci iz Dornberka, ki so jih bralci Novega glasa imeli priložnost slišati poleti na Srečanju pod lipami, ko je bila predstavitev knjige Rajka Hareja. Po sveti maši smo blagoslovili sliko sv. Hieronima v cerkvi, da bi ob spominski plošči iz leta 1997 imeli tudi podobo tega svetnika. Po sveti maši smo se odpravili v večnamenski prostor našega farana Ivana Šuštarja, kjer je sledil še kulturni program z dvema poljudnoznanstvenima prispevkoma. Poleg prej omenjenih dornberških pevcev so sodelovali še cerkveni pevci iz Podgrada in s Knežaka (ti s pesmijo o sv. Hieronimu), bodoča muzikologinja Doris Primc s saksofonom ter gostitelj Ivan s sinom Blažem na

harmoniki. Prvi prispevek je imel zgodovinar in kustos v koprskem pokrajinskem muzeju Ivan Simčič. Predstavil nam je vse teorije, povezane z lociranjem rojstnega kraja Hieronima, posebej pa se je seveda zaustavil pri tisti, ki še vedno velja za najbolj verjetno, tako na Hrvaškem kot tudi recimo po mnenju prof. Rajka Bratoža. To je liburnijska teorija, kjer je nekdanj bil pokrajina Liburnija (današnji Kvarner), del province Dalmacije. Na Hrvaškem so pustili vse druge smeri, ko so postavljali Stridon precej nižje v Dalmacijo, da bi se zlasti usmerili v območje severnega zaledja današnje Reke, ki je zrastle na kraju antične Tarsatice, današnjega Trsata. Zanimivo je, da se Starod nahaja nekako na sredini med Trsatom in Trstom

(Tergeste), tik ob nekdanji glavnici cestni povezavi z Oglejem, kot glavnim središčem. Tudi sicer pa je Starod nekje enako oddaljen tako od Ogleja (antične Aquilee) kot tudi od Ljubljane (antične Emone), in sicer kakih 90 kilometrov. Prof. Rafko Valenčič omenja, ko podaja svojo "kraško teorijo", razna gradišča, pa pravi, da so tista, ki zadevajo njegovo teorijo, arheološko še praktično neraziskana. Tudi v okolici Staroda je veliko teh gradišč, torej nekdanjih obrambnih naselij, nekaj prav v neposredni bližini Staroda, kot recimo Grmada, Gradin nad Starodom, na kraju današnjih Saborj, Gradac nad Račicami itd. Simčič je sicer omenil dve od teh, za katera pa je prav tako dejal, da arheološko praktično nista raziskani. S prof. Valenčičem in g. Simčičem se torej lahko brez težav strinjamo, da je velika škoda, da so se na tem območju

odrekli arheološkim raziskavam, vseeno pa je znano, kako je rimska cesta potekala praktično tik ob starojskem pokopališču pri sv. Pavlu, kar so ob okupaciji poudarili tudi Italijani, kasneje pa temu niso dajali večjega poudarka. Ko so cesto obnavljali, pa so odkrili miljni kamen iz časov cesarjev Klavdija in Hadrijana, v neposredni bližini pa je bila še vojaška postojanka "Ad Titulos", na mestu današnjih Šapjan. Ni veliko oddaljena niti postojanka "Ad malum" na mestu današnje Materije. P. Stanko Josip Škunca, avtor zadnjega hrvaškega dela o sv. Hieronimu, nas sicer usmerja k pozornosti na imena krajev, saj Šapjane, ki so se nekdanj imenovali Žabjane, in Žejane močno spominjajo na Hieronimovega očeta Evzebiju, sicer bogatega posestnika, čigar veliko posestvo bi lahko bilo tako ravno na tem območju. O veliki verjetnosti lociranja Stridona prav na tem ožjem območju je tako več kot dovolj takšnih in drugačnih kazalcev, zato nas je g. Simčič povabil, naj kar vztrajamo pri tem, da je prav Starod rojstni kraj sv. Hieronima. Zakaj bi se konec koncev temu odpovedovali, če še Hrvati vse bolj odločno Stridon umeščajo prav sem, p. Škunca pa omenja še številne druge razloge za to.

/str. 12
Andrej Vončina

Ponovno v Etiopiji (5)

Med deklicami v sirotišnici v Kobbu

Vsako jutro sestra Bisirat skrbi, da deklice odidejo pravočasno v vrtec, osnovno in srednjo šolo. Pogleda, če imajo lepo zapete gume na šolskih uniformah, če so lepo počesane, čiste, če imajo s seboj vse, kar v šoli potrebujejo ... Namaže jih s kremo po obrazu in laseh, in ko jo vprašam, zakaj, nekam nestrpno in živčno reče: "Taka je pač pri nas navada". Mislim si, da najbrž zato, da jim las ne bi razmršil veter ... Preden bom odšla od tod, bom sestro vprašala, kaj lahko še naredim zanje. In takrat mi bo povedala: "Veš, tukaj je zjutraj tako mraz, da si deklice nočejo umiti obraza, ker nimajo brisač, da bi se obrisale. Imamo pa samo mrzlo vodo. Zato jih namažem s kremo". Tako poskrbim, da dobi vsaka od njih svojo brisačo. Takega veselja zaradi ene same brisače še nikoli nisem videla! Deklice so se ogrnile z brisačami in tekle

še drugim povedat, kaj so dobile! Skakale so od veselja, kot bi jih ogrnila v zlat kraljevski plašč! Ker so skoraj vse brisače bele, bež ali rjave barve in z le nekaj različnimi vzorci, sestra Bisirat poskrbi za oznake in kljukice na zidu, tako da se ve, čigava je katera brisača in na katero kljukico jo lahko obesijo. Do srednje šole vodi pot mimo kapucinske cerkve in travnikov, na katerih se pasejo krave. Sestra hodi za srednješolkami in velikokrat jo spremljam, skupaj z Lidio in Bajush. Ti dve bi sicer morali v vrtec, a sestra Abrehet, prednica, ve, da mi lahko zaupa, zato smeta biti dopoldan z mano. Ko spremljamo srednješolke k pouku, se pogovarjamo, nabiramo kakšne

sadeže ali zanimivo suho listje in cvetje. Sestra pokaže na posušene sadove nekega drevesa. V njih so še semena, in ko jih potreseš, lepo ropotajo. Rečem ji, s kako malo igračkami se znajo te deklice igrati, medtem ko se naši dolgočasijo ob kupu plišastih igračk ... "Res je", odvrne. "Ko sem bila v neki drugi skupnosti, kjer je v okolici

izkaže za veliko bogastvo. Razdeli ga na koščke, vsaka deklica dobi svoj kos, nanje napišejo številke in že se igrajo tombolo. Številke pokrivajo s pločevinastimi zamaški in za nagrado potrgajo cvetlice z mojega vrta. Kako zelo preproste igre in kako ganljiva skromnost.

Druge dneve sedimo na tleh na terasi. Iz Benina sem prinesla koščke blaga, ki so ostali, ko je šivilja Pulcherie sešila obleke za deklice v Kobbu. Šivam punčke in jih polnim z nepredeno volno, ki sem jo nekoč kupila v trgovini z volnenimi izdelki na ljubljanski tržnici. Ko me vidijo, hočejo tudi same šivati. Prinesejo nekaj plastičnih punčk, ki so jih dobile v dar bog ve kdaj. Naj jim sešijem oblekice, prosijo. K sreči imam s seboj šivanke z zaobljeno konico, darilo prijateljice

tudi veliko gline, so otroci nabirali to glino in so iz nje ustvarjali tako čudovite izdelke, da so italijanski prostovoljci o tem posneli film za televizijo". Potem ko so učitelji v šolski dvorani praznovali najstarejši krščanski praznik, Timkat ali prihod Svetih treh kraljev, ki so se prišli pokloniti malemu novorojenemu Jezusu, poberem s tal vse zamaške od piva, kokakole, fante in drugih pijack in jih odnesem domov. Iz njih hočem najprej narediti neko vrsto glasbila, ropotuljo. Potem jih opazi Lidija in jih začne razvrščati po mizi v razne oblike, vrste in po barvah. Ko pa pridejo iz vrta še ostale deklice, si začnejo izmišljevati nove igre z zamaški. Kalkidan prinese kos kartona, ki se kmalu

Lijane Perko. Razdelim jim šivanke in sukanec in tako nastane naš šiviljski krožek. Zatopijo se v delo, si sposojajo škarjice druga od druge, primerjajo svoje izdelke in odhajajo zadovoljne. Drugega dne sestra Bisirat dam otroške statve, ki sem jih tudi prinesla s seboj. Sestri Bisirat je ideja vseh in tako nekaj starejšim dekletom pokaževa, kako tkati nanje. Všeč so ji tudi kvačkani uhani s piranske tržnice. Reče, da bo tudi te dejavnosti vključila v tisto popoldansko uro, ki je namenjena ročnim delom. "Le tistih sestavnih delov za uhanje nimam", rečem in po tihem si obljubim, da jih bom naslednjič prinesla.

/dalje
Špela Pahor

ZAKAJ PRAV JEZUS? (89)

PRIMOŽ KREČIČ

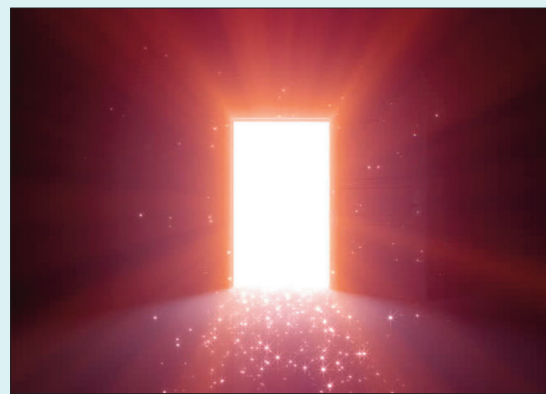
Jezus je pot, življenje in resnica

V Janezovem evangeliju se Jezus predstavi kot oseba, ki vodi do Boga in odpira pot do ljudi. Jezus je pot, dogodek v zgodovini, ki je povezan z ljudmi, da bi jih usmeril k Očetu. Tako je povedal Tomažu: **Kdor vidi mene, je videl Očeta.** (Jn 14,9) Jezus je delil našo človeškost do največje krhkosti in smrti. Pilat ga je privedel pred ljudi in rekel: Glejte človek! (Jn 19,5) Po drugi strani je bil prav kot človek tudi Božji Sin in povezan z vsemi nami. Sveti Janez je zapisal, da je bil luč, ki razsvetljuje vse temine. (Jn 1,5) Jezus je razodeval Boga človeku in človeka samemu sebi. On je podoba, po kateri smo bili ustvarjeni, popolni človek, predhodna prihodnost novega človeka in zaklad upanja.

V luči njegove prihodnosti in razodetja moremo videti svojo življenjsko pot, ki gre drugače od tiste, ki jo živita javno mnenje in masa človeštva. **Njegova pot gre skozi križ,** vendar je napolnjena z ljubeznijo in smislom, zato je ne moreta uničiti še tako prefinjena hudobija in laž. Jezus pravi, da, kdor hodi za njim, ne hodi v temi, ampak ima luč življenja. (Jn 8,12) Za svetega Pavla je Jezus podoba Boga, (2 Kor 4,4) na njegovem poveljčanem obrazu odseva slava nevidnega Boga. Biti kristjan, pomeni biti s Kristusom, **hoditi za njim, ga posnemati, mu zaupati.** Predvsem pa ga iskati v molitvi, o njem premišljevati ob razodetju in ga odkrivati v skupnosti ter v ubogih. Jezus kot pot nam kaže, kako naj ljubimo bližnje, zlasti še tiste, ki nam niso najbolj pri srcu. Zato pa je potrebna budnost, da ne zaspiemo in zamudimo srečanja z njim, ki prihaja kakor Ženin, da bi nas popeljal na svatbo ljubezni. (Mt 25, 1-13)

Jezus je življenje. Kjer so ljudje odprti za Jezusa, tam sprejemajo **njegovo oznanilo o življenju, osvoboditvi in upanju.** Jezus je deloval kot terapevt in zdravnik, ki je zdravil fizične, psihične in duhovne bolezni. Tudi njegovo trpljenje in križanje je prva Cerkev razumela, kot da je nosil grehe sveta, da bi človeštvo ozdravil od najhujše ujetosti. (Mt 8,16-17) Jezusovo zdravilsko in

odrešensko delovanje je izhajalo iz odnosa, ki ga je imel do človeštva. Bog ne more pustiti človeka v takem stanju. Cerkveni očetje so poistovetili Jezusa z njegovim odrešenskim delom. (Origen, Irenej, Avguštin) Ta Jezusova podoba je pomagala mnogim, da so se osvobodili bivanjske teže življenja. Jezus je **zdravil zlasti boleznijo žalosti, izrinjenosti, oddaljitve od Boga.** Meje, grehi, hudobije nas delajo ljudi za smrt, (Heidegger) Jezus pa daje tistim, ki verujejo vanj, novo življenje, osvoboditev, upanje. **Vera je živa, če prinaša življenje.** Res, da še vedno ljudje bežijo pred Bogom in njegovo ljubeznijo, vendar se ta vedno znova sklanja v naše revščine in jih osvobaja za življenje. Po Jezusu smo odrešeni, osvobodjeni, razsvetljeni za življenje in ne vegetiranje. To **osvobajanje se odvija na različnih področjih,**

na bivanjskem in družbenem, na področju kulture, v politiki, v medsebojnih odnosih, v odnosu do narave. Bog je postal človek, **da bi ljudje polno živeli** in stopili z njim v tisto večnost, ki jo prinaša. (Jn 3, 36) Kristjani, ki živijo z Jezusom, vodi svet k svobodi, upanju in življenju. Jezusovo življenje in njegov nauk razodevata tudi **nov pogled na resnico.** Peter je rekel Jezusu v kritičnem trenutku: Ti imaš besede večnega življenja. (Jn 6,68) Jezus deli večno življenje z Očetom in Svetim Duhom. **Kar gre skozi Jezusa in njegovo ljubezen, dobi pečat večnosti.** Odkrivati moramo Božjo resnico, ki je po stvarjenju položena v človeška srca. **Vse je ustvarjeno po Božji zamisli in resnici.** Zato nam Jezus pomaga odkrivati njeno sporočilo in veljavo. V njem so ljudje sposobni sprejeti Boga in njegovo resnico. Odrešenje in resnica sta neločljivo povezana med seboj, **ker odrešenje prihaja po resnici in resnica vodi k svobodi.** Jezus je konkretna oseba, ki osmišlja ter osvobaja vso človeško stvarnost. Njegova resnica je v človeškem razumu in vodi njegovo zgodovino k večnosti. Tako se pot, življenje in resnica zlivajo v dejstvo Jezusovega poveljčanega delovanja v svetu za nas.

Papež Francišek o odprtosti srca do bližnjega (1)

Ne gre le za migrante

Dragi bratje in sestre, vera nam zagotavlja, da je na skrivnostni način Božje kraljestvo že navzoče tukaj na zemlji (prim. *Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu*, 39). Toda v času, v katerem živimo, nas preveča žalost ob pogledu na ovire in nasprotovanja, s katerimi se srečuje. Nasilni spopadi in načelne vojne še naprej ločujejo človeštvo. Krivice in diskriminacija si sledijo druga za drugo. Gospodarska in socialna neravnovesja na lokalni in svetovni ravni so zelo težko obvladljiva. Poleg tega ceno za našeto plačujejo najrevnejši med revnimi in socialno najbolj ogroženi. Gospodarsko najnaprednejše družbe so priča rasti skrajnega individualizma v povezavi z utilitaristično miselnostjo, ki jo krepijo mediji in ki ustvarja "globalizacijo ravnodušnosti". Migranti, begunci, razseljene osebe in žrtve trgovine z ljudmi so v tem scenariju postali simboli izključenosti. Poleg tega, da živijo v težkih socialnih razmerah, ki so posledica njihovega položaja, nanje pogosto gledamo zviška in jih pojmuje kot vir vseh družbenih težav. Takšen odnos kaže na moralni propad, s katerim se bomo morali soočiti, če bomo še naprej popuščali kulturi odmetavanja. Če bomo

nadaljevali tako, obstaja dejanska nevarnost, da bo vsakdo, ki ne bo v okviru sprejetih meril telesnega, duševnega in socialnega blagostanja, potisnjen v ozadje in izključen. Zato je navzočnost migrantov, beguncev in ranljivih ljudi nasploh vabilo k povrnitvi nekaterih bistvenih razsežnosti

krščanskega obstoja in človečnosti, za katere je nevarno, da jih v cvetoči družbi prezremo. Ne gre le za migrante. Ko jim izkazujemo svojo skrb, izkazujemo tudi skrb zase, za vsakogar. Ko skrbimo zanje, rastemo vsi. Ko jih poslušamo, dajemo glas tudi tistemu v sebi, kar morda skrivamo, ker dandanes ni spoštovano. "Bodite pogumni! Jaz sem. Ne bojte se!" (Mt 14,27). Ne gre le za migrante – gre tudi za naše strahove. Zaradi znakov hudobije, ki jih vidimo okrog sebe, se krepi "naš strah pred 'drugim'", pred neznanci, pred

ljudmi na obrobju, pred tujci... To je danes še zlasti vidno, ko se soočamo s prihodom migrantov in beguncev, ki trkajo na naša vrata, da bi našli zaščito, varnost in boljšo prihodnost. Do neke mere je naš strah upravičen tudi zato, ker na to srečanje nismo dovolj dobro pripravljeni" (Homilija v Sacrofanu, 15. februarja 2019). Težava pa ni v naših dvomih in strahovih, ampak v tem, da ti pogojujejo naš način razmišljanja in delovanja vse do tega, da postanemo nestrpni, zaprti in – ne da bi se tega zavedali – morda celo rasistični. Tako nam strah vzame željo in zmožnost, da bi se srečali z drugim, s človekom, ki je drugačen od nas. Strah nam vzame priložnost, da bi se srečali z Gospodom (prim.

Homilija pri maši ob svetovnem dnevu migrantov in beguncev, 14. januarja 2018). "Če namreč ljubite tiste, ki ljubijo vas, kakšno plačilo vas čaka? Mar tega ne delajo tudi cestinarji?" (Mt 5,46). Ne gre le za migrante – gre za dejavno ljubezen. Z dejanji ljubezni izkazujemo svojo vero (prim. Jak 2,18). In najvišja oblika dejavne ljubezni je tista, ki jo izkažemo ljudem, ki nam ne morejo povrniti ali se morda niti zahvaliti. "Gre tudi za obraz, ki ga želimo dati svoji družbi, in za vrednost vsakega človeškega življenja. /... /

Napredek naših narodov /... / je odvisen predvsem od naše odprtosti, da se nas dotaknejo in nas ganejo tisti, ki potrkaajo na naša vrata. Njihovi obrazi uničujejo in razkrinkavajo vse lažne malike, ki lahko prevzamejo naša življenja in jih zaslužnijo, malike, ki obljublajo zavajajočo, bežno srečo, ki je slepa za življenja in trpljenje drugih" (Govor v škofijski Karitas v Rabatu, 30. marca 2019).

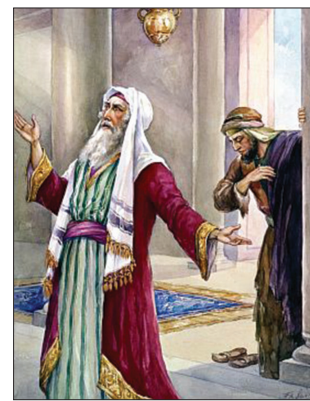
"Do njega pa je prišel tudi neki Samarijan, ki je bil na potovanju. Ko ga je zagledal, se mu je zasmilil" (Lk 10,33). Ne gre samo za migrante – gre za našo človečnost. Sočutje je nagovorilo Samarijana, ki je bil v judovskih očeh tujec, da ni šel mimo. Sočutja ni mogoče razložiti na zgolj razumski ravni. Sočutje zaigra na najbolj občutljive strune naše človečnosti in sproži živahno potrebo po tem, da bi bili "bližnji" vsem tistim, ki so v težavah. Kot nas uči sam Jezus (prim. Mt 9,35–36; 14,13–14; 15,32–37), biti sočuten pomeni prepoznati trpljenje drugega in nemudoma ukrepati, da bi njegove rane omilili, jih zacelili in ga rešili. Biti sočuten pomeni ustvariti prostor za nežnost, ki jo današnja družba pogosto spregleda. "Odpiranje sebe drugim ne vodi v siromašenje, temveč v bogatitev, ker nam omogoča večjo človečnost: da prepoznavamo sebe kot udeleženca v večji celoti in svoje življenje razumemo kot dar za druge, ki mu niso cilj lastni interesi, temveč dobro človeštva" (Govor v mošeji Heydarja Alijeva v Bakuju, 2. oktobra 2016).

/ dalje

Misel za 31. nedeljo med letom

Danes ne zapirajte svojih src

Obhajamo zahvalno nedeljo in smo povabljeni, da bi bili Bogu resnično hvaležni, pa ne le za pridelke, ampak še bolj za vse ljudi, ki so del našega življenja, pa tudi za življenje samo, ki ga imamo. O tem, da je že samo grško ime za sveto mašo "zahvala", smo tu že spregovorili, vendar je dobro na to znova in znova opomniti, da bi res zavestno pri sveti maši, pa tudi v molitvi, Bogu darovali "zahvalno daritev". Zanimivo je, da se prigoda z Zahejem dogaja ravno v Jerihi, najnižjem mestu na svetu, saj leži v depresiji tektonskega jarka, v tistem času pa je to bilo pomembno trgovsko vozlišče za karavane, še zlasti pa pomembno zaradi trgovine z balzomom, ki je ena od dragocenih dišav, katere lahko škof primeša oljčnemu olju, da naredi in posveti sveto krizmo, olje Svetega Duha. Skratka, tudi tako je pri-

kazano, kako se Bog poniža, da bi dosegel vsakega človeka, ki ga želi videti, v tem primeru pa je bila Zahejeva želja res velika. Po eni strani je slišal za čudeže, ki jih je Jezus delal, po drugi pa tudi za to, da je z veliko dobroto ravnal s cestinarji. Kristusovo oznanilo je bilo najprej namenjeno "izgubljenim ovcam Izraelove hiše", Zahej pa je bil eden od teh. Njegovo ime, Zakkai, pomeni, med drugim, "čist" in "pravičen", ker pa Gospod edini vidi v človeško srce, je že prej vedel, da je našel srce, v katerem je dovolj rodovitne zemlje, da bi lahko obrodila sad. Pravzaprav lahko Bog spregovori vsakemu srcu in v vsakem je tudi kaj dobre zemlje, vprašanje pa je, ali to srce odpre Gospodu vrata ali pa ostane trdno zaprto, človek pa je v svojem ponosu in napuhu trdosrčen. Goreča želja je tako veliko vredna, a še ni dovolj, kot bomo videli. Nekaj te človeške vzvišenosti vedno tudi ostane, zato tudi nam Kristus kliče, naj splezamo z drevesa le-te, da bi lahko "danes ostal v naši hiši".

Imeti je treba torej srčno željo in odprto srce, a potrebno je tudi "pasti na kolena" pred Gospodom, da je res tisti odločilni "danes", kakor nam lepo pravi psalmist (Ps 95). Ta "danes" označuje, kako v ustvarjeni čas vdira neki drugi, milostni čas, ki je lahko kadarkoli, le da naleti na "poslušno srce", za kakršnega je prosil tudi kralj Salomon (1 Kr 3,9). Kakor nam lepo govori knjiga Razodetja, Gospod vedno stoji pri vratih našega srca in trka ter čaka, da mu odpremo, da bi večerjal z nami in mi z njim (Raz 3,20). Na nas je, ali bomo posnemali cestinarja Zaheja in to storili. Kot smo pa

dejali, želja še ni dovolj. Zahej nam lepo pokaže, kaj je potrebno za resnično spreobrnjenje in za to, da prejmemo Božje usmiljenje, tudi v povezavi z zakramentom svete pokore – potrebna sta kesanje in trdni sklep. Tu so drugi govorili, da gre za

grešnika, Zahej pa je to priznal, zadnjič se je pa cestinar označil za "tistega" grešnika, lahko rečemo, da "z veliko začetnico". Tokratni prvak med cestinarji je priznal svojo grešnost, se je pokesal in trdno sklenil, da po najboljših močeh povrne svojo škodo. In sicer ne samo, kolikor je predpisano, temveč toliko, da bi sicer sprva bolelo, ker bi pač to bilo veliko, potem pa končno prineslo mir njegovemu srcu. Pravičnost, ki je večja kakor tista farizejev in pismoukov. Na nedeljo "hvaležnico" smo tudi mi tako poklicani, da bi za vse dobro izkazali hvaležnost s svojo miloščino, konkretno, ne le z nekim drobnicami. Ampak, seveda, kdor ne najde v srcu prostora za Boga, ne bo mogel premagati svoje sebičnosti niti v odnosu do bližnjega. Zato je tako pomembno zares duhovno sodelovati pri Kristusovi daritvi na križu pri sveti maši, da bi se ta potem lahko nadaljevala v našem življenju, v mislih, besedah in dejanjih.

Andrej Vončina

Ob 76-letnici strmske tragedije "Živimo v svetlobi!"

Vas Strmec se nahaja na pomembni t.i. "predelski cesti", ki je bila v preteklosti z več vidikov še veliko pomembnejša kot danes, čeprav je danes prometa, predvsem zaradi turizma, veliko več kot včasih. Po tej cesti so potovali trgovci, vojaki in romarji. Zanimivo bi bilo ugotoviti in vedeti, kdo vse je potoval mimo Strmca. Morda sta po predelski cesti, v drugi polovici 9. st., na enem izmed potovanj iz Moravske v Rim ali pa iz Rima v Kocljevo Panonijo, potovala tudi sozaveznika Evrope, sv. brata Ciril in Metod. Vsekakor so po tej cesti korakali rimski, beneški, avstrijski, Napoleonomi, italijanski in nemški vojaki. Ob tej cesti so stale pomembne utrdbe: predelska trdnjava, Kluže in Hermanova utrdba. Ni slučajno, da so tu, v prvi polovici 16. st., morda pa še prej, zgradili cerkev, posvečeno nadangelu Mihaelu, ki je "voditelj nebeške vojske", pa tudi zavetnik vojakov. Kdo ve, koliko spopadov in mrtvih je bilo v preteklosti na tej cesti. Čeprav so umrli krute smrti, so umrli s pogledom na lepoto Julijskih Alp. Izpred kapele sv. nadangela Mihaela, kjer je pred požigom vasi stala gotška cerkev, občudujemo Loško steno, v bližini pa vemo, da so Mangrt, Jalorec, Jerebica, Rombon ... Kljub temu se tu, ko mašujemo, ne počutim dobro. Kapela stoji tik ob cesti, po kateri poteka, posebej v

času poletne turistične sezone, kar gost promet. Predvsem so motični motoristi brez dušicev na "avspuhu". Zoprno je tudi, če med sv. mašo dežuje ali piha. Upam, da bo kdaj v prihodnosti iz Loga pod Mangrtom proti Rablju zgrajen predor in bo Strmec zaživel v večjem miru, z manj prometa in z več ljudmi. Če so l. 1905 za potrebe vojne in rudnika zgradili predor "Štoln", zakaj ne

Rabelj. Pred začetkom 2. svetovne vojne je bilo v Strmecu 35 hiš, v katerih je živel okoli 190 prebivalcev. V vasi je bilo veliko več človeških glasov in veliko manj ropotanja avtomobilov in motorjev kot danes. Trenutno v vasi stalno živijo le štirje prebivalci: Rozalija in sin Andrej Pohar, Marica in sin Branko Črnuta. Marica, ki je v vasi še edina živa priča strmske tragedije, je trenutno, zaradi infarkta, v jeseniški bolnišnici. Vse ostale hiše so vikendi ali pa so zapuščene. Lastniki več ali manj praznih hiš so poleg Slovencev iz

ne morejo vzeti časa. Vsako leto je v Strmecu, na nedeljo okoli 11. oktobra, sv. maša za strmske žrtve. Tudi letos smo se zbrali k sv. maši, v nedeljo, 13. oktobra 2019, 76 let po strmski tragediji. Kmalu po kapitulaciji Italije je Loška partizanska četa začela, pod vodstvom narodnega heroja Ivana Likarja – Sočana (roj. 9. 9. 1921 v Logu pod Mangrtom, pri Mraku), akcije proti Nemcem. Pred tem so večkrat napadli italijansko vojsko. V nedeljo, 10. oktobra 1943, so se odločili za prvi napad na 71. pehotno divizijo nemške vojske. Loška četa je pod Strmecom, "Pri Mlinču" (odcep za Mangrsko sedlo), napadla konvoj nemških vojakov. Po navedbah v literaturi so partizani ubili 5 nemških vojakov, med njimi tudi enega oficirja, in ranili 17 nemških vojakov, od tega enega oficirja (Jaka Vadrnjak, Domovanje v raju. Zgodovina Loga pod Mangrtom, Tolmin 2009, str. 193). Zvečer so se partizani umaknili na varno. Strmska bitka je bila končana, sledila je strmska tragedija, maščenje Nemcev. Še isti večer, v nedeljo, 10. 10. 1943, so Nemci zbrali vse moške v Mejkovih gostilni, kjer so jih celo noč zasliševali. Naslednji dan, v ponedeljek, 11. 10. 1943, so vse ženske in otroke zbrali v šoli in jih nagnali peš v Log pod Mangrtom. Po odhodu otrok in žena so vas zažgali. V hiši je zgorela nepokretna Helena Vencelj, stara 87 let. Nato so pod Mejkovo domačijo ustrelili 16 moških.

/ str. 12
Bogdan Vidmar

Po sv. maši (foto Zoran Kašča Strmec)

bi v prihodnosti, ko so tehnične možnosti neprimerno večje, zgradili predora za promet. Menda bi bil predor iz Loga pod Mangrtom do Rablja dolg okoli 2 km, okoli 5 km pa, če bi zaobšel tudi

raznih krajev Slovenije tudi Egipčani, Angleži in Rusi. Vikendi, ki so hiše kupili, so pomrli ali ostareli, njihovih otrok in dedičev pa v Strmec ne vleče tako kot starše, si za to ne znajo ali pa

Mornarjev grob

*Gladina tam morska v daljavi,
sonce žareče utaplja se v njej,
na obronku po licu pa solza drsi.*

*Morje peneče, v čer' butajoče,
bojna tam ladja mornarju je grob.
Daleč, tam daleč od solznih oči.*

Kje, otrok si moj!

*Družina te čaka, a tebe ni!
Ostale sirote so z materjo same,
kamen ta mrzli o tem govori.*

*Mrzel je veter listje odnašal,
mater brisal je solzne oči.
Še zadnji pogled na morsk gladino
mati je sinu poslala v slovo.*

*Zgrnila se noč nad vasjo je domačo,
razpelo tam v kotu lučka gori.
V morske globine luč večna jim sveti.*

*Zbrani vasjani ob dnevu spomina
pojemo, molimo k Očetu sedaj,
tebi in drugim pokojnim v spomin.*

Pavel Vidau

Kratke

Zdrava hrana iz domačih krajev

Radi uživate zdravo hrano in podpirate lokalne pridelovalce? Zdaj lahko obiščete novo pokrito tržnico zveze Coldiretti (Campagna amica) v ulici IX agosto v Gorici, ki so jo odprli v soboto, 19. oktobra. Na tržnici je 16 stojnic raznih izdelkov in pridelkov, npr. kruh, suhomesni izdelki, med, marmelade, vina, olje, siri, a tudi rastline. Odprta bo trikrat tedensko, in sicer ob ponedeljkih od 15. do 19. ure, četrtek od 8.30 do 13.00 in ob sobotah od 8.30 do 13.00. Med kmetijskimi podjetji je tudi Hiša okusov Vrhovca Sare Devetak, ki ima vidne dvojezične napise. Pri stojnici, kjer so vina in olja, pa so tudi nekatera slovenska vina (Fiegl, Komjanc, Sturm, Humar, Colle Duga) in olje podjetja Alice Crepaldi. Na odprtju so pozdravili predstavniki zveze Coldiretti, ki so poudarili, da za izdelke tržnice niso pomembne le cene, ampak skupek kakovosti, zgodovine, kulture in vrednot našega območja. Številne prisotne, ki so napolnili prostorno tržnico, je pozdravil tudi goriški župan Rodolfo Ziberna, ki je čestital za ta hvalevredni projekt in povedal, kako je pomembno, da ima na tej tržnici vsak izdelek svoj obraz, kajti prodajajo ga tisti, ki ga pridelujejo. Pred uradnim rezom traku je g. Paolo Bonetti blagoslovil tržnico ter poudaril pomen hrane, ki jo na svetu ljudje žal v veliki količini zavržemo. / MČ

Predstavniki ZSKP so počastili vojne žrtve

Kot je večletna tradicija, so predstavniki Zveze slovenske katoliške prosvete počastili vojne žrtve in obiskali taborišči v Gonarsu in Viscu. To sta taborišči, ki so nam najbližji. Predvsem v Gonarsu je umrlo veliko slovenskih otrok in žensk. Taboriščnike so v Gonars preselili iz taborišča na Rabu in žrtve so pokopavali na skrajnem desnem vogalu gonarskega pokopališča, kjer so bili na grobovih cementni križi. Pred leti je Jugoslavija postavila mogočen spomenik, ki ima obliko cveta. Samostojna Slovenija je spomeniku dodala še obeležje z imeni žrtev. Isto je storila tudi Hrvaška. S polaganjem venca in z molitvijo so se v nedeljo, 27. oktobra, zastopniki ZSKP iz Gorice poklonili vsem žrtvam, civilnim in vojaškim, ki so izgubili življenje zaradi vojnih grozot. Obiskali so tudi bližnje taborišče v kraju Visco, ki je kljub številnim pozivom raznih organizacij še vedno neurejeno in zanemarjeno. Tudi v tem taborišču so položili venec. V naslednjih dneh in predvsem 1. novembra se bodo zvrstile v organizaciji društev in uprav v vseh naših krajih spominske svečanosti v počastitev vojnih žrtev. / DP

Igor Gabrovec o razpisih za slovenske uslužbence: "Obljuba dela dolg"!

Med zasedanjem deželnega sveta v sredo, 23. oktobra, je deželni svetnik Slovenske skupnosti Igor Gabrovec predložil svetniško vprašanje, s katerim je ponovno opozoril na težave pri zaposlovanju uslužbencev z znanjem slovenščine. V teh tednih, kot je uvodoma povedal Gabrovec v svojem posegu v slovenščini, se nadaljuje konvencionirani postopek zaposlovanja uslužbencev deželnih krajevnih uprav po deželnem zakonu 18/2016. V ta namen je pristojno deželno ravnanje povabilo občinske uprave, da evidentirajo morebitne potrebe po osebah oz. razpoložljivost za nove zaposlitve. "Žal se pri tem ne upošteva znanje slovenščine, kar dejansko onemogoča zaposlovanje v dvojezičnih občinah", je dejal predstavnik SSK. "Opozarjam, da je poslovanje v slovenskem jeziku v statutarno dvojezičnih občinah obvezno ali vsaj priporočljivo, deželni postopki pa tega ne upoštevajo". Na pomanjkljivost je med drugim tudi formalno opozorila Občina Števerjan. Pristojni odbornik Pierpaolo Roberti je v odgovoru svetniku Gabrovcu dejal, da tovrstna tipologija razpisnega postopka mora predvidevati popolno poenotenje kriterijev in pogojev, tako da ne dovoljuje evidentiranja specifik, kot je npr. znanje manjšinskega jezika. Prošnji Občine Števerjan torej v tej fazi ni bilo mogoče ugoditi, je dejal Roberti in v isti sapi napovedal, da bo potrebno speljati nove, bolj specifične razpise, ki bodo lahko ustregli posebnim potrebam, ki jih navajajo različne krajevne uprave. Gabrovec se je v repliki odborniku zahvalil za odgovor in napovedal, da bo pozorno spremljal novosti, in če bi jih ne bilo, ga bo kmalu ponovno opozoril na obljubo, "ki dela dolg".

Na občini o Podgori

Poverjeni svetnik za četrti Podgora, Pevma, Oslavje in Štmaver Walter Bandelj je imel 29. oktobra na občini sestanek z odbornico Arianno Bellan in nekaterimi funkcionarji. Na dnevnem redu so imeli parkirišče ob podgorskem nogometnem igrišču, razsvetljavo v predoru Baruzzi, mostiček v Pevmi, ureditev vode, ki ob dežju odteka na Kalavariji ob gostilni Al ponte del Calvario.

KCLB Ponovno v gosteh muzikal Cvetje v jeseni

Romantična ljubezenska zgodba, ki osvaja srca

Po treh letih je v veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici v nedeljo, 20. oktobra 2019, popoldne spet oživela najbolj poznana in najlepša ljubezenska zgodba iz slovenske književnosti, *Cvetje v jeseni*, z lirčno tančico odeta kmečka povest Ivana Tavčarja (1851-1923). V goste je kot druga programska ponudba letošnje koncertne sezone Kulturnega centra Lojze Bratuž spet prišel muzikal, ki je bil v režiji Vojka Anzeljca premierno uprizorjen pred petimi leti, septembra 2014 v ljubljanskih Križankah. Potem ko je bil v vsem tem času na ničkoliko slovenskih odrih, je v Gorici zabeležil okroglo 170 ponovitev na baje zadnji svoji turneji. Poslednja ponovitev naj bi bila 22. decembra 2019 v Cankarjevem domu v Ljubljani. A če bo še povpraševanje po njem, bodo morda pevci in igralci še očarali gledalce s to občuteno, pristno ljubezensko zgodbo med mladim kmečkim dekletom Meto in Janezom, ljubljanskim odvetnikom že v zrelih letih. Nenadejano, globoko ljubezensko čustvo ni imelo srečnega konca, kajti Meta je izdihnila v Janezovem naročju od prevelike sreče, ko jo je on zaprosil za roko. Njeno bolešno, šibko srce ni preneslo tega presenečenja, čeprav je hrepenelo po njem. Ljubezen je za Janeza prišla prepozno. Bila je kot zapoznelo cvetje v jesenskem času, ki ne obrodi sadov. Romantična zgodba, ob kateri se

kar samo orosi oko, se je nepozabno vtisnila tudi na filmski trak. Film *Cvetje v jeseni* iz l. 1973 v režiji Matjaža Klopčiča je zaznamoval slovensko filmsko produkcijo. V njem sta igralca Milena Župančič in Polde Bibič tako izrazito in čustveno polno orisala glavni dramski osebi, da bo komurkoli težko zasenčiti njuni interpretaciji. Ob njiju sta se verjetno navdihovala tudi Matjaž Robavs, operni in koncertni pevec ter pedagog, v vlogi Janeza, in glasbenica Nina Pušlar, ki je odigrala oz. odpela vlogo Mete, rahločutnega, a obenem modrega kmečkega dekleta, ki si ne dela preveč utvar. Avtorska glasba z domače zvonečimi, spelnimi skladbami (avtor Matjaž Vlašič, orkestrator Anže Rozman, avtor besedila Janez Usenik, mentorica za petje Željka Predojevič), igralci, glasbeniki in plesalci so ustvarili res enkratno vzdušje z močnim narodnim nadihom. Muzikal vsebuje več kot dvajset pesmi, večina jih je povsem novih, avtorskih, druge pa so iz lepe, čustveno obarvane slovenske narodne zakladnice, ki ogrejejo srce, a ga tudi ovijejo v rahlo otožnost.

120-minutna glasbena predstava je spet osvojila goriško publiko. Zgodba se kot v romanu začne in konča na ljubljanskih ulicah: prikazana je v več kot dvajsetih prizorih. Pri tem različne kraje dogajanja uokvirjajo video projekcije,

tudi čarobne nočne Ljubljane z Ljubljanskim gradom in idilične pokrajine iz Loškega pogorja. Nekdanji kmečki svet so nastopajoči obudili s prepričljivo igro in ga prikazali z izbranimi rekviziti in scenjski elementi (Greta Godnič). Da je smeh zaigral na ustih gledalcev, je poskrbel gledališki in filmski igralec, pa tudi odlični pianist in skladatelj Jure Ivanušič, ki je pristno, z učinkovitimi kretnjami in po-

srečno mimiko orisal šepajočega hlapca Danijela. Ta se kar ne more ločiti od steklenice in tudi zaradi tega izgubi dekle in se poln upanja z domačinom odpravi v Ameriko iskat boljše življenje, a se vrne razočaran in ob beraški palici preživi preostale dni svojega življenja. Njegovo dekle Lizo je z energičnimi, živahnimi potezami orisala Alenka Kozolc Gregurič, skrbnega in preudarnega gospodarja Boštjana, Metinega očeta, je upodobil Damijan Perne, Nives Mikulin je bila njegova razumevala žena Barbara. Poleg njih so nastopili Antea Mramor (Mica / Katinka),

Ana Ferme (Dinca), Asja Potisek (Marica), Alen Kofol (doktor Urbel), Matvez Mali (Anžon), Ambroz Kvartič (Mlačan). Vsi so živeto, s srcem poosebili like, ki jih je tako plastično izklesal Ivan Tavčar. Dogajanje so z glasbo v živo - včasih tako vneto, da je skoraj preglasila pevce - spremljali glasbeniki Aleš Ogrin (klaviature), Janez Skaza / Damijan Pančur (kitara), Giovanni Toffoloni / Caterina Stanisci (bas), Tomi Purich (bobni), ki je tudi vodil skupino. K celostni, harmonični podobi muzikala prispevajo tudi lepi kostumi (Vesna Mirtelj), ki nas povedejo v začetek 20. stoletja v mestno in kmečko okolje. Pristrčno ploskanje je pričalo, da je številno občinstvo spet uživalo ob izvedbi muzikala, ki iskreno nagovarja gledalca in ga po čustvenih poteh vodi v nekdanje dni na kmetih in mu nevsiljivo prikaže tudi socialne težave tedanjih malih ljudi, ki so slične današnjim. **IK**

Projekt EDUKA 2: Predstavitev didaktičnih gradiv

"Izhajali smo iz regije, videnja našega prostora kot prostora večjezičnosti"

Četrtek, 17. oktobra, je v avditoriju slovenskega licejskega pola v ulici Puccini v Gorici potekala predstavitev inovativnih didaktičnih gradiv, ki so nastala v sklopu projekta EDUKA2 - Čezmejno upravljanje izobraževanja/Per una governance transfrontaliera dell'istruzione na Univerzi v Novi Gorici. Projekt je financiral Program sodelovanja Interreg V-A Italija-Slovenija s sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj, vodilni partner je bil Slovenski

Ana Toroš

raziskovalni inštitut SLORI, sodelovali pa so tudi profesorji slovenskih srednjih šol v Trstu, Gorici in Špetru. Na predstavitvi sta spregovorili izr. prof. dr. Ana Toroš, ki je vodja projektnih aktivnosti za čezmejno didaktiko književnosti EDUKA2 na Univerzi v Novi Gorici, in mag. Nataša Špolad Manfreda iz Osnovne šole Simona Gregorčiča v Kobaldu. Dogodek je potekal v sklopu Tedna Univerze v Novi Gorici 2019, v sodelovanju s SLORI-jem iz Trsta in slovenskim licej-

skim polom v Gorici. Ana Toroš je z navajanjem primerov in opisovanjem njihovih skupnih literarnih značilnosti predstavila učbenike in digitalne literarne pešpoti po Trstu, Gorici in Devinu, ki so nastale na podlagi učbenikov. Gradiva obravnavajo čezmejno literaturo s komparativno metodo in s pomočjo vaj iz kreativnega pisanja. Prvi učbenik LITERATURA NA STIČIŠČU 1 je namenjen učenecem prvostopenjskih srednjih šol v Italiji in obravnava tako kanonizirana kot tudi manj znana literarna dela v slovenskem, italijanskem, furlanskem in nemškem jeziku, ki so nastala izpod peresa tridesetih avtorjev na Goriškem in Videmskem.

/ str. 15
Kat

Svečanost v Doberdobu

Poklonili so se žrtvam prve svetovne vojne

Četrtek, 24. oktobra, so se avtoritete, predstavniki naše civilne službe - med katerimi so bili generalni konzul Vojko Volk, predstavnik SSO Julijan Čavdek, predstavnik SKGZ Maja Humar, predsednik Kulturnega doma Igor Komel in svetnik liste Za Doberdob Aldo Jarc - ter domačini zbrali v Doberdobu pred spomenikom padlih v prvi svetovni vojni. Spominske slovesnosti so se udeležili tudi dijaki doberdobske osnovne in srednje šole v spremstvu profesorjev in ravnateljice

Sonje Klanjšček. Po postavitvi venca v spomin žrtvam, ki sta ga položila vojaka slovenske vojske, je prisotne nagovoril minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Peter Jožef Česnik, ki je spomnil, kako je vojna v teh krajih terjala življenje številnih vojakov, a tudi civilnega prebivalstva, z groznimi posledicami na tem območju. Vasi so bile porušene in opustošene, prav tako slovenski narod, je poudaril minister. Takrat se nismo nič naučili, saj je dvajset let kasneje zopet izbruhnil svetovni spopad. "Spomin-

Foto MČ

ske slovesnosti so pomembne prav zato, da premislimo o tistih dogodkih in se spomnimo, da mir, svoboda in demokracija niso podarjeni. Ljudje so v tistih letih žrtvovali življenja za svobodo in mi se moramo truditi, da to svobodo ohranimo in da gojimo sožitje, sodelovanje in spoštovanje med narodi", je de-

jal Česnik, ki se je obrnil tudi do številnih dijakov in jim povedal, da imajo danes vse, kar si želijo, in se morajo zato še toliko bolj boriti, da vse to ohranijo. Podobne misli je izrazil doberdobski župan Fabio Visintin, ki se je osredotočil na grozljive dogodke, ki se še danes dogajajo v svetu, tudi blizu nas. Mi, ki dobro vemo, kaj se je dogajalo na našem območju, moramo biti zgled za celo Evropo in ustvarjati sožitje in mir med narodi. Župan je sklenil z mislijo, da so prijateljske vezi bistvenega pomena in mladi morajo vrednote miru, prijateljstva in sožitja širiti, biti strpni in ne gojiti sovraštva. **MČ**

JAZBINE Praznovanje ob okroglem jubileju Zdravka Klanjščka

Hvaležni za darove, ki jih poklanja skupnosti

V čudovitem jesenskem popoldnevu je lepa množica ljudi v nedeljo, 27. oktobra, napolnila cerkev na Jazbinah, da bi se ob 80. rojstnem dnevu Zdravka Klanjščka, dolgoletnega organista, zborovodje in organizatorja, pri maši zahvalili Bogu za vse, kar je dobrega naredil v življenju, pa tudi njegovim staršem, ki so mu dali življenje, in sodelavcem. Župnik Marijan Markežič je uvodoma pozval ljudi, ki so prišli na Jazbine iz širše Goriške, naj molijo, da bi jubilar še veliko dobrega naredil: to bo gotovo zmogel, "saj so ga nove orgle v vaški cerkvi pomlaidile za deset let"! Navzoči so se Bogu zahvalili tudi za nekdanjega župnika Albina Martinčiča, ki je dal zgraditi cerkev, in za vse dobrotnike. "Pomembno je delati dobro, ne da bi računali na plačilo", je poudaril v homiliji. "Ko bi Klanjšček to čakal, bi že bil milijoner". Zato "osvobodimo svojo notranjost in pustimo v se-

bi prostor Bogu! Ne bodimo navezani na svoje stvari, niti na naša dobra dela! Tudi svoje talente dajmo na razpolago drugim, kot to dela Zdravko Klanjšček". Nič ni majhno, kar je narejeno z ljubeznijo, je še dejal g. Markežič, s katerim je somaševal g. Maurizio Qualizza, ki rad sodeluje z župnijskimi skupnostmi v obmejnih vaseh ob vznožju Brd. Po

obhajilu je mogočno zadonela *Zahvalna pesem*. Med evharističnim slavljem je bil jubilar seveda na koru, od koder je skupno z drugimi pevci z lepim petjem požlahtnil evharistično daritev. Ker poje s srcem in dušo, s svojim šarmantnim glasom še vedno ga. Po maši in pesmi *Mnogaja leta* mu je v imenu Združenja cerkvenih pevskih zborov najprej

iskreno čestitala Nadja Kovic, ki mu je podarila dragoceno ikono sv. Cecilije, zavetnice glasbe. Voščila in priložnostni dar so mu iz hvaležnosti prinesli še predstavniki zbora Jazbine-Pevma, župljanov iz Pevme in mirenskih pevcev. Županja Franca Padovan se je Klanjščku zahvalila v imenu

števerjanske in jazbinske skupnosti, saj "rabimo take ljudi", ki skrbijo za skupnost, za slovensko besedo in pesem. Izrazila je željo, da bi še naprej vodil jazbinski zbor in skupnost, ter mu zaželela še veliko zdravja in uspehov. Župnik Marijan Markežič je Klanjščku izročil pergament z apostolskim blagoslovom svetega očeta Frančiška. Na koncu je prišel do besede še jubilar, ki se je srčno zahvalil Jazbincem, dobrotnikom, sodelavcem in prijateljem. S svojim zborom, Moškim pevskim zborom Mirko Filej, je nato odpel pesmi *Večerni ave* in *Zgodnja danica*, lepo Marijino, ki vliva zaupanje in pogum. Kot se v Brdih spodobi, se je praznovanje nadaljevalo ob rujni kapljici, obloženih mizah in petju, in sicer v bližnji kleti v Gradiščuti.

DD

KATOLIŠKA KNJIGARNA Io leggo perche' - Berem, ker...

Knjige so sanje, ki jih držimo v rokah

Ves prejšnji teden je bilo v Katoliški knjigarni na goriškem Travniku zelo živahno. Skupine otrok z odraslimi spremljevalci so vsak dan vstopale vanjo, da bi se udeleževale doživetih trenutkov ob knjigah. Katoliška knjigarna se je namreč spet priglasi la k vsedravnju italijanski bralni spodbudi *Io leggo perche' - Berem, ker...* in pritegnila v svoj krog tudi naše vrtce in šole. Ta bralni načrt tudi vabi obiskovalce knjigarne, naj kupijo in podarijo knjigo šolam in vrtcem, da na tak način obogatijo šolske knjižnice. Po uspešnem začetku, v soboto, 19. oktobra, ko je prišel v knjigarno vrtec Čriček iz Doberdoba, so v **torek popoldne**,

piškotke, ki so jih spekli v vrtcu.

V sredo, 23. oktobra, se je v Katoliški knjigarni zbralo veliko malčkov, ki obiskujejo vrtce Sonček v ul. Max Fabiani v Gorici. V družbi staršev ali nonotov in učiteljic Mojce Terčič, Lucie Danielis, Katerine Ferletič in Tanie Laurentig so pazljivo poslušali rusko pravljico *Medved išče pestunjo*, ki jo je s pomočjo kamišibaj gledališča prisrčno pripovedovala Mirna Stopar. Kosmatinec je res dobil pestunjo, in sicer zajčka, ki je bil zaradi tega poplačan s sladkimi medenjaki.

Tudi številni otroci iz vrtca Ringaraja (ul. Brolo v Gorici) so se v **četrtek, 24. oktobra**, razveselili ob pravi kamišibaj gledališki pripovedi. V goste je namreč prišla njihova dobra znanka Vlasta Breclj Črnic. Ob jasnih risbah jim je razkrila staro rusko pravljico *Repa velikan-ka*, ki nas uči, da s skupnimi močmi marsikaj zmoremo in da je vsaka, tudi najmanjša pomoč dragocena. S prijazno, ljubeznivo pripovedovalko so otroci, s pomočjo dopolnjevanke, sami spet postavili pravljico in pokusili, kakšen okus ima repa, ki je

zelo zdrava, kot je pojasnila gospa Vlasta, ki je ob svojem kamišibaju pripravila pravo jesensko "scensko" ozračje. Košček sladke repe so dobile tudi učiteljice Mirjam Paulin, Darja Šviligoj, Vanja Batistič, Ana Turus, Adriana Malič, Katja Bandelli in Verena Čevdek. Posebna gostja pomenljive pravljice, pravzaprav gledališke urre v Katoliški knjigarni je bila Andreja Duhovnik Antoni, višja pedagoginja svetovalka za slovenske šole v Italiji, ki spremlja tudi jezikovni projekt v vrtcih. Kot nam je obrazložila, je bila Vlasta Breclj Črnic tri leta jezikovni asistent v vrtcu Ringaraja. Prihajala je trikrat tedensko po štiri ure. Duhovnikova je povedala, da je samoupravna skupnost italijanske narodne manjšine v Kopru prijavila bralni projekt na ministrstvo in so ji bila dodeljena sredstva iz evropskih strukturnih skladov. Na ministrstvu so

odločili, da bodo dve tretjini sredstev dobile italijanske šole v Sloveniji, eno tretjino pa slovenske v Italiji. Letos se že sedmo leto izvaja ta projekt, ki omogoča zaposlitev jezikovnega asistenta, enega za Tržaško in enega za Goriško. Le-ta postane dodatni, gostujoči učitelj ali vzgojiteljica jezika na izbrani šoli oz. v vrtcu, kjer je največja potreba po njem. Ti jezikovni asistenti so najprej pomagali na osnovnih šolah v Špetru in Romjanu, izjemoma pa je bila gospa Vlasta kar tri leta v goriškem vrtcu Ringaraja, da bi izvedli neki model oz. da bi pokazali, kakšen jezikovni pristop je bolj primeren v vrtcu, v katerem je veliko otrok, za katere je slovensčina drugi ali celo tretji jezik. Duhovnikova je še povedala, da so prav isti dan v Ljubljani na sestanku visokih predstavnikov šolstva omenili, da se bo ta jezikovni projekt nadaljeval.

Zadnje srečanje v Katoliški knjigarni in sklopu *Io leggo perche' - Berem, ker...* so tehtno izoblikovali nekateri učenci drugih razredov goriške nižje srednje šole Ivan Trinko, ki je letos, prav na povabilo Katoliške knjigarne, prvič pristopila k temu projektu. Pod čvrstim mentorstvom prof. Slavice Radinje, koordinatorke na tej šoli za ta bralni načrt, in v sodelovanju s profesoricama Sašo Kolenc in Saro Boškin, so pod naslovom *Ljubka Gorica* privlačno predstavili in tekoče recitali - tudi na pamet! - nekaj pesmi (vmes je bilo nekaj razigranih in duhovitih) iz zadnje pesniške zbirke Ljubke Šorli *Goriške pesmi*. Navdih zanje je pesnica dobila na Goriškem, predvsem ko je poučevala v Štmavru, ki nudi krasen razgled na okolico. Učenci so se prav dobro izkazali. Izmed njih naj omenimo vsaj Tomaža Čavdka in Nino Bensa, ki sta brala vezno besedilo, mestoma začinjeno s ščepcem humorja. Med pesniško besedo so učenci razkrili marsikaj iz pesničnega življenja, tudi njene trpke izkušnje v času fašizma in nasilno smrt ljubljeneža moža Lojzeta Bratuža. Pripravili pa so tudi vprašanja o njej in našem mestu, v katerem je preživel dobršen del svojega življenja. Publika se je kar potrudila z odgovori. Sicer so poslušalci imeli to prednost, da je med njimi sedel nečak Ljubke Šorli, Igor Tuta, ki skrbi za obširno pesnično literarno zapuščino. Tuta je prišepnil pravilne odgovore, ki so jih nato z raznimi pojasnili dopolnili učenci. Nižješolce je prišla poslušati tudi njihova ravnateljica Elisabetta Kovic. Plakat *Ljubka Gorica*, ki je vabil na udeležbo dogodka, so dijaki izdelali pod mentorstvom profesorice likovne vzgoje Marte Lombardi.

Iva Koršič

Vlasta Breclj Črnic pripoveduje o repi velikanki vrtcu Ringaraja

22. oktobra, v sicer manjšem številu prihiteli v knjigarno otroci iz vrtca Pikanogavička iz Štandreža. Njim so Riccardo, Niccolo', Matilda, Desiree', Nicola, Simon in Maurizio (polovica 3. razreda tehniškega zavoda Jurij Vega iz Gorice, smer informatika) prebrali in z mimiko prikazali ekološko pravljico *Nevenka plastenka*, o nenavadni plastični steklenici, ki usmerja v pravilno zbiranje odpadkov in se ob reciklaži veseli svojega novega življenja. Dijake in dijakinje je na srečanje z otroki pripravila prof. Majda Bratina, zelo navdušena spodbujevalka branja in tega bralnega načrta. Povedala je, da je šola Vega v štirih letih na račun tega pridobila za svojo knjižnico 250 knjižnih enot! Dijakom in profesorici so učiteljice vrtca Pikanogavička, Sara Renna, Alessandra Posilippo in Valentina Tul, ki je spregovorila v imenu vseh, podarile

Obvestila

Spominke svečanosti 1. novembra se bodo v občini Sovodnje ob Soči začele ob 9. uri na Vrh Sv. Mihaela pred sedežem Danica, ob 9.40 na Peči, ob 9.50 v Rupi, ob 10.15 v Gabrjah, v Sovodnjah ob Soči ob 10.50 pri spominški plošči pri cerkvi, ob 11.00 pa pri spomeniku.

Občina Števerjan obvešča vse občanke in občane, da je pri sporočanju programa polaganja vencev za 1. november prišlo do neljube napake. Program bo v petek, 1. novembra 2019, potekal takole: pred spomenikom na Trgu Svobode ob koncu sv. maše, ki se bo začela ob 9. uri, in pred spomenikom padlim na Jazbinah ob 11.15.

Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel organizira akreditirane izobraževalne tečaje klavirja in kitare za učno osebje vrtcev, osnovnih in nižjih srednjih šol. Rok prijave 5. november 2019. Več informacij na telefonskih številkah 0481/532163, 0481/547569 ali na info@emilkomel.eu.

Iščemo gospo, usposobljeno za socialno zdravstveno oskrbo starejših oseb za polovični urnik za zaposlitev v Gorici. Zaželjeno je znanje slovenskega in

italijanskega jezika. Tel. št. 0039335 1395483.

Akademski kipar Herko Saksida, rojen 10. 4. 1953 v Postojni, živeč na Dobrovem, Grajska 7, se pripravlja na svojo prvo razstavo, ki bo na gradu Dobrovo I. 2021. Zato vljudo prosi imetnike svojih del (kipi, risbe, vaze, broške), da mu pošljejo fotografijo umetniških izdelkov, ki jih posedujejo, zaradi morebitne posoje na tej razstavi. Tel: 051345322 elektronska pošta: heribert.saksida@gmail.com. Za poslane fotografije se že vnaprej zahvaljuje.

Prispevke za SCGV Emil Komel v spomin na ravnatelja prof. Silvana Kerševana lahko nakazete na bančni tekoči račun: Banca di Cividale - IBAN IT 97 M 054 841 240 ICC 003 003 6225- SWIFT CIVITZC s pripisom: za SKLAD SILVANA KERSEVANA. Informacije na tajništvo SCGV Emil Komel, tel. št. 0481 532163 ali 0481 547569. "Male oglase" najdete na našem portalu www.noviglas.eu.

Cestitke

Ob pomembnem življenjskem jubileju rupenska vaška skupnost in PD Rupa-Peč čestita **Zdravku Klanjščku** in mu voščita še na "mnogaja leta!".

RADIO SPAZIO

vrata proti vzhodu

(od 1. 11. 2019 do 7. 11. 2019)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00. Spored:

Petek, 1. novembra (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Sobota, 2. novembra (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, terskem, rezijanskem in zlijskem narečju.

Nedelja, 3. novembra ponovitev oddaje Okno v Benečijo.

Ponedeljek, 4. novembra (v studiu Katja Volpi): Človek skozi tisočletja.

Torek, 5. novembra (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 6. novembra (v studiu Danilo Čotar): Samotni pastir: Slovenske pridige škofa Attemsia 1. del. - Izbor melodij.

Četrtek, 7. novembra (v studiu Andrej Bavcon): Četrtek večer z glasbo - Zanimivosti, obvestila in humor.

Javni razpis / 16. Priznanje Kazimir Humar

Zveza slovenske katoliške posvete, Kulturni center Lojze Bratuž in Združenje cerkvenih pevskih zborov Gorica podeljujejo priznanje društvom in organizacijam ali posameznikom na osnovi utemeljitve predlagateljev in po presoji organizacij, ki priznanje podeljujejo. Predloge za priznanje zbira Zveza slovenske katoliške prosvete na podlagi javnega razpisa. Priznanje se praviloma podeli za ustvarjalne dosežke, za pomemben prispevek k razvoju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti, za publicistično delo in za izjemne dosežke pri organizacijskem delu na kulturnem področju. Priznanje lahko prejmejo tisti, ki delujejo v goriškem prostoru. Predloge za priznanje je treba oddati **do 31. decembra 2019** na naslov: Zveza slovenske katoliške prosvete - 34170 Gorica-Gorizia, Drevored 20. septembra 85, s pripisom na ovojnici: "Predlog za priznanje".

Umrli je Marijan Breclj

Tik pred oddajo časopisa v tisk so nam v torek, 29. oktobra, sporočili, da je v 89. letu umrl Marijan Breclj, velik goriški izobraženec, naš prijatelj, predvsem pa pesnik, prevajalec, urednik, bibliograf in pisec slovarjev, tesen in reden sodelavec Goriške Mohorjeve družbe. Gospoda Marijana Breclja smo v uredništvu zelo cenili, zadnjič smo pisali o njem in njegovem Slovensko-brazilske slovarju leta 2017, samo dve leti prej pa o Brazilske-slovenskem slovarju, ki ga je prav tako uredil on.

G. Marijan Breclj je bil eden zadnjih goriških enciklopedistov v pravem pomenu besede, saj je živel od knjig, za knjige in sredi knjig, velik poznavalec teologije, predvsem pa zavezan slovenstvu in rodni Goriški. O g. Marijanu Breclju bomo pisali v prihodnji številki, svojem izražamo sožalje, g. Marijanu pa želimo, naj mu sveti večna Luč!

Pogovor / Luka Paljk

Opustil grščino za fiziko

V tokratnem pogovoru z mladimi študenti bom spoznali Luko Paljka, ambicioznega osemnajstletnika, ki se v prostem času ukvarja s petjem pri MeMIPZ Emil Komel in jadra pri JK Čupa. Lanski maturant na klasičnem liceju P. Trubarja v Gorici se je po petih letih grščine in latinščine usmeril v študij na čisto znanstveni fakulteti.

Kaj študiraš?
Študiram fiziko na Fakulteti za matematiko in fiziko v Ljubljani.

Kateri so pogoji za vpis na fiziko v Ljubljani?

Na fakulteti ni nobenih vstopnih izpitov, vsako leto pa je na razpolago omejeno število mest. Letos se je prijavilo 110 študentov v prvi letnik, razpisanih mest pa je bilo 150, tako da ni bilo sploh omejitve. Glede predznanja pa ni nikjer zapisano, kaj točno pričakujejo od tebe, je pa toplo priporočeno dobro znanje srednješolske matematike in fizike. Na fakulteto se torej lahko vpiše kdorkoli, čeprav ne vem, kdo bi se vpisal na tako smer brez nikakršnega predznanja.

Na prvih vajah fizike ste dobili nični kolokvij, s katerim so profesorji preverili vaše znanje fizike. Kateri so bili rezultati začetnega kolokvija? So bili sošolci iz Slovenije bolj pripravljeni?

Dobili smo kolokvij z desetimi vprašanji, ki so zahtevala bolj teoretično znanje kot pa

računanje. Recimo, da je bil precej zahteven za znanje, ki ga trenutno imam. Razlike s sošolci iz Slovenije pa so precej velike. Oni so seveda bolj pripravljeni, na srednji šoli so se učili matematiko in fiziko na višji ravni kot jaz na klasičnem liceju. Mogoče, če bi končal znanstveni licej, bi bile razlike

Je prehod z višje šole na univerzo drastičen?

Odvisno je od tega, katero smer izbereš; v mojem primeru je bil zelo drastičen. V zadnjih dveh letnikih klasičnega liceja sem imel 2 uri matematike, 2 uri fizike in 2 uri naravoslovja na teden, zdaj pa imam 10 ur matematike, 6 ur

Foto JMP

rahlo manjše, vseeno pa je v Sloveniji na splošno raven pripravljenosti v znanstvenih predmetih višja kot v Italiji.

Zakaj si izbral fiziko in kako si se približal tej vedi?

Ne vem. To je bil predmet, ki me je najbolj zanimal v zadnjih letih študija. Prvič sem se srečal s fiziko, če se prav spominim, v četrtem razredu osnovne šole, ko mi je prijatelj podaril knjigo, v kateri je bila na otroški način opisana Einsteinova teorija o relativnosti. Takrat me je knjiga pritegnila in vzbudila v meni zanimanje.

fizike in 4 ure kemije. Precej drastična pa je tudi sprememba v načinu predavanja in obravnavanju nove snovi. To, kar sem nekoč mislil, da je skraj nemogoče, učenje v smislu števila ur in količine snovi, se mi zdi, da bo postalo moje dnevno učenje. Če greš s klasičnega liceja na filozofijo ali slovenščino oziroma na kakšno humanistično smer, si pa predstavljam, da je prehod bolj omiljen, ker imaš v takih predmetih več predznanja.

Če malo primerjamo Slovenijo in Italijo, katere misliš,

da so glavne razlike pri načinu dela, predvsem na znanstvenih fakultetah?

Slovenski sistem je po mojem mnenju boljši, ker je bolj "domač". S kolokvijem in drugimi načini preverjanja znanja te prisilijo, da se sproti učiš. V Italiji pa, kar je meni znano, imajo izpitno obdobje, v katerem imajo ne vem koliko izpitov, pred tem pa nič. Zato so izpiti seveda bolj obširni in zahtevnejši. Poleg tega imaš v Sloveniji dobro organizirano tutorstvo in vaje z asistenti. Ker pa je Slovenija manjša država, kjer se profesorji na različnih univerzah poznajo med samo, so znanstvene fakultete zelo povezane. Zaradi manjše države je seveda tudi manj študentov, kar je za posameznika bolje. Poleg tega imamo na naši fakulteti odlične profesorje.

Kaj pa po študiju?

Ne vem, zdaj se skušam koncentrirati na prvi letnik, da ga uspešno končam, potem pa bom razmišljal za naprej. Ne vem še točno, kaj me najbolj zanima v fiziki; bom videl, kam me bo peljala študijska pot.

Po končanem študiju fizike je možnost zaposlitve visoka glede na to, da je študij precej specifičen?

Mislím, da ja. Vsi ljudje, ki jih poznam in so končali fiziko, so se zaposlili brez večjih težav. Obstaja možnost, da postaneš profesor na višji šoli ali na univerzi, veliko več pa je raziskovalnega dela in ogromno podjetij ter multinacionalnih izšče fizike in mlade znanstvenike na splošno.

Kaj te je prepričalo, da si se po klasičnem liceju vpisal na znanstveno fakulteto?

Nisem si postavil preveč pro-

blemov, ali bi se vpisal na fiziko ali ne, ker vem, da je več velikih fizikov študiralo na klasičnem liceju in so kljub temu uspeli. Poleg tega imam starejši sestro, ki sta maturirali na klasičnem liceju, zdaj pa je prva v drugem letu specializacije za ginekologijo, druga pa v drugem letu doktorata na Kemijskem inštitutu, pred tem pa je končala študij na Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo.

Kaj bi rekel tistim, ki si ne upajo s klasičnega liceja na

študij fizike, s humanističnega liceja na medicinsko fakulteto itd.?

Najposkusijo ... Če te smer res zanima in bi rad študiral nekaj čisto različnega od tega, kar si se v zadnjih petih letih, se lahko sam naučiš osnovno znanje, ki ga zahtevajo na začetku študija. Višja šola te rahlo usmeri v določene predmete in ti posreduje solidnejšo bazo v določenih strokah, ni pa zavezujoča za nadaljni študij na univerzi.

Giulia Černic

Gorica / Kulturni center L. Bratuž

Resnična pravljica o naši veliki športnici Tini Maze

Oder velike dvorane Kulturnega centra Lojze Bratuž v Gorici se je v nedeljo, 27. oktobra 2019, spremenil v zasnežen klanec, po katerem je drvela mala deklica Tina in se ob nasvetih medveda in lisičke učila smučati... Želja po uspehu se je deklici uresničila, saj je postala super prvakinja v smučanju.

Na povabilo Kulturnega centra Lojze Bratuž je v goste prišlo Gledališče Velenje s svojo novo produkcijo *Tina in medvedja moč* v režiji igralca Romea Grebenška, ki je sam Velenčan in je zadnji dve leti umetniški vodja te ljubiteljske skupine, pri kateri je sodeloval, še preden je odšel na AGRFT. Predstava *Tina in medvedja moč* je "zamejsko" premiero ob številni mali in odrasli publiki doživela v Gorici, kjer Tina Maze - junakinja pravljice - preživlja veliko časa, saj si je tu ustvarila družino s

svojim nekdanim trenerjem Andreo Massijem. Gledališka predstava je nastala v koprodukciji Gledališča Velenje in Festivala Velenje ter ob podpori velenjske občine in je bila premierno uprizorjena v Velenju 8. oktobra 2019. Zamisel zanjo se je porodila režiserju Grebenšku, ko je prebral istoimensko knjigo za otroke, ki jo je napisal odličen slovenski pravljicar, zelo priljubljen med mladimi bralci, Primož Suhodolčan. Njega поблиže poznajo tudi naši otroci, saj je bil že nekajkrat zelo dobrodošel gost na naših šolah.

V središču dogajanja uprizoritve in seveda knjige je živahna, radovedna deklica iz vasi Črna na Koroškem, ki rada raziskuje svet okoli sebe. Večkrat med svojim raziskovanjem gre na obisk k črnjanskemu medvedu v votlini.

/ str. 15
IK

DROBCI DOMAČE ZGODOVINE (85)

Dimitri Tabaj

Škof Anton Mahnič in Gabriele D'Annunzio (5)
Kot rečeno, so italijanske oblasti z zvijačo deportirale škofa Antona Mahniča v Italijo. Škof bi moral pač potovati v Zagreb iz zdravstvenih razlogov, toda italijanska torpedovka "Espero" (kasneje je postala del D'Annunziovih oboženih sil), ki bi ga morala z otoka peljati v Senj, ga je na ukaz podadmirala Umberta Cagnija peljala v Ancono. Prevara in ugrabitev sta škofa hudo užalili, a ga nista presenetili, saj je že pred odhodom zaupal svojemu zdravniku dr. Stanjeku: *"Italijanom nič ne verjamem"*! Iz Ancone so ga deportirali v Frascati pri Rimu, kjer je živel v razmerah, ki so še dodatno poslabšale njegovo zdravstveno stanje. Kljub vsem diplomatskim prizadevanjem Svetega sedeža je bil osvobojen le nekaj mesecev pred smrtjo. V luči teh dogodkov povsem grozeče zvenijo besede, ki jih je ravno D'Annunzio nekaj let prej napisal v pesmi o podadmiralu Cagniju, s kateri-

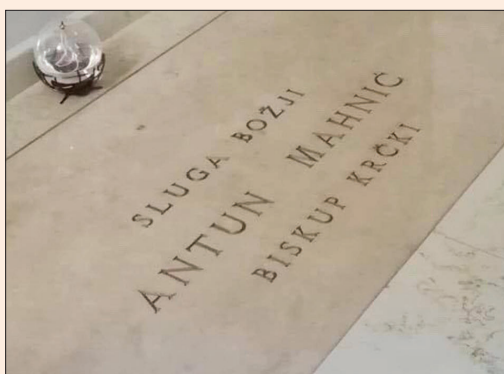
Podadmiral Umberto Cagni, ki je leta 1919 z zvijačo deportiral v Italijo bolnega škofa Mahniča, je znan tudi kot polarni raziskovalec, osvajač Tripolija v krvavi kolonialni vojni in kasnejši senator, kateremu sta prav Gabriele D'Annunzio in Giovanni Pascoli posvetila pesmi in sonete. Še danes so vsem trem po celi Italiji posvečene ulice, trgi in ustanove.

mi opeva *"italško pesem praznovanja, vojskovanja, zaobljube in maščevanja"* (*"E la canzone italica di festa e di guerra, di voto e di riscossa, la sua face scotea su la tua testa"*). O istih zavajalnih obsesijah pričajo besede nekega drugega italijanskega pesnika, Giovannija Pascolija, posvečene podadmiralu Umbertu Cagniju, kasnejšemu grofu Bu Meliane (plemiški naziv je dobil le zaradi vojnih in kolonialnih "zaslug" v Libiji): *"O fulgidi eroi, ci deste un impero!"* (*"Oh, sijajni junaki, dali ste nam imperij!"*). Cagniju, D'Annunziu in Pascoliju so danes posvečene ulice, trgi in ustanove po celi Italiji.

Krški škof Anton Mahnič, rojen v Kobdilju pri Štanjelu 14. septembra 1850, je - po zahrbtni in mučni italijanski konfinaciji - umrl v Zagrebu 14. decembra 1920 na domu zagrebškega knezoškofa Antona Bauerja (tega poznamo kot velikega hrvaškega rodoljuba in prijatelja Slovencev, ki je 19. marca 1931 v poslanici, ki je odmevala po celi Evropi in je hudo razdražila italijansko diplomacijo, naročil vernikom, naj molijo za

Po kruti, zahrbtni in mučni italijanski konfinaciji je krški škof Anton Mahnič umrl v Zagrebu 14. decembra 1920, na domu zagrebškega knezoškofa Antona Bauerja (na sliki), ki je tudi vodil njegov pogreb (poznamo ga kot velikega hrvaškega rodoljuba in prijatelja Slovencev, ki je 19. marca 1931 v poslanici, ki je odmevala po celi Evropi in hudo razdražila italijansko diplomacijo, naročil vernikom, naj molijo za preganjanje Slovencev in Hrvate pod italijansko okupacijo).

Mahničeva nagrobna plošča v krški katedrali Marijinega vnebovstajja (foto Massimo Selva Mirizzi).

preganjanje Slovencev in Hrvate pod italijansko (zasedbo). Škof Anton Mahnič je bil najprej pokopan na zagrebškem pokopališču Mirogoj, potem so njegove posmrtno ostanke prenesli v cerkev sv. Frančiška Ksaverija v Zagrebu, leta 2002 pa v krško stolnico. Od 14. decembra 2013 poteka postopek za beatifikacijo.

Slovenec je 25. decembra 1920 objavil govor dr. Josipa Srebrniča iz Solkana, teologa, publicista, zgodovinarja in bodočega krškega škofa, na spominski svečano-

Solkanec Josip Srebrnič je bil leta 1923 imenovan za krškega škofa, tako kot si je sam njegov predhodnik Anton Mahnič želel. Med drugo svetovno vojno je odločno branil svoje ljudi pred okupatorskim nasiljem in poitalijančevanjem. Branil je tudi glagoljaško bogoslužje. Po vojni so ga z ideologijo zaslepljeni rojaki po nedolžnem zaprli, javno diskreditirali in ponižali. Boril se je za pravice zamejskih Slovencev.

na nebu se je pokazal znak z napisom SHS. Narode moj, v tem znaku boš zmagal! Hrvati, Srbi, Slovenci! Božja volja je, da ostanete na veke nerazdružljivo ujedinjeni". Do konca, prav do konca je žrtvoval sebe in vse, kar je imel, tudi za narod svoj. /.../ Eno prošnjo pošljimo še k njemu, ki sedaj gotovo že vživa plačilo za zvestobo pri Gospodu v nebesih: Brani, o naš prorok, in čuvaj svoje ljudstvo tostran in onstran mej! /.../ Njegovemu spominu pa, spominu velikega učitelja in voditelja, ter njegovemu delu kličimo iz srca večno: Slava, slava, slava"! Solkanec Josip Srebrnič je bil leta 1923 imenovan za krškega škofa, tako kot si je sam njegov predhodnik Anton Mahnič želel. Med drugo svetovno vojno je odločno branil svoje ljudi pred okupatorskim nasiljem in poitalijančevanjem. Branil je tudi glagoljaško bogoslužje. Po vojni so ga z ideologijo zaslepljeni rojaki po nedolžnem zaprli, javno diskreditirali in ponižali. Boril se je za pravice zamejskih Slovencev.

Notranjost krške katedrale, v katero so leta 2002 prenesli posmrtno ostanke škofa Antona Mahniča. Na začetku je bil pokopan na zagrebškem pokopališču Mirogoj, potem so njegove posmrtno ostanke prenesli v cerkev sv. Frančiška Ksaverija v Zagrebu. Od 14. decembra 2013 poteka postopek za beatifikacijo (foto Massimo Selva Mirizzi).

Kobarid / Društvo Nit

Druženje z verzi

“Lepota bo rešila svet”, je nekoč napisal Fjodor Mihajlovič Dostojevski ... In o lepoti, ki naj bi rešila ta že skoraj pogubljeni svet, je na 9. Ladinem večeru v Kobaridu spregovoril tudi častni gost pesniškega srečanja, Jurij Paljk. Letošnji večer, posvečen muzi ljubezni, ljubezenskim verzom in poeziji nasploh, ki ga prireja čezmejno kulturno društvo Nit, je

v Sondriu, in sicer v skupini za krajevne jezike (sezione lingue locali), na natečaju “Un cuore, una voce” (Eno srce, en glas), ki ga prireja Kulturno združenje San Bartolo iz Firenc, pa se je med 1200 udeleženci uvrstila na drugo mesto. Po poezijah v beneškem narečju smo na Ladinem večeru poslušali verze številnih pesnikov iz Posočja ter novih članov iz Vipavske (Bogdan Troha) in z Opčin

Foto JMP

potekal v Kobaridu. Na njem so niz svojih poezij prebrali avtorji iz Posočja, Benečije, pa tudi Vipavske in Tržaške. Predstavnice Benečije so bile letos tri, Claudia Salamat, Margherita Trusgnach in Marina Černetič. Zaradi delovnih obveznosti je svojo odsotnost opravičila Andreina Trusgnach, ki je letos, kot je poudarila povezovalka večera Silva Mlekuž, društvu Nit v velik ponos. Andreina Trusgnach je namreč osvojila prvo nagrado na prestižnem državnem natečaju VI Premio Giovanni Bertacchi

(Alenka Petaros). Literarne utrinke je odlično dopolnil oktet Hrast iz sosednjih Brd, nadvse prijeten pa je bil tudi nastop mladih učenek osnovne šole Simona Gregorčiča iz Kobarida, ki so nekaj avtorskih poezij tudi same prebrale. Večer se je končal z letošnjim gostom Jurijem Paljkom, ki je povedal nekaj besed o poeziji, pa tudi o svojem življenju ter o Furlanski nižini, kjer domuje, branje pa je posvetil morju, laguni in večnosti.

Suzi Pertot

Sem rjavi kostanjev možic, nikoli ne delam brez rokavic, obujem škornje dolgoproge, zmagujem na najdaljše proge. Rad imam drevesa, jase, trate, skrbim za naravo, tudi zate.

Joj, kakšen zoprni dan! Dežuje in dežuje, včasih bi rekli – kot iz škafe. Danes bi bilo verjetno bolj moderno reči, da lije kot iz pralnega stroja, ko se iztakne odtočna cev.

Pri nas v kostanjevem gozdu nimamo teh problemov, živimo v skladu z naravo, pravzaprav malo peremo, le enkrat na vsak letni čas, zdaj morda malo več, ker so naše rjave hlače in peščeno obarvane srajčke že zelo zamazane od kopice opravič, ki se naberejo jeseni. V našem gozdu vlada vse poletje izjemno pričakovanje: v času pasje vročine – julija in avgusta – veliko počivamo, zjutraj poležujemo v listnatih krošnjah, malo jemo, več pijemo. Popoldne počivamo pod pahljačami kostanjev in opazujemo vsako spremembo na listih in plodovih, da bi nam kak škrat ne zagodel in napadel naš pridelek. Zvečer, ko sonce leže spat v morskno posteljo z nebesnim baldahinom, se zberemo pod najstarejšim kostanjem (pravijo, da ima že dvakrat dvesto let). Tam se najdemo kostanjevi možici, ženičke, deklič in fantiči. Ob koncih tedna nas s svojimi čudovitimi skladbami razveseljuje naš veliki skladatelj *Kostanjevič*, ki zna na tipkah starega *kostanjirja* pričarati najlepše melodije. Nato se zavrtimo ob zvokih *kostarmonike* in ples se zavleče pozno v noč. Konec septembra ni več časa za zabavo: čaka nas veliko dela z nabiranjem kostanja. Vinski škrtatje so zaposleni v vinogradih in v hramih, mi pa imamo veliko opraviti v goz-

dovih, na stezah, obronkih kolovozov in robovih cest. Ko zapiha veter, moramo stražiti vso noč in se izmenjevati še posebno ob kolovozih. Ko z dreves padajo kostanji, poskrbimo, da ostanejo skriti pod travami in grmičjem. Kajti v zadnjih letih se je razpasla navada, da se v naše kraje trumoma podajajo neotesanci brez vsake srčne omike. Zajašejo svoje jeklene konjičke in dirjajo vsevprek po gozdovih, onesnažujejo z izpuhi, plašijo gozdne živali s hrupnimi motorji in

kradejo kostanj. Mi se opašemo z loki in če je treba, tudi s fračami branimo našo *Kostanjevino*. Vsiljivci govorijo neko čudno govorico, brundajo, da jih nihče ne razume. S sabo prinašajo vreče in koše, ki jih polnijo s kostanji in z gobami. Nekateri se pripeljejo prav v notranjost naših gozdov, parkirajo na naših parcelah in se potem kot poplave razlijejo po gozdnih jasih. Zoprni so in sploh ne spoštujejo narave. Bojimo se jih bolj kot hu-

dih nalivov in neviht. Celo naš starosta *Kostja Kostanjič*, star že dvakrat sto let, ki je marsikaj videl in doživel, pravi, da ne pomni česa takega. Ne tolikšnega dežja ne deževnih bomb, ki prinašajo preplah zaradi poplav in usadov, ne teh nesramnih meščanov, ki prihajajo ropat našo lastnino. Gozdovi so naši, trate so naše, jase so naše, steze so naše, vasi so naše – vse to moramo obraniti, čeprav smo trudni od straženja in pohodov. Letos smo že imeli več dela kot v prejšnjih letih, saj je sončno vreme privabilo v *Kostanjevino* še več ljudi. Zdaj so travniki potepnati, gozdne steze uničene, kolovozi razkopani, kostanjevje opustošeno – in to kljub temu da smo letos pozorno nadzorovali pokrajino podolgem in počez.

Veselim se obilnega dežja in nalivov, bodo vsaj pregnali tatove iz naših lepih pokrajin. Obul sem si škornje *dolgoproge*, tako bom zlahka pregledal in popisal vso škodo. Pa naj kar dežuje in dežuje, naj nevihte in nalivi napolnijo luže pred vami, da bodo gozdne poti in steze nedostopne. Tudi v obilnem dežju je nekaj dobrega, tudi v nalivih, saj nam, prebivalcem *Kostanjevine*, lahko pomagajo, da iz naše *Kostanjevine* preženejo pohlepneže.

Sem rjavi kostanjev možic, nikoli ne delam brez rokavic. Rad imam drevesa, jase, trate, skrbim za naravo, tudi zate. Če mikajo te kostanji pečeni, pohrustaj jih pet, druge pusti meni.

Majda Artač Sturman

Ob 80-letnici Dušana Jovanovića e-razstava o velikem režiserju in dramatik

Slovenski gledališki inštitut (SLOGI) je režiserju in dramatik, velikemu praktiku ter mislecju gledališča in družbe, ob njegovem okroglem življenjskem jubileju (80 let je dopolnil 1. oktobra 2019), namenil e-razstavo *Dušan Jovanović, maestro sodobnega gledališkega jezika*. Inštitut je sodeloval tudi pri pripravi oddaje *Dušan Jovanović – osemdesetletnik*, ki je bila na sporedu na programu Radia Slovenije – program Ars prav na njegov rojstni dan. E-razstavo *Slovenske krstne uprizoritve dramskih besedil Dušana Jovanovića* je SLOGI pripravil na podlagi izbora iz fotograf-ske zbirke v Ikonoteki Slovenskega gledališkega inštituta in iz arhivskega gradiva gledaliških hiš. Tako je nastal izbor posnetkov krstnih uprizoritev avtorjevih dramskih besedil med letoma 1969 in 2013. Izbor sledi kronološkemu zaporedju del, ki jih Amelia Kraigher v razpravi *Perspektive upora v dramatik Dušana Jovanovića* (delo v nastajanju) razvršča v šest ustvarjalnih faz. Fotografski niz retrospektivno predstavi Jovanovičev obsežni opus še z vizualne plati. Izbrane zabeleške časa so nastale na prizoriščih slovenskih krstnih uprizoritev, skozi katera lahko

sledimo recepciji dramskega opusa Dušana Jovanovića. Simptomatičen je dvojni prodor v javnost na samem začetku: leta 1969 fotografski objektiv beleži tako prizore predstave *Znamke*, nato še *Emilija* na odru Male drame SNG Ljubljana pa tudi trenutke iz

neoavantgardne uprizoritve *Pupila, papa Pupilo* pa *Pupilčki* v Viteški dvorani Križank. Sledijo uprizoritve v več gledaliških hišah: v Slovenskem ljudskem gledališču Celje (*Norci*, 1971; *Igrajte tumor v glavi in onesnaženje zraka*, 1976; *Karamazovi* (*Prevzgoja srca*), 1980); v Slovenskem stalnem gledališču v Trstu (*Življenje podeželskih plebojev po drugi svetovni vojni ali Trije rogonosci*, 1972; *Vojaška skrivnost*, 1983; *Klinika Kozarck*, 1999); v Slovenskem mladinskem gledališču (*Žrtve mode bum-bum*, 1975; *Hladna vojna*

babice Mraz, 1982; *Jaz nisem jaz II*, 1983); v Mestnem gledališču ljubljanskem (*Generacije*, 1977; *Viktor ali Dan mladosti*, 1989; *Razodejta*, 2011); v Primorskem dramskem gledališču Nova Gorica (*Jasnovidka ali Dan mrtvih*, 1989) in v Kopru v okviru Primorskega poletnega festivala (*Karajan C*, 1998). Na odru Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani je bilo leta 1978 uprizorjeno besedilo *Osvoboditev Skopja*, katerega krstna uprizoritev je bila sicer v Zagrebu. Ponovno sledi desetletje drugih odrov, nato pa se z uprizoritvijo *Zid, jezero* leta 1989 začne vrsta uprizoritev Jovanovičevih besedil na odru ljubljanske Drame (*Don Juan na psu*, 1991; *Antigona*, 1993; *Uganka korajže*, 1994; *Kdo to poje Sifiza*, 1997; *Ekshibicionist*, 2001; *Boris, Milena, Radko*, 2013). Dušan Jovanović je krstno uprizoril dobro tretjino svojih besedil. Kot celostnega avtorja, ki v vlogi režiserja ustvarja inscenacijo lastnega besedila, ga spoznamo že v 70. letih prejšnjega stoletja na odru Slovenskega stalnega gledališča v Trstu (*Življenje podeželskih plebojev po drugi svetovni vojni ali Trije rogonosci*), kjer je konec 90. let postavil tudi Kliniko Kozarck. Izpostaviti velja izjemne vizualne elemente v predstavi *Žrtve mode bum-bum* v Slovenskem mladinskem gledališču leta 1975, kjer avtor ustvarjalno sodeluje z Meto Hočevnar, ki oblikuje tako scenografijo kot kostume, je med drugim napisal ob e-razstavi mag. Primož Jesensko s Slovenskega gledališkega inštituta.

IK

Vladka Tucovič Sturman

JEZIKOVNICA

72

Adrija in Adria

V zadnjih tednih je osrednje slovenske medije zaposloval stečaj slovenskega letalskega prevoznika, ki bi mu po imenu sodeč ne pripisali slovenskosti, če ne bi zaradi splošne razgledanosti vedeli, da je letalsko podjetje Adria Airways (bilo) slovensko podjetje. Po izvirnosti je izstopal osrednji slovenski dnevnik, ljubljansko Delo, ki je na naslovnici objavil napis Adijo, in to v prepoznavni elegantni tipografski podobi črk modre barve, ki so nam poznane iz celostne grafične podobe Adrie Airways. Pogledjmo, zakaj je stvarno lastno ime Adria Airways zanimivo tudi za Jezikovnico. Bralcem Novega glasu je odveč razlagati, da prvi del imena izhaja iz zemljepisnega lastnega imena, ki mu danes pravimo Jadran oz. Jadransko morje, kar je prevod latinskega Sinus Hadriaticus; italijansko ime je Mare Adriatico, angleško Adriatic Sea, nemško Adriatisches Meer itd. Podomačena beseda Adrija je pred sto in več leti označevala Jadran, spomnimo se na cikl pesmi Adrija Dragotina Ketteja iz njegovih *Poezij* (1900) in na znamenito pesem Adrijansko morje Simona Jenka iz njegovih *Pesmi* (1865), ki jo uglasbeno poznamo kot pogosto izvajano zborovsko pesem, prepoznavno po prvem verzbu Buči, buči, morje adrijansko. Nepozaben je prizor iz znamenitega slovenskega filma Franceta Štiglica *Tistega lepega dne* (1962), ki je nastal po noveli Cirila Kosmača in v katerem so prikazane skrivne večerne pevske vaje v času fašizma na Primorskem, ko pevc vadijo Adrijansko morje. Naravnost antologijski pa je prizor, ko organist Jereb v navalu zanosu med mašo ob poroki namesto cerkvene nehoti zaigra ravno to prepovedano pesem in se po cerkveni ladji razlijejo prvi takti močnega Adrijanskega morja, in to med nejevoljnim mrščenjem ženinovih bratov fašistov. Zakaj je podomačeno zemljepisno ime Adrija v stvarnem lastnem imenu slovenskega letalskega prevoznika postalo Adria, dodan pa mu je bil angleški samostalni Airways, in sicer pisani po angleškem, ne slovenskem pravopisu z

veliko začetnico (po slovenskem pravopisu se neprve enote stvarnih lastnih imen pišejo z malo, razen če bi že same po sebi bile lastna imena), o tem nima smisla izgubljati besed. Verjetno so argumenti za tako izbiro bili mednarodna prepoznavnost in večja privlačnost ter posledična uspešnost ali pa kar modnost tujih imen. Ne vem. Bolj me zanima nekaj drugega, in sicer to, da sodi samostalni ženskega spola Adria med redke slovenske besede (prevzete), ki se končujejo na -ia, ne pa na pogostejši -ja. Tako je podomačena oblika žensko ime Marija, ne pa Maria, pa tudi Pija, Lija in Mija namesto Pia, Lia in Mija. Medtem ko pri Adriji nimamo težav pri sklanjanju (Adrija, Adrije, Adriji, Adrijo, pri Adriji, z Adrijo), moramo pri imenu Adria biti pozorni, da se nam pri sklanjanju ne vrine j, ki ga sicer slišimo, ko besedo izgovorimo. Prav je torej pisati brez j (Adria, Adrije, Adrii, Adrio, pri Adrii, z Adrio). Če smo v dvomu, si lahko pomagamo z zapisom v Slovenskem pravopisu 2001, dosegljivem na jezikovnem portalu Fran, saj je stvarno lastno ime Adria Airways (bilo) tako pogosto v rabi, da je svoje mesto našlo celo v slovarkem delu pravopisa. Tam izvemo tudi, da se svojilni pridevnik tvori z j, torej Adrijino letalo, ne pa Adriino letalo, in da se druga enote besedne zveze Adria Airways ne sklanja, ostaja torej v vseh sklonih enaka: Adria Airways, Adrije Airways, Adrii Airways, Adrio Airways, pri Adrii Airways, z Adrio Airways. Za prihodnjo Jezikovnico nam ostane še pomenek o tem, kako izgovarjamo besedo, ki poleg pilota označuje najpogostejši letalski poklic, s katerim se ukvarjajo ženske, namreč stvarnese, in o katerih je bilo v zadnjih tednih tudi veliko govora.

Doc. dr. Vladka Tucovič Sturman za slovenistiko Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem (Koper) izvaja pravopisne in lektorske vaje. Jezikovna vprašanja, o katerih bi radi brali v Jezikovnici, ji lahko pošljete na e-naslov: vladka.tucovic@fhs.upr.si ali na uredništvo Novega glasu.

Pobude v spomin na P. Corteseja

Enourni dokumentarec na naši TV in maša v Rižarni

Sredi novembra bo v Padovi, na Ptuj, Cresu, v Trstu in morda še kje več pobud v spomin na minorita p. Placida Corteseja ob 75-letnici njegove mučeniške smrti v Trstu. Ta mladi duhovnik (1907–1944), rojen na Cresu, a dejaven v baziliki sv. Antona v

Padovi, urednik zelo razširjenega verskega mesečnika *Messaggero di S. Antonio*, je bil zelo povezan s Slovenci in Hrvati, saj je v Padovi nudil pomoč našim internirancem v taborišču Chiesanuova, po zlomu fašizma pa je pomagal pobeglim vojnim ujetnikom, Judom, odpornikom. To je plačal z življenjem. Ker ni izdal nobenega sodelavca, so ga od 8. oktobra 1944, ko so ga ugrabili v Padovi, do smrti mučili na sedežu gestapa v Trstu, truplo pa verjetno sežgali v Rižarni. Zaradi njegove nesebične ljubezni do bližnjega se je leta 2002 začel

postopek, da bi ga razglasili za blaženega. Lani pa mu je italijanski predsednik Mattarella posmrtno podelil zlato kolajno za civilne zasluge.

P. Placido Corteseja se bodo spomnili tudi slovenski televizijski sporedi RAI v Trstu. **V soboto, 2. novembra**, bodo ob 21. uri predvajali enourni dokumentarec o njem, ki nosi naslov Pogum molka. Leta 2006 ga je pripravil scenarist in režiser Paolo Damosso iz Turina, za sinhronizacijo v slovenščino pa je poskrbel Radijski oder. Takrat so ga v slovenščini oddajali naša televizija, a

tudi TV Slovenija, v italijanščini pa deželni sporedi RAI. Film ostaja zelo aktualen, njegova dragocenost pa je tudi v tem, da v njem nasto-

pa več Cortesejevih sodelavcev in znancev, ki so nas medtem zapustili, njihovo pričevanje pa ostaja. Naj še omenimo, da bo v Trstu p. Placido Corteseju posvečena maša zadušnica **v Rižarni**, ki jo bodo **v torek, 19. novembra, ob 15.30** darovali provincial slovenskih minoritov p. Igor Salmič, škofov vikar za slovenske vernike in tržaški škofiji Anton Bedenčič, tržaški škofov vikar za kulturo Ettore Malnati, ki je bil predsednik cerkvenega sodišča za škofijski del beatifikacijskega postopka za p. Corteseja, in drugi duhovniki. Pel bo združeni pevski zbor Zveze cerkvenih pevskih zborov iz Trsta pod vodstvom Alenke Cergol.

S 1. strani

Svečanost v Rižarni

Pred Rižarno, v kateri je potekala slovesnost v spomin na žrtve grozot druge svetovne vojne, je predsednika sprejel neutrudni pisatelj Boris Pahor, živa priča krutosti fašizma in nacizma. Predsednik se je na poti v notran-

predstavnik SSO in SKGZ, Ivo Corva in Igor Kocjančič, ter predstavnik stranke Slovenska skupnost, Peter Močnik in Marko Pisani. Spominska slovesnost se je pričela prav z govorom predsednika RS, ki je pozval prisotne, naj se spomnijo,

Foto MČ

jost Rižarne srečal s predstavniki in avtoritetami naše dežele in mesta Trst. Prisotni so bili podpredsednik tržaškega občinskega sveta in svetnik SSK Igor Švab, deželni svetnik Lige Danilo Slokar, generalni konzul Vojko Volk, dolinski župan Sandy Klun, repentabska županja Tanja Kosmina, zgoniški podžupan Igor Černjava,

da stojijo na kraju, ki se je spremenil v nekaj najbolj groznega, kar je premogla naša zgodovina, v uničevalno taborišče. Danes ne moremo razumeti trpljenja, gorja in tega, kar je lahko človek naredil drugemu človeku. Nacizem in fašizem sta si zadala kot cilj uničenje drugače mislečih in narodov, ki si po njihovem mnenju niso

zaslužili živeti. Med temi smo bili tudi Slovenci. To se danes sliši oddaljeno, je kritično nadaljeval Šarec: "Kot neka legenda, nekaj nemogočega, mit, ki ga pravzaprav nikoli niti ni bilo. Tako bi nas radi nekateri prepričali. Nekateri so še vedno žive priče tistega dogajanja, kot tu prisotni Boris Pahor, ki nas uči zavedanja, da smo pripadniki naroda, ki je v svoji zgodovini veliko trpel. Danes, ko se spominjamo na te dogodke, ne obtožujemo nobene države, nobenega naroda, kajti ti niso krivi, če so imeli v določenem obdobju voditelje, ki niso priznavali človečnosti drugih. Zato naj ta slovesnost nikoli ne izveni v tem duhu. Želimo si sodelovanja z vsemi narodi, z vsemi sosedi, obsojati moramo vsako obliko totalitarizma". Predsednik vlade je sklenil z mislijo, da v tem času, ko se vračajo taka spominska mislija, smo še bolj dolžni razmišljati drugače, evropsko in sodelujoče. Razmišljati tako, da se ne bodo nikoli več ponovila taka dejanja, ki pustijo posledice naslednjim rodovom. To je bistvo vsega, je dejal Šarec, ki se je ob koncu spomnil tudi na bazoviške ju-nake, ki so ponekod označeni za teroriste, namesto da bi bili priznani kot žrtve in kot tisti, ki so se bojevali za svoj narod, za njegovo svobodo in za svobodo vsega človeštva.

MČ

TRST - OPČINE Ob 1. obletnici smrti

Poklonili so se velikemu pisatelju in mislec Aloyzu Rebuli

Foto damj@n

Prejšnji teden so se v Trstu in na Opčinah na poseben način spomnili na pisatelja, profesorja, misleca in vsestranskega kulturnika Aloyza Rebulo ob prvi obletnici njegove smrti. Prireditelji teh dveh večerov, namenjenih spominu na pisatelja in na njegovo izjemno ustvarjalnost, so bili Slovenska prosveta, Društvo Finžgarjev dom, Knjižnica Dušana Černeteta, Mešani in moški cerkveni zbor Sv. Jernej, Radijski oder, Slavistično društvo Trst-Gorica-Videm, Slovenski filatelistični klub Lovrenc Košir, Slovensko numizmatično društvo Janeza Vajkarda Valvasorja in Založba Mladika. Srečanje v Peterlinovi dvorani v Trstu v sredo, 23. oktobra, se je pričelo s predavanjem predsednice Slavističnega društva Trst-Gorica-Videm prof. Marije Pirjevec, medtem ko so se na zaslonu vrstile podobe profesorja, ki jih je pripravil Peter Cvelbar. Prisotnim je profesorica podala pogled na življenje in literarno ustvarjanje tržaškega pisatelja. Aloyz Re-

Foto damj@n

bula je z literarnim in esejističnim opusom, s prodornostjo svoje misli, z bleščečo umetniško besedo in zvestobo lastni biti bistveno zaznamoval slovensko književno ustvarjalnost druge polovice 20. in začetka 21. stoletja. Zanj je značilno, da je ostal do konca zavezan slovenstvu in maternemu jeziku, ki ga je imel kot nezamenljivo ustvarjalno sredstvo. Istočasno je bil svojevrstno odprt v širši svet, v sodobno bivanjsko in duhovno problematiko. Posebnost Rebulovega pisanja je v jedru ontološka. Gre za usmerjenost pogleda od imanent-

me posameznega človeka, kot so vprašanja človekove svobode in nesvobode, dobrega in zlega, strahu in poguma, sovraštva in ljubezni, niča in smisla življenja.

Po predavanju je Peter Suhadolc, član Filatelističnega kluba Lovrenc Košir, predstavil Rebulovo osebnostno znamko, priložnostno razglednico in spominska žiga (žig obstaja namreč v slovenski in dvojezični obliki). Žig za Italijo je enaindvajseti dvojezični žig in prvi z dvojezičnim napisom na obodu, je opozoril filatelist, ki je hudo mušno dodal, da so verjetno v Rimu to v sili spregledali.

Na koncu spominskega večera sta posegla še predsednik Knjižnice Dušana Černeteta Ivo Jevnikar in knjižničarka Lučka Kremžar, ki sta predstavila nov oddelček knjižnice, poimenovan po Aloyzu Rebuli in Zori Tavčar. Kot je razložil predsednik, je tržaški par počastil knjižnico Dušana Černeteta s podaritvijo knjig iz zasebne knjižnice. Prave te knjige bodo na policah sest-

sodelovanju z založbo Mladika izdelalo bronasto medaljo. Medaljo je na sobotnem večeru predstavil predsednik društva Andrej Štekar. Na njeni sprednji strani vidimo portret Aloyza Rebule, ki ga je narisal mladi umetnik Jurij Devetak. Medaljo so skovali v kovnici Picchiani e Barlacchi v Firencah, ki izdeluje najrazličnejše male kovinske predmete in medalje že od leta 1902. Na reversu oz. zadnji strani medalje pa sta ob robu nakovana izdajatelj medalje, Slovensko numizmatično društvo J. V. Valvasor in Mladika, kraj in datum izdaje, torej Trst 23. 10. 2019. Na sredini medalje sta še napis Smer nova zemlja, ki je naslov knjige esejev oz. meditacij Aloyza Rebule, in njegov lastnoročni podpis.

Sledila je predstavitev knjige *Aloyz Rebula 1924-2018*, ki jo je predstavil avtor France Pibernik v pogovoru s Sergijem Pahorjem. Govorila sta o tem, da je bil Aloyz Rebula nepoznan v Sloveniji, ker je bil katoliško usmerjen pisatelj in torej prepovedan. Literarni zgodovinarji pa so z zanimanjem sledili njegovim literarnim delom, ker je zelo neposredno pisal o zadevah, ki jih drugače niso imeli na voljo.

Nato so člani Radijskega odra Anka Peterlin, Marjetica Puntar, Pe-

ter Raseni in Tomaž Susič interpretirali dve njegovi kratki zgodbi, *Biti Slovenec danes* in *Gorje zelenemu drevesu*. Med odlomki sta zapela Mešani cerkveni pevski zbor Sv. Jernej in Moška vokalna skupina Stane Malič.

Ob koncu je Peter Suha-

do, predstavnik Slovenskega filatelističnega kluba Lovrenc Košir, predstavil še znamko in žig pisatelja Rebule, ki so jih prav tako izdali v ta namen. Izdali so dva žiga, enega v Sloveniji in enega v Italiji, v Sloveniji pa tudi spominsko znamko.

Dvorano Finžgarjevega doma je napolnila publika, kar je še en dokaz, da je bil pisatelj Aloyz Rebula zelo cenjen pri nas in so ga hoteli počastiti.

Urška Petarosa

Foto Maver

DSI Poklon pisateljici Evelini Umek ob življenjskem jubileju

Svojih tržaških korenin ne morem zanikati

Pisateljico Evelino Umek lahko upravičeno imamo za "tržaško pisateljico", čeprav že mnogo let živi v Ljubljani, ne le zato, ker je do svojega osemnajstega leta odrasla v mandriji pri Sv. Ivanu ali zato ker je svoja številna literarna dela izdala pri tržaški založbi Mladika. Poglavitni razlog je v tem, da njena slovenska identiteta in njene tržaške korenine pridejo do izraza v vsebinah prav vseh njenih knjig. Pisateljica se v njih na različne načine loteva problematike slovenske manjšine in problema narodnostne zavesti Slovencev na Tržaškem; zaslugo ima, da je predstavila bralcem mesto Trst kot slovensko mesto.

To dejstvo je jasno prišlo do izraza na ponedeljkovem sestanku v Društvu slovenskih izobražencev. Srečanje je v Peterlinovi dvorani organiziralo društvo DSI v sodelovanju z založbo Mladika in Radijskim odrom. V uvodnem posegu je predsednik DSI Sergij Pahor povedal, da je bil večer zamišljen predvsem kot poklon pisateljici ob njenem okroglem življenjskem jubileju, ki ga je sicer praznovala pred nekaj meseci. Datum srečanja pa je lepo sovpadal z začetkom radijskega predvajanja njenega romana *Zlata poroka*. Urednica Založbe Mladika Nadia Roncelli je uvodoma orisala življenjsko pot pisateljice in jo povežala z njenim pisateljskim ustvarjalnim delom. Evelina Umek je doma s Tržaškega, točneje, od Svetega Ivana; tu je preživela svojo prvo mladost in to okolje jo je najbolj zaznamovalo. Njena ljubezen do pisanja se je kazala že zelo zgodaj v dijaških letih, ko je čutila "nujo po pisanju". Klasično gimnazijo, ki jo je obiskovala, je definirala kot "zakladnico ne le znanja, ampak tudi osebnosti, ki so poučevale

na njej". Uredniki takratnih revij Mladika, Sidro, Literarne vaje, Jadro so mlado literarno ustvarjalno podpirali in ji dali možnost, da razvija svoje talente s tem, da so objavljali njene zgodnje literarne prispevke.

razni znani Slovenci, kot npr. baron Žiga Zois. Raznarodovalna politika, ki je bila v času fašizma groba in očitna, je ustvarila med Slovenci nepopravljivo škodo in ima posledice še danes. Toda nič manj porazna

Foto damj@n

Večji del svojega življenja je Evelina Umek preživela v Ljubljani, kamor se je odpravila najprej na univerzitetni študij slavistike, nato si je tam ustvarila družino in se zaposlila (med drugim je bila urednica založbe, odgovorna urednica otroškega in mladinskega programa na televiziji RTV Ljubljana). Ko se je upokojila, se je za nekaj let vrnila na svoj dom k Sv. Ivanu, a se nato zopet ustalila v Ljubljani. Vsakozvi pa se v mislih vrača v rodno mandrijo oz. na kmetijo ter v mesto Trst. Njene številne esejistične knjige (*Sidrišče spomina*; *Zlata poroka ali Tržaški blues*; *Mandrija in druge zgodbe*; *Po sledeh fate morgane*; *Sprehod z baronom*; *Frizerka*; *Malka gre v Trst*), izdane pri Založbi Mladika, imajo skupen "fil rouge": gre za problem slovenske narodnostne identitete na Tržaškem, ki se izgublja. V mladinskih delih pa gre za ohranjanje spomina na nekdanje poklice slovenskih ljudi v Trstu oziroma na sliko Trsta, kjer so se uveljavljali in uživali velik ugled

ni t. i. "tiha asimilacija", ko so postajali Slovenci v Trstu nevidni in tihi. Sredi globalizacije nacionalna identiteta izginja: posledica je iznakažena identiteta, identiteta, ki se izgublja; to ustvarja v človeku neuravnovešenost in negotovost. Izpostavljenost Slovencev raznarodovanju je v mestu večja, tudi zato, ker nimajo lastne zemlje (zato pisateljica tolikokrat omenja mandrijo), ki bi jim dajala gotovost in samozavest. Literarni zgodovinar Jože Horvat pisanje Eveline Umek označuje kot "pričevanje", saj avtorica odsliskava svet in ljudi okoli sebe. Pisateljica je na vprašanje o svoji ustvarjalnosti povedala, da ogromno bere in da pri izbiri knjig daje prednost tistim avtorjem, pri katerih je v ospredju fabulistica. Tudi sama se prišteva med tovrstne pisce. Njeni junaki "se sprehodijo po svoji notranjosti", se razvijajo, pridejo do spoznanja svojega bistva ali do katarze. Svoje zgodbe "krade" iz svojega okolja, saj je od nekdanja rada opazovala ljudi, jih poslušala, se

življala vanje. Skratka, zanimajo jo problemi, ki jih človek vsak dan doživlja v svojem življenju in v svojem okolju. Vanje se psihološko poglubi in jih ubesedi s hitrim in živim načinom pripovedovanja.

Roman *Zlata poroka*, ki ga prav te dni predvajajo po radijskih valovih na postaji Radio Trst A v rubriki Odprta knjiga, vsebuje omenjene značilnosti pisanja Eveline Umek. Dogajanje je postavljeno v dvojezično okolje in celotna zgodba se odvija v enem samem dnevu, to je na dan zlate poroke zakoncev Jolande in Franca. Konča se z dramatičnim razpletom, ko na slavo pridejo na dan dolgo zamolčani očitki in medgeneracijske zamere. Problematika potujčevanja se prepleta s tipičnimi problemi današnje družbe, ki jih prinaša globalizacija. Od tod tudi izhaja podnaslov romana, namreč *Tržaški blues*. Blues je sicer melodija, namenjena plesu, vendar vzbuja otožnost, prav tako kot je otožen konec romana, ki nam namesto veselja

prikaže žalostno sliko nerazumevanj, razhajanj in razprtij v družini slavljencev. Franko Žerjal, ki je za Radijski oder režiral in za radio priredil roman, je povedal, da plodno sodelovanje med avtorico in igralsko skupino traja že več desetletij (tudi avtorici je pisanje za radijski medij blizu). Roman je Žerjala takoj pritegnil. Poslušalcem Odprte knjige je želel dati možnost, da preko slušnega medija čim bolj učinkovito spoznajo to literarno delo Eveline Umek. Ugotovljeno je bilo, da je za poslušalca mnogo lažje spremljati zgodbo, če je besedilo vsaj mestoma dramatizirano, zato je v umetniško branje veznega besedila vključil dialoge in s tem veliko glasovno paleto mnogih igralcev Radijskega odra. Prisotni na večeru so lahko prisluhnili nekaterim zanimivim odlomkom posnetega branja (tudi nekaterim, ki še niso šli v eter). Tako so se lahko pričeli, da romanu velja prisluhniti tudi še v prihodnjih tednih.

P. in

Obvestila

Marijanska pobožnost s shodom članic Marijine družbe Marije Milostljive bo v nedeljo, 3. novembra, v Marijinem domu v ul. Risorta 3: začetek ob 16. uri v domski kapeli z molitvijo rožnega venca, po blagoslovu prijateljsko druženje.

Občina Dolina sporoča, da je do petka 15. novembra 2019, možno predložiti prošnje za dodelitev denarnega prispevka za povračilo stroškov, v š. l. 2019-20, za nakup učbenikov, individualnih učnih pripomočkov v korist učencev nižjih srednjih šol in/ali za nakup vozovnic za lokalni javni prevoz v tržaški pokrajini v korist učencev nižjih srednjih šol in prvih dveh razredov višjih srednjih šol, s stalnim bivališčem v občini Dolina. Obrazec za predložitev prošnje navaja pogoje, ki jih je treba izpolniti za uživanje predvidenih ugodnosti in je na razpolago na občinski spletni strani www.sandorligo-dolina.it.

Združenje "AUSER – Università delle Libereta" v sodelovanju z Občino Dolina bo v drugem tednu novembra začelo tečaje slovenskega jezika v prostorih osnovne šole Fran Venturini v Boljuncu. Tečaji bodo potekali okvirno ob ponedeljkih od 18. ure dalje. Za vpisovanja in informacije e-mail: uniliberetauser@libero.it (info tudi na 040-8329.245).

Darovi

Misijonski krožek Rojan je prejel: Za slovenske misijonarje: nabirka v rojanski cerkvi 101,02 evrov, na misijonsko nedeljo so slovenski verniki pri sv. Antonu nabrali 200 evrov. Za misijonarja Pedra Opeko - Madagaskar: Boži in Gigi ob zlati poroki darujeta 200 evrov. Darove lahko nakažete tudi na: ZADRUŽNO KRAŠKO BANKO IBAN: IT22 L089 2802 2010 2000 0086 948 Codice BIC: CCTSIT2TXXX Misijonski krožek Rojan ul. Cordaroli 29 34135 Trst

DVS Bodeča Neža in
Zveza cerkvenih pevskih zborov

*Ve*lementih
... umetnosti

Koncert
DVS Bodeča Neža

Nedelja, 3. 11. 2019
ob 18h

Palača Vivante v Trstu
Largo Papa Giovanni XXIII, 7

Zaradi omejenega števila sedežev je rezervacija obvezna:
+39 366 186 1902 (sms ali whatsapp)
dvs.bodecaneza@gmail.com

SALEŽ Lepa slovesnost v vasi

Blagoslovili so pil in vodno pipo

V Saležu je v nedeljo, 27. oktobra, potekalo posebno in pomembno praznovanje. Vaščani so se zbrali v vasi na slovesnosti ob koncu obnovitvenih del pri vaškem "pilu", spomeniku in vodnjaku. Obnovitvena dela so podprli Občina Zgonik, Zadržna kraška banka in vaščani sami. V lepem sončnem popoldnevu so najprej odkrili na novo

obnovljeno vodno pipo s freskami, nato so se prisotni premaknili k spomeniku in nazadnje k vaškemu vodnjaku. Na slovesnosti so bili prisotni in so spregovorili županja občine Zgonik Monica Hrovatin, g. Karel Bolčina in domačin ter politik Miloš Budin. Domači mešani pevski zbor Rdeča zvezda, ki ga vodi Rado Milič, je glasbeno obogatil vesel dogodek.

Rojanski Marijin dom Glasbeni popoldan z Denisom Novatom

Foto MČ

V nedeljo, 27. oktobra, je na povabilo društva Rojanski Marijin dom prišel v Rojan priznani harmonikar Denis Novato. V spremstvu basista Borisa Stoparja in kitarista Walterja Beta je poskrbel za živahen in prijeten glasbeni popoldan v dvorani Rojanskega Marijinega doma. Denis Novato nosi svojo glasbo, slovensko glasbo,

okoli po svetu. Letno našteje kar 160 nastopov. Letos marca je gostoval v Avstraliji, junija v Indiji, oktobra v Hong Kongu in novembra se vrača v Cleveland. Slovenski harmonikar je posnel kar 33 albumov, dobil eno platinasto ploščo in konec avgusta tudi odličje Stella C. E. A., ki jo podeljuje Evropska zveza Accordion.

MČ

Bil je dejaven član slovenske narodne skupnosti Fabiu Klariču v slovo

V sredo, 23. oktobra, se je v triinšestdesetem letu starosti za posledicami operacije od nas poslovil Fabio Klarič, ki je bil zlasti v mladih letih dejaven v slovenskih verskih, vzgojnih in kulturnih organizacijah na Tržaškem. Aktivno se je udeleževal življenja slovenske verske skupnosti, najprej v domači župniji, kasneje pa zlasti pri Novem sv. Antonu v središču mesta. Tu se je vključil v cerkveni pevski zbor, in sicer tako v mešani kot v moški sestav, pel je pri nedeljskem in prazničnem bogoslužju, pa tudi na številnih posvetnih prireditvah, v Marijinem domu v ul. Risorta, v Kulturnem domu na reviji cerkvenih pevskih zborov in drugod. Aktiven je bil tudi v slovenski skavtski organizaciji. Bil je član svetoantonske skupine, tedaj znane kot peta četa, nato je deloval v klanu Južnega Zlatoroga. Spominjamo se ga zlasti kot večletnega kralja skavtske kuhinje na poletnih taborih.

Ljubil je petje in glasbo in se je vključil tudi v Tržaški mešani zbor, ki je v osemdesetih letih zbiral mlajše pevce in imel sedež v ul. Donizetti. Bil je eden od najzvestejših in najzanesljivejših članov tega sestava in je rad pomagal pri organizaciji raznih njegovih dejavnosti. V mladih letih je bil Fabio Klarič tudi član Slovenskega kulturnega kluba in se pogosto udeleževal sobotnih predavanj in drugih klubovih aktivnosti. A ni bil le član, ampak več let odbornik, eno leto pa tudi njegov predsednik. Fabio Klarič bo prijateljem in znancem ostal v spominu kot vesel, optimističen, velikodušen in zvest sodelavec, kot bistroumen in kritičen opazovalec, pa tudi kot nenadkriljiv pripovedovalec vcevec in duhovitih puščic. Od Fabia Klariča smo se poslovili s pogrebno mašo, ki je bila v torek, 29. oktobra, v Žavljah. Pokopan bo na pokopališču v Miljah.

ŽC

Razmišljanje ob svetovnem dnevu varčevanja

Hranilnik iz zbirke Janeza in Marije Janežič

Bliža se svetovni dan varčevanja, 31. oktober. Razglasili so ga na zadnji dan 1. mednarodne konference hranilnic leta 1924 v Milanu. Prvič so ga praznovali leta 1925. Varčevanje je postalo znak zrelosti tako države kot posameznikov. Prihranki so omogočali boljši življenjski standard in ohranjanje gospodarstva. Vsi se še spominimo kovinskih hranilnikov z ozko odprtino zgoraj in s ključkom na spodnji strani. Vanje smo spravljali kovančke, kdaj pa kdaj pa stlačili tudi nekajkrat prepognjen bankovec. Nekateri smo imeli tudi hranilne knjižice in starši so nanje polagali denar za našo prihodnost. Kasneje nam je banka Koper ob vpisu podarjala plastične hranilnike v obliki delfinčka. Taki predmeti so zdaj predmet mnogih zbirk starin, najdemo jih tudi v kaki stari narnici.

Janez in Marija Janežič, znana zbirateljca iz Kopra, se ponašata tudi z zbirko starin o temi denarja, bančništva in varčevanja. Med vsakovrstnimi predmeti in dokumenti izstopa zelo zanimiv in dokaj velik hranilnik, ki ima poleg vsega tudi zanimivo zgodbo. Narejen je iz kovine in ima obliko skrinje, na kateri stoji še manjša skrinja z odprtino za kovanice. Poleg nje stoji glasnik s

palico v roki. Obleden je v suknič, ki mu sega do kolen in se zapenja z dvema vrstama gumbov. Glavo mu krasa kapa z dvema krajcema, obut pa je v vojaške škornje. Če dobro pogleda-

mo njegovo palico, vidimo, da se konča v obliki nekakšnega valja z luknjo pri strani. Ko hranilnik odpremo, vidimo, da je razdeljen na dva dela. V enega padajo kovanci, v drugega pa pepel. Pepel? No, morda le odščipnjeni koščki cigar in cigaret. Luknja v strani valja je namreč imela svoj namen. Vanjo je kadilec potisnil cigareto ali cigaro, potem pa glasnikovo palico potisnil

navzdol. Tako je preščipnil svojo cigareto ali cigaro, preščipnjeni koščki so padali v njim namenjen del hranilnika, ostalo pa je kadilec spravil v žep in pokadil do konca ob kaki drugi priložnosti. Ja, tudi s cigaretami in cigarami so včasih varčevali, saj so jih manj premožni kadilci kupovali po kosih, ne lepo zapakirane v škatlice kot danes. In kaj je še tako posebnega na tem hranilniku, razen te izvirne in domiselne zgradbe? Ob straneh so barve, ki jih ima slovenska zastava še danes, lepo zaokrožene v obliko grba. Na prednji strani pa je velik napis. Velike rdeče črke na beli podlagi pravijo: "Mal položi dar, domu na altar"! Verz pripisujejo Simonu Gregorčiču. Izrekel naj bi ga tako rekoč na smrtni postelji. Kot vemo, je bil Gregorčič katoliški duhovnik, izjemen pesnik in tudi velik domoljub. Morda je kot duhovnik kdaj v kaki pesmi napisal tudi verz "Mal položi dar, Bogu na oltar", znane pa so tudi njegove besede "Kar more, to mož je storiti dolžan". In zakaj so se Gregorčičeve besede znašle na tako imenitnem hranilniku? To izvedemo, če malo pobrsčemo po zgodovini ali po knjižnem katalogu Cobiss. V tem katalogu najdemo zapis o katalogu razstave ob 110.

obletnici Družbe sv. Cirila in Metoda (v nadaljevanju CMD). Pripravili so jo v Slovenskem šolskem muzeju leta 1995, besedilo kataloga, ki nosi naslov "Mal položi dar, domu na altar"! pa je napisal dr. Andrej Vovko. Izvedemo, da je bila Družba sv. Cirila in Metoda zasebna organizacija, ustanovljena leta 1885 v Ljubljani, torej tisoč let po smrti apostola Slovanov. Bila je nadstrankarska organizacija, ki je v času, ko je habsburška dinastija izvajala raznorodovalni pritisk na podrejene narode, ustanavljala zasebne slovenske otroške vrtce in osnovne šole. CMD je slovenske šole, tudi javne, finančno podpirala in vsem udeležencem v procesu izobraževanja podarjala učne knjige in didaktične pripomočke. Delovala je povsod, kjer so živeli Slovenci (Kranjska, Štajerska, Goriška, Istra, Trst, Koroška), podružnice pa je imela celo v severni Ameriki, kjer je živelo veliko slovenskih izseljencev. CMD je večino sredstev dobila s prostovoljnimi prispevki, članarini, darili in volili posameznikov, prispevki slovenskih časnikov, podjetnikov in trgovcev. Izdajala je tudi svoj časopis. Ne gre spregledati njene kulture pomena in zavzemanja za narodnostne pravice Slovencev.

Vam, dragi bralci, pa prepuščam primerjavo, iskanje podobnosti in razlik med tedanjim in sedanjim položajem Slovencev, tako glede slovenskega jezika, gospodarske samostojnosti, odnosa do šolstva in šolanja, moralnih vrednot in ne nazadnje, katoliške vere. Meni se zdi, da so "monarhijo" zdaj le zamenjala neka druga imena ...

Špela Pahor

GORICA / FEIGLOVA KNJIŽNICA Druga pravljica urica

Tri stare zgodbi v kamišibaj pripovedi

O krog dvajset, večinoma predšolskih malčkov se je v ponedeljek, 14. oktobra 2019, zbralo v mladinski sobi Feiglove knjižnice, da bi se odpravili v širni pravljčni svet, ki ga tako lepo poustvarja prav prostor, namenjen najmlajšim obiskovalcem knjižnice, saj je na policah polno otroških knjig in igrive ilustracije krasijo stene. Tokrat sta k malim radovednežem prišli na obisk Nevenka Vrančič, upokojenega igralka, ki je bila 40 let članica igralskega ansambla SNG Nova Gorica, in Slavica Babič, ki rada pripoveduje pravljice svojim vnucom. Z Vrančičevo sta postali prijateljci na pohodih in tu spoznali, da obe imata

tri starke, drvarje s sekirami in celo čoln z ribiči vred! Slavica Babič je povedala pravljico o psu, ki je iskal prijatelja in ga dobil v človeku, kateremu je zvest še danes. Za konec je Vrančičeva otrokom podarila še eno zgodbo ob izvirnih ilustracijah slikarja Branka Drekonje, in sicer *Na rdečem oblaku vinograd rase*. Zapisal jo je likovni umetnik Pavel Medvešček, ko je hodil po Koradi in okoliških krajih ter zbiral ljudsko dediščino. Brkati stric Matic je ob kvartinu "nebeške kapljice, božjega daru", razlagal otrokom, kako hlapec Jakob z lunino pomočjo hodi

radi zgodbe. Tako sta v njuni pripovedi oživele tri različne pravljice ob slikah kamišibaj gledališča, se pravi japonskega papirnatega gledališča, ki se je kot gledališka zvrst pojavilo na Slovenskem l. 2013, kjer se z njegovim razvijanjem in širjenjem ukvarja Društvo Kamišibaj Slovenije. Stara pravljica o Jelenčku zlatorogcu (izdana je bila l. 1951) je zaživila v izraziti pripovedi Nevenke Vrančič, ki je risbicam, kopijam iz knjige, dodala še nekaj svojih. Mlademu, prebrisanemu jelenčku so rogove pozlatili ljudje v zahvalo, ker jih je rešil glinastega človeka. Ta je oživel in zaradi svoje požrešnosti vse pojedel: starčka, ki ga je izdelal, starko, dve dekletci,

obdelovat vinograd na rdeči oblak visoko na nebu... Po domišljijско bogati zgodbi je knjižničarka Breda, ki zmeraj poskrbi vse potrebno, da se otroci lahko zadržijo na ustvarjalni delavnici, povabila malčke, naj iz lepenke, volne in še česa izdelajo jelenčka zlatorogca. Po srečanju s pravljicnimi vsebinami, ki naj bi spodbujale otroško domišljijo, se otroci vselej zgledajo pri knjižničarkah Bredi in Martini za izposojajo knjig, saj eden izmed namenov teh pravljčnih utrinkov v knjižnici je tudi ta, da se otroci v čim bolj rosnih letih približajo knjigam in branju.

IK

S 4. strani

Spoznati Kristusa ...

V svojem referatu sem se sicer bolj usmeril k Hieronimovemu delu prevajanja Svetega pisma, vendar sem v začetku vse skupaj povezal z velikim pomenom izročila, ki je ne nazadnje eden od dveh bistvenih virov Božjega razodetja, kakor nas uči tudi zadnji vesoljni cerkveni zbor. Omenil sem to, kar je novinar Ervin Hladnik Milharčič dejal našemu uredniku, ko sta govorila o Ogleju, da je namreč potrebno dati večjo pozornost legendam kot pa zgodovinarjem. Legende pač temeljijo na izročilu, ki se, kot nam lepo pokaže pripovedovanje pravljic naših staršev, v bistvenih zadevah ne moti. Pustimo to, da se pogosto dodajajo takšni in drugačni "okraski", da bi bile legende privlačnejše, a v svojem bistvu se ne motijo. Omenil sem, kako so na podlagi izročila prišli po izkopavanjih do natančnega lociranja kraja mučenja oglejskih mučencev sv. Kancijanov, na podlagi ustnega izročila pa je bilo zapisano tudi samo Sveto pismo. Svetemu Hieronimu je bilo tedaj pomembno zla-

tančen v vseh pogledih, saj nekatere malenkosti niso bile natančno prevedene, pa še tiste so bile smiselno prevedene (pomen določene besede je, recimo, v grščini drugi v evangeliju kot pa v Pavlovih pismih, je pa ista beseda). Hieronimov prevod je bil popolnoma pravilen kot celota in Cerkev je potrdila, da gre za navdihnjeni prevod, glede na to, da so t. i. Vulgato razglasili za sveto. V njegovem času je bilo precej krivoverstev, najpomembnejše je bilo arijansko, ki je, kakor nam pravi odlični Hillaire Belloc, v svojem bistvu imelo Kristusa pravzaprav samo za preroška, na las podobno temu, kar trdi muslimanska religija. Ne smemo pozabiti, da je bil prav arabski polotok poln

Jožef Anton Lerchinger: Sv. Hieronim

krščanskih krivoverstev in diaspore pripadnikov nove judovske religije, nastale iz zavračanja Kristusa kot odrešenika. V glavnem opazimo bistveno razliko med Hieronimovim prizdevanjem za čim bolj kvaliteten prevod, zlasti v teološkem oziru, s sodobnimi težnjami, ko se pri prevajanju, zlasti za liturgične potrebe, popuša raznorodnim ideološkim težnjam, pa naj bodo to pacifizem, feminizem ali še kaj podobnega, ko pa gledamo na sam prevod Svetega pisma, sionizem. Pred zadnjim nastopom na koncu programa, ki je bil v režiji dornberških pevcev, se je sicer zanimivo oglasil eden od članov sestava, s čimer zaključujemo tudi to naše pisanje: "Iz vsega, kar smo danes poslušali, je bilo za nas kar nekaj novega, lahko rečemo tole – če se o teranu lahko še kaj pogajamo s Hrva- ti, pa o tem, da je bil sv. Hieronim s Staroda, ni nobenega pogajanja!"

S 5. strani

"Živimo v svetlobi!"

Nikakor ne moremo opravičiti nacističnega nasilja. Po pripovedi domačinov je oficir, ki je bil ranjen, na smrtni postelji prosil vnuka, da gre v Strmec. Nisem poklican, da presojam motive, etičnost, vojaško upravičenost in pametnost odločitev Loške čete, vsekakor pa se mi zdi sporno razlagati to bitko kot zmago: "Oktobra četa zmaga v spopadu z Nemci v vasi Strmec". Kakšna zmaga, če so partizani zbežali, Nemci pa so zažgali vas, pobili 17 domačinov, ostale pa izgnali? Zgodba, podobna Dražgoški zgodbi. Razlika je v tem, da so si Dražgoše opomogle, Strmec pa

ne.

V času zavezniške uprave je zavezniška vojska, od 19. avgusta 1946 do 5. februarja 1947, sezidala 24 novih hiš (pred tem jih je bilo 35!). Ko so bile hiše dokončane, so mnogi Strmčani hiše prodali za vikende in se v resnici niso vrnili v Strmec. Vas ni nikoli ponovno zaživila. Kot je bilo že povedano, danes v Strmcu stalno živijo samo štiri osebe (nekoč okoli 190). Iz te zgodbe se lahko naučimo, da ni dovolj graditi "hiše". Potrebno je graditi "dom" in "domovino". Da hiša postane dom, je potrebna družina, so potrebni ljudje, otroci... Hiša postane dom, ko

v njej zadiši po sveže pečenem kruhu, ko so med člani družine spoštovanje, dobrohotnost in ljubezen. Dokler tega ne bomo doumeli in za to "umirali" vsi državljani, še posebej in veliko bolj pa župani, poslanci, ministri, predsednik vlade in predsednik države, bomo padali strmo navzdol in bo Strmec postajal vedno bolj simbol našega naroda in ljudstva. Bog, obvaruj nas tega! Na dan šestega - zadnjega Marijinega prikazanja v Fatimi, 13. oktobra 1917, se je na oblačni in deževni dan zgodil sončni čudež. Med desetminutnim poplesavanjem sonca v Fatimi, ki je sijalo, grelo, a ni ljudi zaslepilo in jim poškodovalo vida, temveč je osušilo od dežja premočno množico, so se dogajala spreobrnjenja in ozdravljenja. Naj nam Marija izprosi, da Sonce osuši solze in rane vseh, ki

so bili vpleteni v strmsko tragedijo. Vidkinja Lucija, katere zavetnica je priprošnjica za vid, je zaklala: "Glejte sonce"! Naj se po Marijini priprošnji zavedamo, da nas pravo Sonce vedno dobrohotno razsvetljuje in greje. Glejmo Sonce! Živimo v Svetlobi!

STRMSKE ŽRTVE

1. **Jožef Vencelj**: Strmec.
2. **Anton Valas**: Strmec, Mažjevo.
3. **Andrej Vencelj**: Strmec.
4. **Ferdinand Kuk**: Strmec.
5. **Jožef Štrukelj**: Strmec, Mejkov. Poleg njega je bil ustreljen tudi njegov sin Jožef.
6. **Jožef Štrukelj**: Strmec, Mejkov. Še ni bil star 18 let (roj. 7. 9. 1925).
7. **Franc Vencelj**: Strmec. Poleg njega je bil ustreljen tudi njegov sin Franc.
8. **Franc Vencelj**: Strmec.

9. **Anton Pohar**: Strmec, Matijev. Poleg njega je bil ustreljen tudi njegov brat Andrej.
10. **Andrej Pohar**: Strmec, Matijev.
11. **Andrej Vencelj**: Strmec.
12. **Andrej Vencelj**: Strmec, star 82 let. Najstarejši med talci.
13. **Karlo Kuk**: Strmec 20, Šmonov.
14. **Andrej Štrukelj**: Strmec. Poleg njega je bil ustreljen njegov brat Miha.
15. **Miha Štrukelj**: Strmec.
16. **Anton Možina**: Strmec, Tončev.
17. **Helena Vencelj**: Strmec, Htinova. Najstarejša žrtev. Stara 87 let. Nepokretna, zgorela v postelji.

Strmske žrtve, počivajte v miru in pri Bogu prosite za nas, ki živimo ob predeški cesti!

Sveti nadangel Mihael, brani nas v boju, da bomo rešeni ob poslednji sodbi!

Tudi pri nas podpora papežu Frančišku

Majhna vloga Slovenije v mednarodnih odnosih!

Naše misli in ravnanja naj bi bili 1. novembra, ob spominu na mrtve, namenjeni njim, torej pokojnim, ki počivajo kjerkoli, tudi v pričakovanju vstajenja in začetka novega življenja v drugem svetu, kot navajata in zatrjujeta vera in Cerkev. Gre za velik praznik, ki je osvojil svet, ki ima vesoljni pomen in razsežnosti za vse ljudi. Zato ni prav in etično, da so v Ljubljani, kjer se nahajajo Žale, največje pokopališče v Sloveniji, ki je zaradi svoje urejenosti in arhitekturne lepote znano tudi v evropskem merilu, že okrasili ulice in trge z lučmi in barvnimi okraski, z razlago, da se bliža konec leta in z njim čas zabav, vsestranskega hrupa in sproščenosti. Ljudje drugače razmišljajo in ravnaajo, kot zmeraj bodo seveda najprej počastili 1. november.

Državni praznik spominjanja na mrtve se je v Sloveniji različno imenoval. V obdobju kraljevine Jugoslavije, od leta 1929 dalje, so ga imenovali Vsi sveti, pri čemer je bil 1. november dela prost dan. Po drugi svetovni vojni ga je nova revolucionarna oblast preimenovala v dan mrtvih, od leta 1991 pa ga v novi državi častijo kot dan spomina na mrtve. Svojci mrtvih in drugi obiskovalci slovenskih pokopališč na njih domnevno prižgejo skupaj kar okoli 16 milijonov nagrobnih sveč. Iz preteklih let je ostalo na pokopališčih in na krajih za komunalne odpadke celo 700 ton odpadnih nagrobnih sveč, ker jih ni mogoče reciklirati, to je predelati v nove uporabne izdelke. Ostajajo zavrženi tudi kot vir nesnage in nevarni za zdravje. Na ministrstvu za okolje in prostor so obiskovalcem pokopališč svetovali, naj namesto klasičnih sveč na grobovih prižigajo prijaznejše in bolj uporabljive nagrobne sveče. Lahko pa bi mrtve počastili tudi s postavljanjem kamnov, na katere bi zapisali lepe misli.

V Sloveniji je 31. oktobra tudi verski praznik, dan reformacije,

ki ga je uvedla še prejšnja oblast, namenjen je vernikom evangeličanske Cerkve, ki jih je največ v Prekmurju. Verske obrede na ta praznik pripravljata evangeličanska Cerkev, ki ima sedež v Ljubljani, in Ministrstvo za kulturo.

Sicer pa se na posvetnem področju, predvsem v politiki, nadaljuje že znano dogajanje ali pa nastajajo novi dogodki, ki se bodo morda razvili v dalj časa trajajoče procese. Na posvetovanju o vlogi in možnostih Slovenije v mednarodni politiki, ki ga je nedavno sklical predsednik države Borut Pahor, so opozorili, da ima Slovenija na večini ustreznih mednarodnih področjih zelo majhen ugled in zato tudi omejene možnosti za svoje delovanje. Posebej je to razvidno v Evropski zvezi, kjer je, denimo, odhajajoči predsednik evropske komisije Jean-Claude Juncker Slovenijo ves čas svojega mandata ignoriral. Bil je naklonjen Hrvaški, ki ima zato tudi boljši in ugodnejši položaj v povezavi, kot pa ga ima Slovenija. Pri nas pa se vlada sploh ne zmeni za novo resolucijo evropskega parlamenta, ki obravnava pomen evropskega zgodovinskega spomina za prihodnost Evrope, čeprav ta novi dokument našteva konkretne zahteve, ki bi jih morala izpolniti tudi Slovenija. Odstraniti bi na primer morali spomenike in druga obeležja, ki povečujejo totalitarne režime, kakršnega so imeli tudi v Sloveniji.

Po proruskem obdobju delovanja Karla Erjavca želi zdajšnji zunanji minister dr. Miro Cerar "uravnovežiti" slovensko zunanjo politiko. Vendar tudi njegov pristop še vedno kaže na pomanjkljivo razumevanje tega, da bi članstvo v EU in Zvezi NATO moralo pomeniti tudi občutenje vrednot teh dveh organizacij. Dvostranski odnosi med Slovenijo in Rusijo se namreč nespretno nadaljujejo. Tudi nekdanji veleposlanik Roman Kirn poudarja, da je bil nedavni obisk slovenske delegacije s pre-

mierom Marjanom Šarcem v Moskvi slabo pripravljen. Politični ocenjevalci razmer na mednarodnem prizorišču menijo, da je tudi za Hrvaško in Srbijo in projekte teh držav laže obvladljiva takšna Slovenija, ki zanemarljivo možnosti Zahoda ter miselno in razvojno ostaja na Balkanu in pod ruskim vplivom.

Nasploh pa v domači politiki premier Marjan Šarec še zmeraj obvladuje in usmerja razmere. Provladni mediji mu namenajo tako rekoč neizmerno pozornost. Mnenjski voditelj in politični analitik prof. dr. Matevž Tomšič, je v komentarju z naslovom *Koga v resnici varujejo medijski "psi čuvaji"?*, objavljene v Slovenskem času, časniku za družbo in kulturo, ki je priloga tednika Družina, zapisal: *"Spominjamo se vseh hvalnic premierju Marjanu Šarcu, ki so mu jih izrekli razni mnenjski voditelji, pa njegovi "odločnosti" in voditeljskim sposobnostim. Primerjalo se ga je celo s košarkarskim zvezdnikom Lukom Dončičem. Še več, Marjan Šarec naj bi bil tudi čudodelnik, saj je po pisanju enega od dnevnih časopisov predsednikova voščilnica hudo bolnemu človeku le-tega pripeljala do nepričakovane ozdravitve"*.

V slovenskem katoliškem tedniku Družina je bil objavljen zelo pomemben in pomenljiv članek o tem, da Katoliško društvo Operando zbira podpise podpore papežu Frančišku v njegovem poslanstvu in delovanju. Sveti oče je namreč deležen navdušenih odzivov na eni strani, na drugi strani pa kritik, ki prihajajo predvsem iz cerkvenih vrst. Deležen je celo groženj s smrtjo, in to le zato, ker se postavlja v bran slabotnejših pred tistimi, ki služijo, bogatijo in rastejo na njihov račun. V Katoliškem društvu Operando sporočajo in opozarjajo: *"Papež Frančišek naj ve, da ima na svoji strani tudi ljudi iz Slovenije, saj se tudi pri nas ustvarja razdelje-*

nost mnenj. Ob tem pa pogo- grešamo odločen ZA papežu v vodstvu slovenske Cerkve". Pismo podpore papežu s podpisi njegovih podpornikov v Sloveniji bodo sv. očetu izročili v božičnem času.

Pa še novica, ki vzbuja zaskrbljenost in bolečino, pa tudi potrjuje naše pisanje in ugotovitve. Maja Megla, avtorica knjige z naslovom *Stres, kuga sodobnega časa*, ki jo bodo zaradi velikega zanimanja nekajkrat ponatisnili, je za revijo Oddih dejala: *"Po izidu knjige sem imela predavanja v vsaj 25-tih slovenskih knjižnicah. Bila sem na terenu, v pogovorih z ljudmi, se pogovarjala s stotinami posameznikov, ki so se obrnili name. Zaradi tega lahko mirno trdimo, da so v delovnih okoljih pri nas medčloveški odnosi resnično zastrupljeni.* (beseda stres izvira iz latinščine in pomeni napetost, pritisk, nasilje, tudi človekovo izgorelost, op. a.) *Ljudje so pod hudim pritiskom za svoje preživetje, izkoriščanja pa so ponekod v Sloveniji že povsem neokusna in nečloveška"*.

Marijan Drobež

Najuspešnejši slovenski športnik Miroslav Miro Cerar je v ponedeljek, 28. oktobra, praznoval 80. rojstni dan. Legendarni slovenski telovadec, tudi eden od ustanoviteljev Olimpijskega komiteja Slovenije, je na največjih tekmovanjih, olimpijskih igrah, svetovnih in evropskih prvenstvih zbral neverjetnih 30 odličij - dosežek, ki ga bo težko, če sploh, ponoviti. Na svojem paradnem orodju, konju z ročaji, je osvojil vse, kar se je osvojiti dalo. Konj je najstarejše gimnastično orodje, katerega prvotni namen je bilo razvijanje vojaških sposobnosti. S tehnološkim razvojem orodja so se razvijale tudi mojstrovine Mira Cerarja, z izjemnimi nastopi na tem orodju pa si je prislužil tudi laskave vzdevke, kot so kralj konja z ročaji, zlati konjenik in celo bog konja. Po legendarnem Leonu Štuklju je bil Miro Cerar tisti slovenski športnik, ki je edini po drugi svetovni vojni postal velika zvezda svetovnih tekmovanj.

Tino Mamić

DALMATINO

28

Poroka z veliko začetnico

Skoraj desetletje je že, odkar je bila naša družina na zadnji poroki. Epidemija koruzništva je očitno naredila svoje. Zato je bilo vabilo, ki mi ga je druga sestra iz Dalmacije poslala kar fotografiranega po vibrir, dogodek poletja. Poroka pa dogodek leta, kakopak. Najprej sem moral sklicati sestanek hišnega sveta. A se ni bilo treba nič kaj prepričevati, le najmlajšima članoma družine smo opisali, kako poroka izgleda. Soglasno in navdušeno za 1,1 K kilometrov vožnje zaradi poroke je bila tudi najstarejša hči, študentka. To si, kajpada, s soprogo štejeva v veliko čast...

Dalmatinski poroke, ki sem jih kot eden od 26 mlajših vnukov moje bake (stare matere) in di-da (starega očeta), kar nekaj doživel, so bile vse po vrsti nekaj posebnega. Izjemnega. Ti spomini so danes, ko se svet tako hitro spreminja, še toliko lepši.

Dalmatinska poroka je dogodek, ki ga lahko napišemo z veliko začetnico. Od nekdaj. In tega Dalmatinci ne opuščajo. Ženski svet se na dan poroke odene v večerno toaleto. Najboljša obleka ni dovolj dobra. Nekoč sem klepetal s svakinjo, ki mi je pripovedovala, da je na moji poroki na Vipavskem doživela malodane kulturni šok. Ko je prišla med svate, se je v svoji obleki počutila, kot da izziva, saj so bili svatje oblečeni tako običajno, kot bi se odpravljali v kino. Razmišljala je, da bi se šla preobleč, da ne bi vzbujala pozornosti.

Ja, to je to. Tudi ko Slovenci imamo poroko, je to precej banalen dogodek. Maloštevilni svatje, ohcet v garaži ali vegasti lovski koči. Videl sem že svata v kratkih hlačah. Ne, ni bil najstnik. In da, noge je imel kosmate. Spominjam se nekega ženina, ki se, mimogrede, šteje za elitnega kulturnika, v teniskah. Verjetno je bilo prehladno, da bi si nadel japonke...

Dalmatinska poroka je v takih časih zato nepozabno doživetje, ki bi ga lahko mirno vpisali na seznam Unescove nesnovne dediščine. Pri nas sicer imamo, hvala Bogu, kraško ohcet. A to je ena. V Dalmaciji je dalmatinska ohcet praktično vsaka poroka.

Si predstavljate 300 praznje oblečenih svatov? Ki gredo zbrano vsi v cerkev. Vsi. Svate vodi zastavonoša. Ta nosi visoko pred seboj veliko nacionalno zastavo. Svileni in lepo sešito, ne kako poceni plastično zastavico. Zastava tako vihra ves dan, od zbora pri ženinu do odhoda k nevesti. Biti praporščak je ena od služb, častnih zadolžitev, ki jih imajo izbrani svati.

Kolona z belimi pentljami okrašenih avtomobilov se vije za avtomobilom z vihrajočo zastavo. Zastavonoša je bodisi stegnjen skozi strešno okno bodisi sedi na oknu avtomobilskih vrat - v notranjosti je seveda trdno pripet z "varnostnim pasom", da ne pade iz avta: eden ali dva sopotnika ga trdno držita okoli pasu. Poročni avtomobili se od drugih ločijo tudi po stalnem hupanju in vključenih vseh štirih smernikih. Žmigavcih, bi rekli po domače. Naša poroka se je začela v petek ob dveh po-

poldne pri ženinu doma. Vse druge dneve so bili namreč svatbeni saloni zasedeni že mesece vnaprej. Glasbena skupina (harmonika, kitara in bas kitara) je igrala praktično brez pavze. Mize so bile bogato obložene z najboljšim pršutom in sirom, kar se ga lahko dobi. Slaščic je bilo več vrst kot v še najboljši naši slaščičarni. Kako uro je trajala zabava, potem pa se je kolona avtomobilov napotila k nevesti. Mimo ženinove matere, ki je vsak avto posebej poskropila z blagoslovljeno vodo. Pri nevestini hiši so se začele serenade. Petje drenjajočih se svatov pred vhodom k nevesti je bilo vztrajno, a tudi pogajanja so slednjič razmeroma hitro končali. In zabava z neutrudnimi muzikanti se je preselila na vrt pred hišo. Sledil je obred v cerkvi. Civilnega obreda na Hrvaškem namreč ni več treba, saj je veljaven tudi cerkveni. Ni tako kot pri nas, kjer je cerkveni obred za državo povsem neveljaven. Za Slovenijo je celo koruzništvo brez vsakega obreda, kaj šele podpisa, veljavno, medtem ko cerkvena poroka ne velja nič. Kdo bi to razumel...

Poroki so sledile čestitke - vsi svatje so za darilo prinesli kuverte, videl nisem niti enega samega tako imenovanega "praktičnega" darila. In se nasmehnil ob spominu, kako sva s soprogo dan po poroki tuhtala, kam bova s tremi seti kristalnih kozarcev, saj jih v najino garsonjericu nisva imela niti kam dati. Takrat bi bila pripravljena veliko večino prejetih daril, vseh tako imenovanih "praktičnih" (sic), zamenjati za 25 dek kave. Ja, zahodna civilizacija je vsaj na tem področju v zadnjih letih zelo napredovala.

Naša mladoporočenca je pred cerkvijo pričakala glasba, riža niso metali. Svojih poročnih običajev imajo očitno dovolj, da jim ni treba uvažati običajev iz ameriških filmov. Rajanje se je nadaljevalo še pred cerkvijo. In slednjič je povorka odrinila k svatbenemu salonu. Tega pri nas sploh ne poznamo. V Dalmaciji, Hercegovini in Slavoniji pa jih je kar precej. Restavracija s plesiščem, butik s poročnimi oblačili, veliko parkirišče, cerkev pa manj kot 100 metrov stran. Nisem se pozanimal, ali imajo morebiti tudi ženitno posredovalnico. No, šalo na stran. Naš salon ima poročne gostije sedem dni v tednu. Vsak ljubi dan. Gre za velikansko prireditveno dvorano, v kateri lahko je in pleše tudi po 1000 ljudi. Natančnih cen ne vem, sem se pa toliko pozanimal, da vem, da so precej nižje kot v Sloveniji. V Hercegovini pa so še nižje. Hrana je bila zelo dobra, količinsko gledano pa, "kot na ohceti". Najedel sem se itak preveč, tega verjetno ni treba posebej opisovati. Dalmatinska na ognju pečena jagnjetina je pač moja šibka točka. Otroci so se naplesali, midva s soprogo tudi. Zaradi našega triletnika smo se okoli enih zjutraj odpravili domov. Bili smo med prvimi. Zadnji so šli ob 6. uri zjutraj. Lepu je blu. Šaldu lepu.

Ne, in to nikakor ni samo fraza, če rečem ženi, da bi se z njo takoj še enkrat poročil...

Vročitev državnih odlikovanj

Rudi Pavšič je prejel odlikovanje red za zasluge

Gospod Rudi Pavšič, dolgoletni predsednik krovne organizacije SKGZ in družbeni delavec ter časnika, je 25. oktobra v predsedniški palači v Ljubljani iz rok slovenskega predsednika Boruta Pahorja prejel red za zasluge za izjemne zasluge in dolgoletna prizadevanja pri uresničevanju pravic slovenske manjšine v Italiji ter za neprecenljiv prispevek k uveljavljanju medkulturnega dialoga. Red za zasluge za izjemne zasluge in dolgoletna prizadevanja pri uresničevanju pravic slovenske manjšine v Avstriji ter za neprecenljiv prispevek k uveljavljanju medkulturnega dialoga je prejel tudi dr. Borut Marjan Sturm.

Na slovesnosti ob vročitvi odlikovanj sta nastopili mladi umetnici, sestra pianistka Brina Uršič

Foto STA/Tamino Petelinšek

in violončelistka Lora Kozlevčar, ki sta se predstavili s himno korških Slovencev *Rož, Podjuna, Zila* in s skladbo *Salut d'Amour* Edwarda Elgarja. Dogodek so s pesmijo popestrili še učenci Osnovne šole Alberta Sirkja iz

Križa pri Trstu, prve šole s slovenskim učnim jezikom v Italiji, poimenovane po Slovincu; zapeli so slovensko pesem *Tam je lepo*.

Rudiju Pavšiču gredo naše iskrene čestitke.

Katja Ferletič

STARE JEDI V NOVIH LONCIH (58)

Pripravljamo se že na 1. november, praznik Vseh svetih. Gospe kupujejo krizanteme in čistijo grobove svojih dragih pokojnih - vse mora biti na ta pomembni praznik, skupni veliki dan vere, v najlepšem redu. Nekoč so mojstri v goriških pekarnah in slaščičarnah proti koncu oktobra pripravljali majhne "pince" nalašč za ta praznik, saj so mladi fantje in dečki navadno hodili po domovih v mestu, a tudi v Šempetru, Štandrežu in Rožni Dolini po "vahtic", "pagnut", gospodinje pa so jim ga rade volje dale, saj je bil to "kruh za nahranit pokojne". Kruhki, pince, so bili podobni pogačam, v Štandrežu so jih pripravljali iz ajdove moke. V slaščičarnah so prodajali tudi "fave mrtvih", fižolom podobne mandljeve piškotke. Tudi te so verniki kupovali za svoje pokojne, saj so verjeli, da se bodo v noči med prvim in drugim novembrom vrnili na zemljo med žive na obisk. V Gorici so na praznik Vseh svetih ob 14. uri začeli zvoniti cerkveni zvonovi, ustavili so se od 22. ure do 4. ure 2. novembra zjutraj in spet zvonili do desete ure: v preteklosti so verovali, da zvonjenje prebujajo mrtve, ki se nato sredi noči udeležujejo počasne procesije po mestnih ulicah in so pred ponovnim odhodom v onstranstvo obiskali svoje sorodnike. 1. novembra zvečer so starejši ljudje jedli solato "indivio", obeljeno s pocvrtim špehom in kuhanimi kostanji, molili so rožni venec pred podobo Svetogorske Matere Božje, nato pa so ob ognjišču govorili o svojih pokojnih in pili novo vino. Preden so se odpravili v posteljo, so v vrče in posode v hiši natočili vodo, da so se pokojni ponoči, ob svojem obisku, lahko umili in "očistili svojih grehov". Vodo so zjutraj zlili proč. (Iz knjige R. M. Cossarja Gorizia d'altri tempi)

Tudi na kmetih so dolgo obdržali podobne obrede, tako kot tudi tiste, ki so se vrstili ob smrti. Tedaj so sosedje in vaščani izražali pokojnikovi družini veliko solidarnost in globoko sočustvovanje. Priskočili so na pomoč pri kuhanju jedi in pri opravih za pripravo pogreba ter bedanju ob pokojniku. Tudi zadnje ure življenja človek ni smel ostati sam. Duhovnik je prišel domov na obisk in umirajočemu dal obhajilo ter zakrament bolniškega maziljenja. Ob bolniku so poslednje trenutke sedeli sorodniki in pobožne ženske, ki so molile, da bi njegova duša zapustila telo in bi se trpljenje tako končalo. Sorodniki so navadno bili na levi strani bolnikove postelje, saj so verjeli, da je na desni stal angel varuh. Ta naj bi ga branil pred demoni, ki so ga med agonijo obiskali in mu iz velike črne knjige naštevati njegove grehe in slabe lastnosti. Ponekod so verjeli, da je k umirajočim prihajal tudi sveti Mihael, ki je na svoji tehnici tehtal njegova dobra in slaba dejanja. V trenutku, ko je nastopila smrt, so morali sorod-

niki nemudoma odpreti okno v sobi, da je pokojnikova duša lahko zletela ven, in v sobi niso smeli imeti ogledal, ker so verjeli, da ta lahko zadržijo pokojnikovo dušo. Pokojnika so sorodniki umili in ga oblekli, navadno v poročno obleko, ki jo je v svojem življenju nosil za vse pomembne priložnosti, in ga položili na posteljo. Ob njegovih nogah je bila posodica z blagoslovljeno vodo in oljčno vejico (pri nas so uporabljali vejico "pušpanja"), s katero so sorodniki, prijatelji in znanci blagoslovili pokojnika in ga zadnjič pozdravili - šli so ga "pokruopiti". Ob smrti je bilo slišati cerkvene zvonove: če je umrla ženska, so zvonili dvakrat, trikrat, ko je umrl moški, za otroke pa je najmanjši zvon zazvonil enkrat, le ob smrti otroka, ki ni bil krščen, so zvonovi mirovali. Med bedenjem pokojnika so sorodniki molili, pili vino in žganje, jedli piškote. Med smrtjo in pogrebom je navadno minilo zelo malo časa, ponavadi le en dan, saj so ljudje umirali doma. Na dan pogreba so pokojnika položili v leseno krsto na mizo, ob njem pa razporedili cvetje in svečke. Po župnikovem blagoslovu so krsto zaprli in jo na ramenih nesli v cerkev za pogrebni obred, za njo so hodili sorodniki in drugi verniki v točno določenem vrstnem redu: za križem, ki je imel bel trak v primeru smrti otroka, je hodil župnik, nato so prišli na vrsto krsta in pokojnikovi sorodniki. Sledili so najprej možje in fantje, če je bil pokojnik moškega spola, ženske v obratnem primeru, otroci v belih oblekah, če je umrl otrok. Po obredu je procesija pospremila pokojnika na pokopališče: nekrščene otroke, nevernike in samomorilce so pokopavali v poseben kraj ob pokopališču, ki je bil označen s križem. Za pogreb so se pokojnikovi sorodniki oblekli v črno (tako so se starši ali soproga ali soproga oblačili še celo leto po smrti svojca, bratje, sestre in nonoti pa šest mesecev - v tem obdobju žalovanja je bilo nezaželeno poslušanje radia, obiskovanje veselice in zabav, glasno smejanje). Po pogrebu so se svojci vrnili domov, na pogostitvi so se jim pridružili "pogrjebci", sosedje in prijatelji. Navadno so domače ženske v dneh po pogrebu zaradi žalovanja malo kuhale, spekle so kruh, "odprle" salamo, servirale sir in vino, sosedje pa so prinesle juho, kako sladico in v naših vaseh tudi kisló zelje s klobaso.

DUŠENO KISLO ZELJE
Sestavine:
1 kg kislega zelja, 100 g slanina, 2 žlici moke, 2 stroka česna, 1-2 lovorjeva lista, kumina.
Priprava:
V lonec damo kisló zelje in ga popolnoma prekritimo z mrzlo vodo, nato kuhamo petnajst-dvajset minut. Posebej pocvremo slanino, dodamo moko, česen in kumino ter pustimo, da se vse popraži. Nato dodamo zelje z njegovo vodo, lovorjeva lista, sol in poper. Dušimo še nekaj časa, dokler se ne popolnoma zmežča. Če več časa kuhamo ali ponovno segrejemo, postane dušeno zelje še bolj okusno. Serviramo ga ob pečeni klobasi, krompirju, svinjski pečenki ali kruhovih cmokih.

Dve neznani ali malo poznani državi Srednje Azije (1)

Osupljiva Kazahstan in Kirgizija

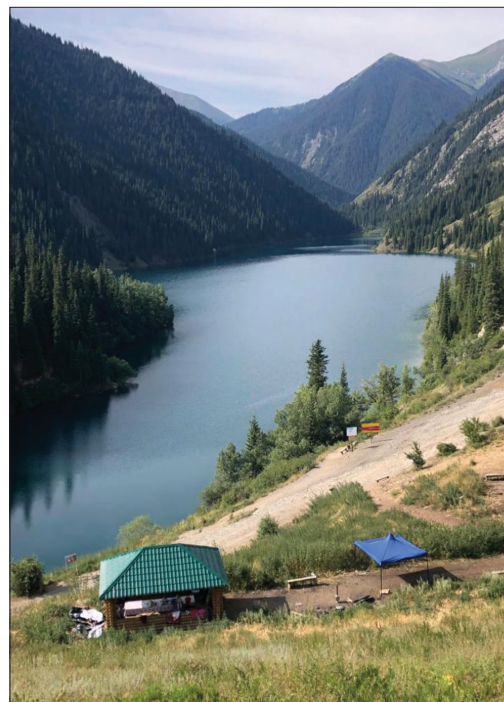
Gre za dve neznani ali malo poznani, malo obiskani državi Srednje Azije, nekdanji sovjetski republiki, ki sta postali samostojni državi ob razpadu Sovjetske zveze. Odločili smo se za to, ker je organizator potovanja obljubljal pravo nomadsko avanturo po obeh državah, torej popolnoma obratno od tega, kar nudijo običajna potovanja kamorkoli na civiliziran in do kraja skomercializiran zahod. Obe državi postajata (žal) vse bolj priljubljena potovalna destinacija, žal v oklepaju zato, ker bo množični turizem prej ali slej spremenil (na slabše) sedanjo podobo neokrnjenih držav, ki zdajle ponujata prav to - neomadeževano naravno bogastvo, v katerega človek še ni posegel. V obeh državah so sicer še kako opazni sledovi nekdanje socialistične ureditve (še danes je Kazahstan totalitarna država, ki ji je do marca letos vladal znani diktator Nursultan Nazarbajev), vendar se obe tudi posodabljata in v marsičem približujeta zahodnemu stilu življenja in miselnosti. Še posebno obsejni Kazahstan (2.724.000 kvadratnih km in samo 17 milijonov prebivalcev!) je izredno obdarjen z naravnimi bogastvi, kar ga uvršča v sam svetovni vrh, če upoštevamo razdelitev vsega bogastva na posameznega prebivalca. Problem je v tem, da je to neizmerno bogastvo neenakomerno porazdeljeno (korupcija), zato, kljub nizkemu številu prebivalstva na tako ogromnem

ozemlju, ostajajo v državi še velike socialne razlike. Za obe državi je značilno kontinentalno podnebje z velikim letnim temperaturnim razponom od +40 do -40, zato je za obisk primeren katerikoli letni čas razen zime. Turistično najbolj zanimiv predel Kazahstana je zagotovo jugovzhod, preostali teritorij je namreč v glavnem ravninski, medtem ko

od 4000 do 7000 m. "Raziskovanje" dežele se je zato začelo v nekdanji prestolnici Almaty ali "Rajskem vrtu", kot jo drugače poimenujejo, ker jo obdajajo visoke gore Tjanšana in slikovita pokrajina. Turist ima seveda možnost spoznati najpomembnejše zgodovinske znamenitosti mesta, kot so trg in park Panfilov, Trg neodvisnosti, muzej, bazar,

razgledišče na hribu Kok Tobe, vendar ga najlepša presenečenja čakajo izven mesta z znamenito dolino kraljev pri mestu Issyk, kjer so našli "Zlatega človeka", ki je eden od simbolov Kazahstana, nedotaknjeno istoimensko jezero Issyk, spust v kazahstanski "Grand Canyon" z reko Charyn, obisk narodnega parka Kolsai z istoimenskim jezerom, kjer smo opravili tudi daljši treking do višjeležečega jezera. Nekaj posebnega je tudi jezero Kaindy, ki velja za eno najbolj zanimivih kazaških naravnih znamenitosti, saj se tu nahaja potopljeni gozd, ki je nastal, potem ko je plaz zaradi potresa ustvaril pregrado reki, ki je nato ustvarila jezero, iz katerega štrlijo drevesa. Ne bo odveč pripomba, da so vsi ti naravni biseri dosegljivi izključno s terenskimi vozili, ki jih upravljajo izkušeni domačini, saj marsikje prave poti ni, največkrat gre za zelo slabe gorske makadamske ceste, kolovoze ali samo načrtane smeri, polne globokih jarkov in lukenj.

/ dalje
Adrijan Pahor

je na vzhodu in jugovzhodu koncentrirano vse, kar ima država najlepšega: neokrnjeni naravni parki, kanjoni, stepe, planote z značilnimi jurtami in nomadskimi čredami konj in ovac, zasneženi vrhovi mogočne gorske verige Tjanšan, ki se razteza od severozahodne Kitajske vzdolž meje s Kazahstanom vse do Kirgizistana in Uzbekistana, z vrhovi, ki dosegajo nadmorsko višino

Erika Brajnik

NATUROPATSKI NASVETI (265)

Izgorelost in naturopatske rešitve (3)

Primer naturopatske logike razmišljanja pri aktiviranju procesa samozdravljenja s hrano
Zajtrk ob 7. uri:
2 jajci in pršut

dopoldan: grozdje

kosilo ob 13. uri:
riž in meso in zelje in fižol

popoldan: radič in fižol

večerja ob 19. uri:
meso in zelje in fižol

Pri izgorelosti zelo pomaga oligoelement zlato-srebro-baker, saj, ko je oseba izgorela, najbolj trpi nadledvična žleza, takrat so vrednosti kortizola, hormona stresa, visoke. Če uživamo ta oligoelement zjutraj na tešče, bo pospešil kemijske reakcije, ki favorizirajo zdravljenje, saj so oligoelementi katalizatorji fizioloških procesov organizma. To pomeni, da pospešijo proces zdravljenja. Po domače povedano, vsako zdravlilo ali dodatek k prehrani bolj hitro deluje. Pomagajo pa tudi Maca in Aswaganda, ki krepi nadledvično žlezo, ter enkrattedenska koppel iz njivske preslice. Med zdravilnimi gobami ob izgorelosti najbolj pomaga Cordyceps, ker krepi ledvice in nadledvično žlezo. Za uravnavanje pretirane produkcije adrenalina, ko je oseba še nespeča in se težko umiri, bodo pomagale tudi CBD kapljice. Depresivni osebi bo pomagal oligoelement litij, ker odpravlja apatičnost in povrne reaktivnost telesu. Ob izgorelosti si lahko pomagamo tudi s flogiterapijo. V tem primeru najbolj pomagajo

cvetne esence: Rock rose, Olive, Star of Bethlehem, Gorse, Sweet chestnut, Vervein. Izgorelost bo postala velik zdravstveni problem, če se ne bodo spremenili urniki dela, in sicer tako, da bi ljudje, starejši od 40 let, delali po 6 ur na dan in prejemali normalno plačo za 8-urni delovnik. Tudi naše vrednote se morajo spremeniti, potrebno je postaviti osebo na prvo mesto, ne pa dobrine. Takšen zgled in takšne vrednote moramo posredovati mlajšim generacijam. Zakoni bi morali biti takšni, da NE bi dovoljevali izkoriščanja delavcev, žal jih pa ravno država prva krši in daje slab zgled. Kratek opis cvetnih esenc proti izgorelosti:
Rock rose: potolaži dušo pred šokom stresa in zlorabe, ki jo telo občuti, ko predolgo časa zanemari potrebo po počitku.
Olive: esenca, ki jo telo potrebuje, ko je brez energije in utrujeno, da se ponovno aktivira, reagira.
Star of Bethlehem: potolaži osebo in ji da upanje in vero v nov začetek.
Gorse: daje upanje in odpira možnosti za nove začetke.
Sweet chestnut: da upanje tistim, ki so res že vse poizkusili in jim ni nič pomagalo, ki so se skoraj že vdali. Daje luč upanja v temi obupa.
Vervein: za vztrajnost. Osebe, ki so zelo vztrajne in zelo trmaste, ko pa enkrat rečejo ne, je ne za vedno, je konec. Take potrebujejo esenco vervein. Vse esence zmešamo skupaj, damo 5 kapljic direktno pod jezik zvečer pred spanjem. Za personalizirano mešanico mi pišite na info@saeka.si. Iščimo zdravje!

/ konec
www.saeka.si

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednica Franka Žgavec
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385
Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu
Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu
Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail zadruga.gm@gmail.com

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 61 H 0892812400013000730643, **SWIFT** ali **BIC** koda: CCRTIT2TV00
naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: tel. št. 0039 0481 533177 - e-mail gorica@noviglas.eu

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji **USPI** in Zveze katoliških tiskov v Italiji **FISC**
Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250
Novi glas prejema javna sredstva za medije.

Novi glas je kot član združenja FISC tudi in inštitutu IAP (Istituto dell'Autodisciplina Pubblicitaria) in spoštuje njegov kodeks

To številko smo poslali v tisk v torek, 29. oktobra 2019, ob 13. uri

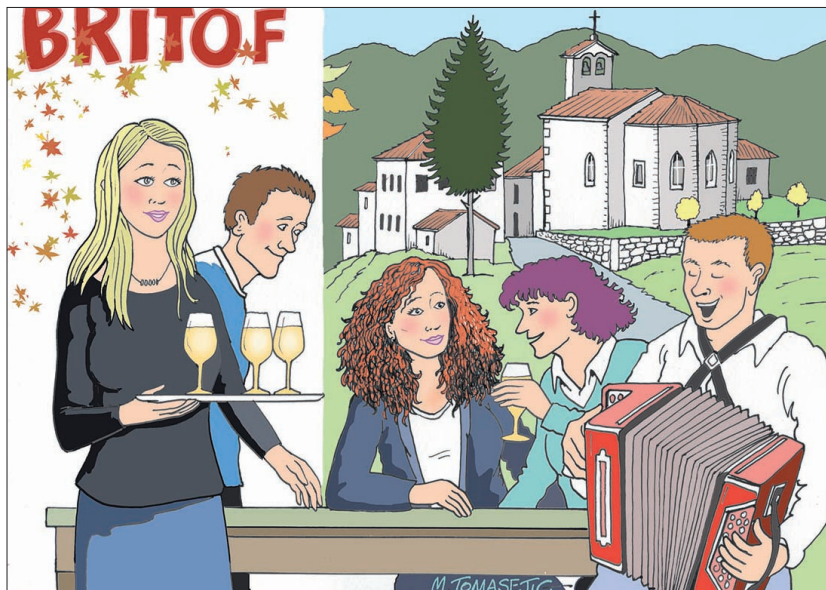
Vsi mladi sanjajo, kako bodo preobrnili svet ... (3)

Kozarci in dim za "šankom"

Prijateljem, ki imajo to srečo, gostilno, kamor se vračajo in kjer jih čakajo znanci, zavidam ta privilegij. Ko se na večer peljem proti domu in me na poti nekje sredi zelenih grebenov zagradi občutek, da se menda ne vračam domov in da sploh ne vem, kam bi se rada vračala, si zaželim, da bi se nekje na poti ustavila in sedla za "šank". Nekje v gostilni, kjer bi me ljudje poznali, kjer bi našla pozdrav, besedo, roko morda in kozarec. To so le trenutki, morda samo občutki, ki jih pogrešam, ko se vozim sama in je zunaj tema in je zima in še mrz. Pogrešam luč, pogrešam pogovor, ogenj, toplino. Pogrešam človeka, ko je okoli samo gozd. Pogrešam ljudi, ko je dom še prazen. A se pot vije naprej v temo. Samo pot, zvezde nad dolino, vinogradi, ki samevajo, in okna brez luči. Luči je tu vse manj. Premalo, da bi lahko osvetljevale dom. Tiho in neizprosno ugašajo druga za drugo. Zadnjič pa se je zgodilo. In

sem se končno spomnila na prijatelja, ki mi je ponavljal, naj pustim internet in poiščem družbo v gostilni. Zgodilo se je slučajno. V naši dolini spet pripravljamo kulturni večer, tokrat bo v Okrepčevalnici Britof, kjer smo si dobri znanci in prijatelji. Morala sem se pogovoriti s točajko ravno glede tega večera, pa sem se zapeljala tja, na rob, na skrajni konec baje najbolj zelene oziroma najbolj zaraščene doline v deželi. Od mojega doma do Britofa je kar nekaj kilometrov vožnje ob Idriji. Vasi je na poti malo, skoraj nič, nekaj hiš, največ praznih. Pa še navidezna mejna črta nekje vmes. Že popolnoma zabrisana, na srečo. Nekoč je namreč ločevala in zapirala prehod z enega na drugi breg. Poletje je. Dolina je neizmerno lepa. Vsakič, ko se peljem tod mimo, zaslutim, da živim v eni

izmed najlepših dolin, kar jih poznam. Idrska dolina. Dolina, na katero so skoraj vsi pozabili. Dolina, o kateri marsikdo pravi, da je že čez dvajset let ne

bo več ... Da ne bo več ljudi. Da ne bo več poti. Da ne bo več ničesar. Razen gozda, robide in bršljana.

V Britofu gori luč. Zunaj sedi nekaj ljudi. Sara ravno prinaša pijačo na mizo. Vse naokoli se bohoti zelenje naših strmih bregov. Nebo še vedno rdi, v njegovem naročju sameva Britof, nekaj hiš in cerkev, krasna, za njo slutnja Krna in gora nekje za Sočo. Pozdravijo me vsi. Sara me je vesela, Claudia, naša pesnica iz

Ljudje iz Idrske doline. Včasih pozabim, da se je tu nekje iztekel del moje poti. Nekega zimskega večera, ko sem si zaželela, da bi se ustavila med luno in Korado. Nekje izza "šanka" se smeji Miro. On alkohola ne pije, čebelar je, ki veliko da na zdravo življenje. A brez gostilne vsekakor ne more. Ne gre za alkohol, ne gre za tisti kozarček, ki mi kljub vsemu prija. V gostilni je klepet, so besede, je smeh in navsezadnje so tu prijatelji. Nekje, na dnu duše, zaslutim, da sem prišla domov. Morda. Sara, točajka, mi predstavi še druge. Mlad fant, doma iz Kojškega, se z mano zaplete v pogovor o zdravi prehrani. Zaposlen je v Italiji, v Gorici, pri Biolab. Tam, kjer izdelujejo tofu' in temphe... pa druge vegetarijanske dobrote. Kmalu kujeva načrte za večere, ki bi jih lahko organizirala v Britofu. Nekje, sama, z velikim kozarcem piva v roki, se mi smeje Cristina. Ona je Italijanka, ki se je preselila v Britof. Ima dva še majhna

otroka in avto, enak mojemu. Poleti se srečujemo v najbolj skritih tolmunih. Prišla sem, da bi se le na kratko pogovorila, a ure zdaj neusmiljeno minevajo. Večer v gostilni je največkrat brez konca. Sedim in nekako me ima, da ne bi odšla. Našla sem besede. Našla sem smeh. Našla sem ljudi. Kot bi domov povabila prijatelje. Nikamor se mi ne mudi več. Zvezde se že prižigajo nad Kolovratom. Noč je krasna. Smeh odmeva v tišini. Ko je že nekaj čez deseto, vem, da bom morala domov. Poslavljam se, z obljubo, da se kmalu vidimo. Odhajam iz gostilne in vem, da doma ne bom vklopila računalnika. Nazaj grede poslušam beneške harmonike. Ramonike. Na ves glas. Moja dolina, skriti v njej tolmuni moje Idrije. Vesela sem nove izkušnje. Zdaj vem končno tudi jaz za "šank", za katerim me čaka kozarec, poln besed. Zdaj vem, da obstajajo gostilne, kamor se vračam, ko je otožnost tako gosta, da bi jo rezal z nožem. Zdaj vem, da se bom tudi sama vračala. V gostilno. Tam na robu Idrije. V Britof.

/konec
Suzi Pertot

Prof. Ivanu Peterlinu izredno priznanje

Steber našega športa in vse naše skupnosti

Tokrat gre poklon stebru slovenskega športa v Italiji, profesorju Ivanu "Jožiju" Peterlinu, ki je v Portorožu prejel ugledno priznanje Olimpijskega komiteja Slovenije. V okviru dnevnih OKS - Združenja športnih zvez mu je nagrado vročil legenda slovenskega športa Miro Cerar, kateremu so na dogodku čestitali ob 80. rojstnem dnevu. Na prireditvi so podelili več plaket, Peterlinu po predlogu Komisije za zamejski šport pri OKS. Tržačan, letnik 1951, je bil do upokojitve profesor športne vzgoje. Izjemno dejaven pa je vse svoje življenje kot športni in kulturni delavec, publicist ter odbojarski trener. Še zlasti je zapisan prav športu, kot so zapisali tudi v utemeljitvi prestižnega priznanja. Še danes je predsednik Združenja slovenskih športnih društev v Italiji, dolga leta pa je bil gonilna sila, alfa in omega športnega združenja Sloga. Brez prispevka Ivana Peterlina bi bil slovenski zamejski šport nedvomno manj uspešen, med drugim še piše v obrazložitvi nagrade. In res je naša športna srenja v Italiji zelo trpela v mesecih po večeru, ko je profesorja na odbojarski tekmi njegovih mladih varovancev prizadela možganska krvavitev. Od šoka pa si je naš šport nato tudi opomogel, tudi ker je Peterlin v rekordnem času okrevanje in se spet aktivno vključil v okolje, ki mu je domače in ga ima za priznanega vodjo. Njegove uspešne vrnitve na sceno so se seveda veselili tudi vsi na podelitvi v Portorožu s predsednikom Olimpijskega komiteja Slovenije Bogdanom Gabrovcem na čelu, ki je imel za nagrajenca laskave besede. V izjavah za medije po prejemu priz-

cije Slovencev v Italiji. Pri njegovi vsestranski dejavnosti je pomembno tudi raziskovalno delo, vedno usmerjeno v posodabljanje športne in splošne politike v naši skupnosti. Tako se je na primer večkrat strokovno in temeljito lotil trendov pri športnem udejstvovanju naših mladih, pa tudi slike o znanju in uporabljanju slovenščine med mladino. V odbojarskih krogih je ob vlogah vzgojitelja, trenerja in športnega delavca aktiven tudi v vodstvenih organih deželne zveze FIPAV, pri nas pa je bil vedno cenjen tudi kot izrazit komunikator, kar se je odražalo v vseh številnih javnih nastopih ter v izkušnjah kot radijski in televizijski voditelj. Skratka, nadvse zaslužen priznanje in iskrene čestitke!

HC

Z 8. strani

Resnična pravljica ...

Nekoga dne ta nemi kosmatinec oživi in deklici z botro lisičko pomaga pri treniranju smučanja, dokler ne pride do prve zmage. Prikupna pravljica je privlačna tudi zato, ker je resnična zgodba velike smučarke Tine Maze. Kot vse dobre zgodbe nosi v sebi vzgojno sporočilnost. Otroke, pa tudi odrasle uči, da moramo biti vztrajni, potrpežljivi in moramo skušati uresničiti svoje sanje, saj če verjamemo vanje, se z našim trdim, požrtvovalnim delom tudi uresničijo. V uvodu v Suhodolčanovo knjigo je Tina Maze napisala tudi, "da je uspeh nedvomno posledica trdega dela in vloženega truda". V tej zgodbi o uspehu, ki pride po vztrajnem delu in naporu, nastopa kar nekaj igralcev. Jana Flego je razigrana, vztrajna in vedoželjna Tina, Irena Zalar je njena mama, ki jo spodbuja in bodri, Jože Školc igra Pepija in Hubija. Nejc Skorjanc se krasno znajde v vlogi na pogled nerodnega in okornega, a zelo modrega medveda, ki Tini dopoveduje, da je najpomembnejša moč. Lisičko, ki zvito vztraja pri hitrosti, pooseblja Zoja Lešnik. Miha Šilc je Fik, Štrankl pa Urban Hrastnik. Na posnetku se oglašata

Foto dd

kjer je Tina Maze doma. Pravljica je bila otrokom očitno všeč: eni so imeli rajši medveda, drugi lisičko, večino pa je osvojila v smučarsko opremo oblečena Tina, ki ima uspeh! Vsi ga pa lahko imamo, "če vedno dokončamo to, kar začnemo", kot je mami Tini dopovedovala njena mama. Vsebinsko predstava spremlja čudovita avtorska glasba Petra Harla (sicer člana igralskega ansambla SNG Nova Gorica), ki utripa z doga-

janjem in poudarja značilnosti Tininih prijateljev medveda in lisice in seveda razigranost protagonistke. Na glasbo so ubrani koreografski koraki Lucije Borut. Primerni kostumi so delo Astrid Bastianelli. Za uspeh celote so zaslužni tudi vsi zakulisni delavci (Christian Šiško-vič, rekviziti, Marko Janež, izdelava scene, Karmen Štubelj, Mateja Hribar, šivilji, Andrej Vrhovnik, ki si je zamislil zelo posrečena kostuma nastopajočih živali, Davorin Štorgelj in Jaka Breznik, oblikovanje luči, Nina Kavzar, ilustracija, Katarina Bebar, oblikovanje). Predstavo sta si ogledala tudi Tina Maze in Andrea Massi. Z njima je sedel pisatelj Primož Suhodolčan. "Kraljica smuka in veleslaloma" je povedala, da ji je uprizoritev zelo všeč in da jo je tudi ganila. Po predstavi sta se na odru namestila pisatelj Suhodolčan in Mazejeva, da bi ustregla vsem, ki so potrpežljivo čakali v vrsti, da bi jim podpisala kar tam kupljeno knjigo, saj jih je imela veliko na razpolago uslužbenka Katoliške knjižarne Elizabeta Maraž. V privlačno ilustrirani knjigi (ilustrator Gorazd Vahen) so ob koncu naštetje vse zmage in vsi športni podvigi Tine Maze (1983), najuspešnejše slovenske alpske smučarke v svetovnem pokalu. Ona je ena izmed šestih smučark, ki so zmagale v vseh petih disciplinah in ena od treh, ki jim je to uspelo v eni sami sezoni! V karieri je dosegla 26 zmag in je olimpijska prvakinja v smuku in veleslalomu.

IK

S 6. strani

"Izhajali smo iz regije, ..."

Učbenik je razdeljen na poglavja, ki obravnavajo različne teme, kot so zemlja, kmečko življenje, reke, potres 1976, migracije, identiteta, goriška meja, literarni prostori Gorice. Vsako poglavje ima uvodno motivacijo, biografske podatke o avtorjih ter branje in analizo izbranih književnih odlomkov. Kot nadgradnja so ob koncu možne še komparativna obravnava prebranih književnih del ter naloge, vaje, vprašanja za poustvarjalno delo - učenci lahko ob pomoči učitelja sami pridejo do določenih sklepov in prebrano povežejo z lastnimi izkušnjami v domačem prostoru. Pri ustvarjanju učbenika je sodelovalo

tudi Furlansko filološko društvo. Tudi drugi učbenik LITERATURA NA STIČIŠČU 2, za drugostopenjske srednje šole v Italiji, je razdeljen na poglavja: uvodni poglavji sta namenjeni specifikam slovenske tržaške literature in istrsko-tržaške literature, v tretjem poglavju so obravnavana predvsem besedila iz italijanske literature iz slovenske Istre in slovenske tržaške literature. Sklepni poglavji pa sta namenjeni avtoricam in nemški literaturi iz Trsta. Dr. Ana Toroš je povedala, da je inovativnost teh gradiv ključni koncept projekta, vodilo pri pripravi učbenikov. "Izhajali smo iz regije, videnja našega prostora kot prostora večje-

zičnosti in spoznavanja v praktičnih primerih. Večina učiteljev v slovenskih šolah v sklopu pouka književnosti dodatne ure namenja poučevanju izključno slovenske literature, umanjka pa stičišče med različnimi literaturami, da bi lahko učenci pogledali na naš prostor z različnih zornih kotov. Zato smo se v projektu skušali premakniti iz nacionalne literarne zgodovine v regijo in jo pogledali z vidika regionalne primerjalne književnosti, da bi obogatili pogled na prostor, v katerem živimo. Cilj je, da bi naš pogled na literaturo postal bolj barvit".

V drugi polovici srečanja je mag. Nataša Špolad Manfreda prisotnim šolnikom prikazala nekaj praktičnih primerov uporabe gradiv pri pripravi učne ure. Gradiva so brezplačno dostopna na spletni strani EDUKA2 www.eduka2.eu.

S 1. strani Papež o ...

“Koliko domnevnih vzvišenosti, ki se spreminjajo v zatiranja in izkoriščanja, je tudi danes! To smo videli med sinodo, ko smo govorili o izkoriščanju stvarstva, ljudi, prebivalcev v Amazoniji, o trgovini z ljudmi, o trgovanju z ljudmi”. Nato je papež nadaljeval razmišljanje o Amazoniji in našem odnosu do narave, do drugih: “Napake iz preteklosti niso bile dovolj, da bi prenehali ropati druge in zadajati rane svojim bratom ter naši sestri zemlji: to smo videli v iznakaženem obličju Amazonije. Religija ja za se nadaljuje, hinavska s svojimi obredi in “molitvami” - toda mnogi so katoličani, se imajo za katoličane, a so pozabili biti kristjani in človeški - pozablja na resnično čiščenje Boga, ki gre vedno preko ljubezni do bližnjega. Tudi kristjani, ki molijo in hodijo ob nedeljah k maši, so podložniki te religije jaza. Lahko pogledamo v svojo notranjost in vidimo, če je tudi za nas kdo manjvreden, primeren za odpad, tudi samo z besedami. Molimo, da bi prosili za milost, da se ne bi imeli za vzvišene, da smo v redu, da ne bi postali cinčni in posmehljivi. Prosimo Jezusa, naj nas ozdravi tega, da bi o drugih slabo govorili in se pritoževali, da bi koga zaničevali. Te stvari Bogu niso všeč. Previdnostno je, da nas danes pri tej maši spremljajo ne samo domorodci Amazonije, ampak tudi najbolj ubogi razvitih družb, bolni bratje in sestre skupnosti Barka. Z nami so v ospredju”.

V začetku svoje homilije je sveti oče najprej govoril o farizeju, nato pa je izpostavil čist odnos cestinarja do Boga in med drugim povedal: “Od hudiča namreč prihajata nejasnost in dvoličnost, to so opravičevanja, in od Boga luč ter resnica, kar je prosojnost mojega srca. Le-

po je bilo in za to sem vam hvaležen, dragi sinodalni očetje in bratje, v teh tednih izmenjavati stališča s srcem, z iskrenostjo in pristnostjo, ko smo pred Boga ter pred brate prinašali napore in upanja. Danes, ko gledamo cestninarja, ponovno odkrijemo, kje ponovno začeti: pri zavedanju, da potrebujemo zveličanje, vsi. To je prvi korak religije Boga, ki je usmiljenje do tistega, ki priznava, da je ubog. Korenina vsake duhovne napake pa, kakor so učili starodavni menihi, je ta, da se imamo za pravične. Imeti se za pravične, pomeni pustiti Boga, ki je edini pravični, pred hišo”.

Zelo pomembne so besede papeža Frančiška, ko je dejal: “Če iskreno pogledamo vase, v vseh nas vidimo oba, farizeja in cestninarja. Malo smo cestninarji, saj smo grešniki, in malo farizeji, ker smo domišljaji, sposobni samoopravičevanja, smo izkušeni v tem, da se opravičujemo! Pri drugih pogosto deluje, pri Bogu pa ne. Molimo, da bi prosili za milost, da bi se čutili potrebni usmiljenja, notranje ubogi. Tudi zato nam dobro dene obiskovanje ubogih, da bi se spomnili, da smo ubogi; da bi se spomnili, da Božje zveličanje deluje le v ozračju notranjega uboštva”.

Svojo pridigo je papež Frančišek končal z besedami: “Na tej sinodi smo imeli milost, da smo prisluhnili glasovom ubogih in razmišljali o negotovosti njihovih življenj, katerim grozijo plenilski modeli razvoja. In vendar, prav v tej situaciji so mnogi izpričali, da je mogoče gledati stvarnost na drugačen način: tako, da jo sprejmemo z odprtimi rokami kot dar, da nimamo stvarstva, v katerem živimo, za sredstvo, ki ga je potrebno izkoristiti, ampak za dom, ki ga je potrebno varovati, v zaupanju v Boga. On je Oče in usliši ‘prošnjo tistega, ki se mu je zgodila krivica’ (v. 16). Kolikokrat se, tudi v Cerkvi, ne prisluhne glasovom ubogih in se jim celo posmehuje ali se jih utiša, ker so neprijetni. Molimo, da

bi prosili za milost, da bi znali prisluhniti kriku ubogih; to je krik upanja Cerkve. Če bomo njihov krik naredili za svojega, bo tudi naša molitev, o tem smo prepričani, predrla oblake”.

Papež Frančišek je začel sklepni govor ob koncu del zasedanja škofovske sinode za področje Panamazonije v soboto, 26. oktobra, zvečer, potem ko je bil predstavljen dokument sinode in o katerem so točko za točko glasovali, s temi besedami: “Najprej se želim zahvaliti vsem vam, ki ste dali to pričevanje s svojim delom, poslušanjem, raziskovanjem ter z iskanjem, da udejanjite ta sinodalni duh, ki se ga učimo in ga še nismo povsem izpopolnili, smo pa dobro začeli in smo na dobri poti”. “Všeč mi je ponoviti to, kar je ponavljal Gustav Mahler: izročilo je obramba prihodnosti in ne škata s pepelom, je kot korenina, iz katere priteka življenjski sok, ki daje drevesu rast, da rodi sado-ve.

Sprejeti torej to in ga nesti naprej, kakor so si to, kar je izročilo, predstavljali prvi cerkveni očetje, torej sprejeti in hoditi z enakim smislom v tej trojni, tako lepi razsežnosti Vincencija Lerinskega že v 9. stoletju. Hvala za vse to”.

Sinodalnost

Ena od tematik, o katerih se je glasovalo in je imela večino, tri tematike so imele večino, za prihodnjo sinodo je sinodalnost. Ne vem, ali bo izbrana ta, nisem se še odločil, o tem še premišlujem in razmišljam, lahko pa rečem, da smo dosti hodili in še več moramo hoditi po tej poti sinodalnosti. Hvala vam za družbo.

Postsinodalna spodbuda

Postsinodalna spodbuda. Ni obvezno, da jo papež napiše. Najlažje bi bilo: “Tukaj je dokument, zaj pa vidite vi ...” Vsekakor papeževa beseda o tem, kar se je živelo med sinodo, je nekaj dobrega in

hočem to napraviti pred koncem leta na način, da ne bo minilo preveč časa. Vse je odvisno od časa, ki ga bom imel za razmišljanje ...

Štiri razsežnosti

Kulturna razsežnost

Govorili smo o štirih razsežnostih: o kulturni razsežnosti, na kateri smo precej delali, govorili smo o inkulturaciji, o ovrednotenju kulture in to z veliko močjo. Zadovoljen sem, kar je bilo glede tega rečeno o tem, kar je znotraj kulture. Glede inkulturacije je že Puebla odprla ta vrata, če omenim to, kar je nam najbližje.

Ekološka razsežnost

Druge je ekološka razsežnost. Ob tem hočem izraziti spoštovanje pionirju o tej zavesti znotraj Cerkve, carigrajskemu patriarhu Bartolomeju. Bil je med prvimi, ki je odprl pot za ustvarjanje te zavesti in njemu so potem mnogi sledili s to zaskrbljenostjo in geometrično pospešenostjo, kot je to na primer pariška ekipa. Za tem so prišla druga srečanja in iz tega se je rodila Laudato si’ kot

navdih, nad katero so delale številne osebe, delali so znanstveniki, teologi, pastoralisti... Ta ekološka zavest, ki gre naprej in danes razkriva to pot množičnega izkoriščanja, uničevanja, katere največji del tega je v Amazoniji. Ta ekološka razsežnost je simbol, če tako rečemo, glede katere je v igri prihodnost. Med manifestacijami mladih, bodisi Gretinega gibanja bodisi drugih, so mladi prišli z manifestom, na katerem je pisalo “prihodnost je naša”, kar ne pomeni “vi za našo prihodnost”, ampak “je naša”. Gre za zavest ekološke nevarnosti, ki ni samo v Amazoniji, ampak tudi v drugih krajih, kot npr. v Kongu, in drugih področjih. V moji domovini se nahaja v Chacu, tudi zona “neprehodnosti” je, ki je sicer majhna, skratka, poznamo tudi to.

Družbena razsežnost

Skupaj z ekološko razsežnostjo smo govorili tudi o družbeni razsežnosti. Na divji način se ne izkorišča samo stvarstvo, ustvarjeno, ampak se izkoriščajo tudi osebe. V Amazoniji je vse vrste krivic, uničevanja oseb, izkoriščanja oseb na vseh nivojih, kakor tudi uničevanje kulturne identitete...

Pastoralna razsežnost

Četrta razsežnost predpostavlja vse prejšnje in rekel bi, da je osnovna, gre za pastoralo, za pastoralno razsežnost. Nujno, nujno je oznanjevanje evangelija. Vendar tako, da ga bodo doumele, sprejele in razumele te kulture. Govor je bil o laikih, duhovnikih, stalnih diakonih, redovnikih in redovnicah. Ciljati je potrebno na to. Govor je bil o tem, kar delajo, in to je treba tudi okrepiti...” K sklepom sinode o Panamazoniji se bomo še vrnili, predvsem takrat, ko bo jasno, katere dokumente bo Cerkev sprejela za nova določila.

GORICA 54. Srednjeevropsko kulturno srečanje

Plodno srečanje treh evropskih civilizacij

Letošnje tridnevno 54. Srednjeevropsko kulturno srečanje z naslovom *Gorizia, Gorica Görs – incontro fecondo delle tre civiltà' europee* (Gorizia, Gorica Görs – Plodno srečanje treh evropskih civilizacij) se je uradno začelo v četrtek, 24. oktobra, v konferenčni sobi Fundacije Goriške hranilnice.

Uvodno besedo je imel podpredsednik Inštituta za srednjeevropska kulturna srečanja Nicolo' Fornasir, ki se je zahvalil Deželi FJK, Fundaciji Goriške hranilnice, goriški občinski upravi, goriški trgovinski zbornici, videmski univerzi in drugim ustanovam, ki so nudile pokroviteljstvo pri organizaciji dogodka. V imenu občinske uprave je prisotne nagovoril svetnik Dario Obizzi; Claudio Cressati, predsednik Informesta, agencije za razvoj in mednarodno ekonomsko sodelovanje FJK, pa je spregovoril o pomenu srečanja tudi v duhu čezmejnega sodelovanja z Novo Gorico ob skupni kandidaturi za evropsko prestolnico kulture.

Po pozdravu častnega predsednika inštituta Renata Tubara je predsednik Fulvio Salimbeni uokviril letošnje srečanje v posebno obdobje, ki ga Evropa doživlja – “v čas velike zbeganosti, v katerem igra tudi Inštitut zelo pomembno vlogo, tako kot jo je igral v preteklosti”. Salimbeni je nato prepuštil besedo glavnemu predavatelju jutranjega srečanja, germanistu, publicistu in pisatelju Hansu Kitzmüllerju. Ta je primerjal sedanost, ki jo v našem prostoru doživljamo brez fizičnih meja in v kateri skušamo naše ozemlje ovrednotiti z zgodovinskega, kulturnega in enogastronomskega vidika, z obdobjem, ko je tu še bila avstroogrska kraljevina in se je veliko goriških kulturnikov različnih narodnosti šolalo v *State Gymnasium*, kjer so poučevali nemško, italijansko in slovensko literaturo. “V našem prostoru lahko najdemo

zgodovinske like in pomembne osebnosti, ki so s svojim delom pričali o goriški medkulturnosti in prepletanju nemške, slovenske, italijanske in furlanske kulture skozi zgodovino”. Ko je govoril o pomembnih goriških kulturnikih, je germanist navdušeno spregovoril o Alojzu Gradniku, velikem slovenskem pesniku, ki je v slovenščino prevedel Božansko komedijo Danteja Alighierija, Michelangelove sonete in dela drugih velikih italijanskih pesnikov. Spregovoril je tudi o umetniku Alfonsu Cancianiju. Omenil je Franza Xaverja Zimmermanna, profesorja na *State Gymnasium*, ki je napisal edino knjigo o Gorici v nemškem jeziku, in druge kulturnike, ki so si prizadevali za ovrednotenje vseh jezikov in kultur goriškega “srednjeevropskega” prostora: “Gorica je bila v daljni preteklosti, zaradi svoje geografske lege in zgodovinskega ter etnološkega razvoja, edino evropsko mesto, v katerem so strpno sobivale tri različne kulture – latinska, nemška in slovanska”. Jutranji program srečanja se je končal z govorom zgodovinarja Nardirja Stringe. Ta je predstavil lik in delo umetnika Andree Parinija in razstavo njegovih del iz keramike, ki so jo za to priložnost postavili v Beli dvorani goriške občinske stavbe.

V avditoriju liceja Gregorčič-Trubar v Puccinijevi ulici se je še isti dan, v popoldanskih urah, nadaljeval posvet, ki je

postavil v žarišče nekatere zgodovinske značilnosti plodnega srečanja treh evropskih omik na Goriškem. Moderator Alberto Gasparini, predsednik Univerzitetnega mednarodnega inštituta za evropske študije, je poudaril, da se je naš prostor razvil prav v dialektičnem soočenju med različnimi narodnimi skupnostmi, jeziki in kulturami. Kulturni geograf in Unescov izvedenec Giorgio Andrian je obrazložil, da je v svetu kulture prišlo do hitrih in pomembnih sprememb. Danes - z razliko od preteklosti - lahko vsakdo “ustvarja” kulturo in “s kulturnim načrtovanjem je možno

delati čudeže”. Prizadevati si, da bi Goriška postala kulturna prestolnica, je zato za ta prostor “najlepša stvar, ki se tu lahko zgodi”. Tako lahko vsakdo prispeva h gradnji tukajšnje prihodnosti. “Veliki izziv je biti Evropejci”. Pomembno je deliti isto, jasno vizijo prostora, isto poslanstvo, imeti primerne osebe na pravih mestih ter seveda dovolj finančnih virov. Ivan Portelli, predsednik Inštituta za družbeno in versko zgodovino, je orisal zgodovinsko vlogo goriškega centralnega semenišča, institucije, ki je nastala v začetku 19. stoletja in kjer so se izobraževali italijanski, slovenski, furlanski in hrvaški duhovniki ter intelektualci, ki so ogromno naredili za kulturni dvig ljudi in za gradnjo tukajšnje kulturne identitete. Težave so nastale v drugi polovici 19. stol., ko so različne narodne istovetnosti povzročile spore in dramatične delitve tudi med gojenci semenišča. Posebno zanimiv je bil poseg, ki ga je imel beneški kulturnik Ferruccio Clavara o problemu identitete Beneške Slovenije. Problemi te skupnosti so se začeli, je dejal, z zgodovinarjem Simonom Rutarjem, ki je ob koncu 19. stoletja poimenoval omenjeno območje z imenom Beneška Slovenija. To skupnost, ki živi v sedmih občinah, danes sestavlja manj kot pet tisoč - pretežno starejših - oseb. Beneška Slovenija je jasen primer, kako “nacionalizmi uničujejo življenje skupnosti”. Skupnost je namreč najprej pripadala oglejskemu patriarhatu, nato venetski republiki; zaradi drugačnega jezika je postala upravno samostojna. Po Napoleonu in Avstriji je v te kraje prišla Italija in z njenim prihodom so ljudje upali, da bodo s svojo različno zgodovino, jezikom in istovetnostjo spet dosegli samostojnost. Toda italijanski nacionalizem je kmalu pokazal svoj obraz in namero, da bi to “slovansko skupnost” izbrisal; ne s silo, temveč tako, da bi jo prepričal, naj pozabi svoj jezik, tradicije, kulturo in zgodovino ter se poitalijanči. Državne strukture so sistematično onemogočale stike s Slovenci na drugi strani meje. Fašizem je v ljudeh samo še krepil prezir do sebe in lastne skupnosti. Ljudje so upali, da Italija ne bo več mačeha, tem-

več mama, “toda tega prehoda ni nikdar storila”. Medtem se je veliko Benečanov izselilo in skupnost se je še ošibila. V letu velikega furlanskega potresa so ljudje iz Kobariške in Tolminske priskočili na pomoč, Benečani so le ugotovili, da “torej niso nevarni, niso sovražniki”... Tako se je rodil čut istovetnosti, alternativen italijanski, in vendar še ne povsem slovenski. Odločilna bi lahko bila Evropa, ki pa je na razpotju: da bi beneška skupnost spet zaživela (in da bi dve Gorici postali prava kulturna prestolnica...) je pomembno, da odločilne vloge nimajo zgolj institucije, “ki žal ne predstavljajo vedno občanov in skupnosti”. Pozabimo na Bruselj in Strasbourg, spomnimo se, kdo so bili Shumann, Adenauer in De Gasperi, kaj pomeni Ventotenski manifest, kaj je povedal papež Wojtyła leta 1995 na obletnici ustanovitve OZN v New Yorku o pravici narodov do samoodločanja... Pomembno je torej, da o naši prihodnosti ne odločajo države in birokratske strukture, temveč skupnosti, ki ustvarjajo sožitje, prijateljstvo in zasledovanje tudi zelo ambicioznih skupnih ciljev. Za Clavoro so s krajšimi posegi nastopili arhivistka Lucia Pillon (o družini Coronini-Kromberk in njenih odnosih do različnih narodnosti), Marta Verginella (o odprtih vprašanjih v goriškem zgodovinsko-pisju), Marco Plesnicar (o potrebi po novih zgodovinskih študijah in škodi, ki so jo Gorici povzročili nacionalizmi). Letošnje Srednjeevropsko kulturno srečanje s pestrim sporedom - ki se je v petek nadaljevalo s predavanji o novih perspektivah in priložnostih za Goriško ter o kulturni diplomaciji, s knjižno predstavitvijo, z okroglo mizo in projekcijo dokumentarca, zadnji dan pa še s sklepnimi mislimi in nekakim “potujočim posvetom” -, je še enkrat pokazalo, da je Goriška imela bogato “evropsko” preteklost, da bi bilo treba študij te preteklosti še poglobiti, da bi morali v šolah korenito spremeniti poučevanje zgodovine (sic Salimbeni). In da taki posveti ne zanimajo ne politikov ne širše javnosti.

Katja Ferletič in Danijel Devetak